

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

L. SOETEMANS, Bevoegdheid en werking van de politierecht-bank 1209

Rechtspraak

Gemeenschap en gewest – Bevoegdheid – Gewest – Gewestelijke belastingen – Onroerende voorheffing – Wijzigingen van de vrijstelling en van de aanslagvoet
Arbitragehof 14 oktober 1999 1228

Meineed – Boedelbeschrijving – Huwelijksgemeenschap – Verplichtingen van partijen – Goederen die krachtens een wettelijke bepaling worden geacht gemeenschappelijk te zijn

Cass. 26 januari 1999 (*met noot van S. Van Overbeke*, «Meineed bij boedelbeschrijving in geval van betwistingen omtrent het eigen of gemeenschappelijk karakter van de goederen») 1231

Arbeidsovereenkomst – Deeltijdovereenkomst – Begrip – Arbeidsduur – Wettelijk minimum
Cass. 31 mei 1999 1234

Rechterlijke macht – Rechterlijk ambt – Ambtsverplichtingen rechter – Tucht – Weigeren beslissing te ondertekenen
Cass. 2 december 1999 1235

Stedenbouw – Verkavelingsvergunning – Beroep – Rappelbrief – 1. Termijnberekening – Niet-toepasselijkheid van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek – 2. Wijze van kennisgeving – Niet noodzakelijk aangetekende brief
R.v.St. 20 oktober 1999 (*met noot van S. Van Garsse*, «De termijnregeling inzake de rappelbriefprocedure volgens art. 55, § 2, Stedenbouwwet en volgens art. 124 e.v. van het nieuwe decreet op de ruimtelijke ordening van 18 mei 1999») 1235

Verdovende middelen – Verbeurdverklaring – Voertuig toebehorende aan een derde

Hof Antwerpen 2 februari 1999 (*met noot van A. Vandeplass*, «Over de verbeurdverklaring op grond van art. 4, § 6, Drugwet») 1238

Maatschappelijk welzijn – Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn – O.C.M.W.-dienstverlening – Vreemdeling – Afgewezen kandidaat-vluchteling – Intentieverklaring het grondgebied zo snel mogelijk te verlaten – Frauduleus karakter

Arbh. Gent 28 juni 1999 1239

Gerechtigd akkoord – Voorwaarden – Tijdelijke discontinuïteitsdreiging – Mogelijkheid tot economisch herstel – Afwezigheid van kennelijke kwade trouw – Marginaal toetsingsrecht van de rechter

Kh. Veurne 28 oktober 1998 1240

Koop – Internationaal privaatrecht – Weens Koopverdrag – Niet-conforme levering – Afwezigheid kennisgeving binnen redelijke termijn – Gevolg

Kh. Hasselt 19 mei 1999 1242

Verzekering – Motorrijtuigen – Verhaal van de verzekeraar op de verzekerde – Kennisgeving van het voornemen daartoe aan de verzekeringsnemer – Verzuim – Sanctie – Verval van het verhaalsrecht

Pol. Gent 7 november 1996 1243

Kanttekening

D. Struyven, Cepina-reglementen in een nieuw kleedje voor de eeuwwisseling 1244

Boeken

G. Van Overwalle, The legal protection of biotechnological inventions in Europe and the United States (*door H. Vanhees*) 1247

E. Dirix en P. Taelman (red.), Collectieve schuldenregeling in de praktijk (*door J. Laenens*) 1247

I Verougstraete, E. Forrier, De Larcier Wetboeken (*door J.R.R.*) 1247

J. Caeymaex en J. Materne, Handelszaak en overeenkomsten (*door J. Byttebier*) 1247

G. François en K. Deketelaere (red.), De uitoefening van een vrij beroep in vennootschapsvorm (*door P. De Vroede*) 1248

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931.

Hoofdredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: A. Van Oevelen (hoofdredacteur),
E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws,
M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar
van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
F. Aps
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
M. Gelders
P. Humblet
W. Lambrechts
R. Leysen
J. Meeusen
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
H. Vanhees
S. Van Overbeke
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: **N.V. INTERSENTIA**, Churchilllaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

BEVOEGDHEID EN WERKING VAN DE POLITIERECHTBANK ¹

Kritische bedenkingen

I. INLEIDING

Van de oorspronkelijke strafrechtelijke organisatie, waarin de vonnisgerechten ingedeeld werden conform de indeling van de misdrijven (misdaden, wanbedrijven en overtredingen) en de politierechtbank louter kennis kon nemen van de overtredingen, strafbaar gesteld met vrijheidsstraffen van 1 tot 7 dagen en/of met geldboeten van 1 fr. tot 25 fr., blijft heden ten dage nog slechts bitter weinig over.

In zijn oeverloze bezorgdheid om de werkdruk van de hogere rechtscolleges (lees hoven van beroep) te verlichten, heeft de wetgever in de loop der jaren immers talloze bevoegdheden overgedragen aan de laagste rechtscolleges, aanvankelijk de vredegerichten en later ook de politierechtbanken.

In lang vervlogen tijden was het voor de wetgever nog mogelijk om klare en duidelijke wetteksten uit te vaardigen en de rechtscolleges in te delen volgens eenvoudige en logische structuren naargelang de ernst en de waarde van de geschillen, die deze rechtscolleges dienden te beoordelen, en was de toenmalige wetgever nog bekommerd om rechtscolleges in het leven te roepen, die zo dicht als mogelijk bij de rechtszoekenden dienden te staan.

Gelet op de complexiteit van onze huidige samenleving en de onstuitbare drang van de wetgever om jaarlijks duizenden elkaar doorkruisende wetten uit te vaardigen (zie volume *B.S.*, in 1998 ongeveer 42.000 pagina's), zou het thans ondenkbaar zijn, maar was het *in illo tempore* mogelijk, dat de vrederechter, verkozen onder de burgers van zijn kanton (zie decreet van 16-24 augustus 1790), ook werd belast met de dienst in de politierechtbank, waar hij hoofdzakelijk overtredingen van de wetten op de openbare dronkenschap en landloperij diende te beoordelen.

De vrederechter was toen immers een eenvoudig burger onder zijn medeburgers, die werd beschouwd als een rechtschapen man en die niet noodzakelijk jurist hoefde te zijn, maar wel goed op de hoogte moest zijn van de plaatselijke gebruiken, eigen aan het kanton, waarin hij zijn ambt uitoefende en derhalve een soort vader te midden van zijn kinderen was, die toendertijd nog het geluk van allen kon verzekeren door zijn voortdurende zorg en die in staat was om met één enkel woord onrecht en verdeeldheid ongedaan te maken. ²

Pas enkele decennia geleden en voornamelijk toen de activiteiten van de politierechtbank in steeds grotere mate werden beheerst door de toevloed van beoordeling van verkeers-overtredingen, bleef de vrederechter weliswaar in de kleinere kantons zijn ambt als politierechter uitoefenen, maar ontstond er tevens een twintigtal autonome politierechtbanken, waarvan de bevoegdheid zich uitstreckte over verscheidene kantons en zelfs over een heel arrondissement.

Sedert de wet van 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtspleging (wellicht de meest ingrijpende wetswijziging sedert het ontstaan van de politierechtbanken) verdween de dubbele hoedanigheid van vrederechter en politierechter definitief (art. 60 G.W.), omdat in strafzaken alle politiezaken aan de vrederechters werden onttrokken en toevertrouwd aan autonome politierechtbanken, bevoegd over het volledige gerechtelijk arrondissement, die tevens ook een louter burgerlijke bevoegdheid kregen toebedeeld, omschreven in art. 601bis Ger.W.

Zo het ongetwijfeld juist is dat thans de overgrote meerderheid van de activiteiten van de politierechtbanken bestaat in het beoordelen van verkeersgeschillen, moet worden vastgesteld dat de bevoegdheid van de politierechtbank, zitting houdende in strafzaken, tevens veel uitgebreider is dan louter verkeersmisdrijven.

De strafrechtelijke bevoegdheid van de politierechtbank om kennis te nemen van verkeersmisdrijven is immers afgebakend in de art. 138, 6°, 6°bis en 6°ter Sv., terwijl hetzelfde rechtscollege tevens bevoegd is om kennis te nemen van:

- overtredingen (art. 137 Sv.): men denke aan de art. 551-563 Sw., namelijk belemmering van de openbare weg, werpen van zaken die schaden, verbod op vuurwerk, het niet tegenhouden van aanvallende honden, het werpen van voorwerpen tegen huizen enz., het opzettelijk beschadigen van roerende goederen, het aftrekken van aanplakbiljetten, nachtgerucht, valse gewichten en beledigingen tegen gestelde lichamen of bijzondere personen, alsook beschadigingen van afsluitingen en lichte gewelddaden;
- art. 138, 1°, Sv.: misdrijven omschreven in het Veldwetboek;
- art. 138, 2°, Sv.: misdrijven omschreven in het Boswetboek;
- art. 138, 3°, Sv.: misdrijven omschreven in de besluitwet van 14 november 1939 betreffende de betugeling van dronkenschap, met uitzondering van die omschreven in art. 8 (opzettelijk iemand anders tot dronkenschap brengen, wanneer de dronkenschap een ziekte met arbeidsongeschiktheid of de dood tot gevolg heeft gehad) en art. 11, eerste en tweede lid (miskenning van het verbod op de verkoop van spijzen of dranken in ontuchthuizen). Hierbij zij eraan herinnerd dat de politierechtbank krachtens art. 3 van de Besluitwet van 14 november 1939 bevoegd is tot bestraffing van «hij die in een openbare plaats in staat van dronkenschap wordt bevonden en een bezigheid verricht,

¹ Uitgewerkte versie van de voordracht, gehouden op de studiedag «Actuele aspecten van Verkeersaansprakelijkheid», georganiseerd te Leuven, K.U.L. Jura Falconis op 5 februari 1999 en van de voordracht, gehouden te Brugge op 23 oktober 1999, op het Congres van de Koninklijke Federatie van de Hoofdgriffiers van de Vredegerichten en Politierechtbanken.

² Zie o.m. KRINGS, E., «De vrederechter en de rechter in de politierechtbank, gisteren, vandaag en morgen», in *Bevoegdheden van Vrederechters en Politierechters 1982-1992*, Brugge, Die Keure, 1992, p. XXIX.

welke voorzichtigheid of bijzondere voorzorgen vereist ten einde gevaar te vermijden voor hem zelf of voor anderen» (bv. zwemmen of windsurfen op een openbare plaats in staat van dronkenschap; het bedienen van machines of werktuigen op een openbare plaats in staat van dronkenschap; enz.). Of het besturen van een vaartuig in staat van dronkenschap onder de hierboven vermelde wetsbepaling ressorteert, lijkt twijfelachtig, gelet op de specifieke andere wetsbepalingen terzake,³ hoewel voor bedoeld misdrijf tevens een verval van het recht tot het besturen van een voertuig of een luchtschip, of het geleiden van een rijdier kan worden uitgesproken en de bepalingen van de Wegverkeerswet op het verval van het recht tot sturen van toepassing zijn;⁴

- art. 138, 4°, Sv.: misdrijven omschreven in de wetten op de riviervisserij;
- art. 138, 7°, Sv.: misdrijven omschreven in de provincieverordeningen;
- art. 138, 8°, Sv.: misdrijven omschreven in de gemeenteverordeningen;
- art. 138, 10°, Sv.: misdrijven omschreven in het K.B. betreffende de politie over het militair domein;
- art. 138, 11°, Sv.: misdrijven omschreven in art. 4 van de wet van 30 juli 1922, waarbij een verlofbrief voor de vogelvangst met netten wordt ingevoerd;
- art. 138, 12°, Sv.: misdrijven omschreven in de wet ter bescherming van militaire duiven;
- art. 138, 13°, Sv.: misdrijven omschreven in de besluitwet tot coördinatie in wijziging van de wetten betreffende de pensioenregeling voor de mijnwerkers en de ermee gelijkgestelden;
- art. 138, 14°, Sv.: misdrijven omschreven in de wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders;
- art. 138, 15°, Sv.: betrekkelijk wanbedrijven waarvan de kennisneming aan de politierechter door een bijzondere bepaling is opgedragen (o.a. kieswetboek, militaire strafvordering, bevolkingsregister, elektriciteitsvoorziening, militaire opeisingen, het statuut van de havenkapiteins, kijk- en luistergeld, enz.).

Behoudens de hierboven vermelde wetgevingen⁵ heeft de politierechter, zitting houdende in strafzaken, ook nog een veel vergeten, maar in de dagdagelijkse praktijk vaak voorkomende bevoegdheid in verband met de toelating tot huiszoeken in de woningen, erven en panden van de particulieren (mini-onderzoeksrechter) op grond van o.a. volgende wetgevingen: art. 15 G.W.; art. 1 van de wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize of huiszoeking mag gebeuren; art. 1 en 170 G.W.; art. 188, 197 en 198 van de algemene wet inzake douane en

³ Zie o.a. art. 6 van het K.B. van 15 oktober 1935 betreffende het algemeen reglement der scheepvaartwegen van het Koninkrijk; art. 4 van het K.B. van 23 september 1992 houdende het politiereglement van de Beneden-Zeeschelde; enz.

⁴ Art. 10, vierde en vijfde lid, Besluitwet van 14 november 1939.

⁵ Zie ook: BENOIT, G., LIEVENS, F. en LOUSBERG, L., *Bevoegdheden van de Vrederechters en de Politierichters*, Brugge, Die Keure, p. 439 e.v.; DECLERCO, R., «Bevoegdheid ratione materiae, strafrecht en strafvordering», in *Artikelsgewijze commentaar Strafrecht en Strafvordering*, Antwerpen, Kluwer, p. 2 e.v.

accijnzen (alcohol - sigaretten);⁶ wet van 28 maart 1975 betreffende de handel in landbouw-, tuinbouw- en zeevisserijproducten; art. 66 Stedenbouwwet; art. 24, 1°, K.B. nr. 34 van 20 juli 1967 betreffende de tewerkstelling van werknemers en vreemde nationaliteit; art. 29 van het K.B. van 6 november 1967 betreffende de voorwaarden van toekenning en intrekking van de arbeidsvergunningen en arbeidskaarten voor werknemers van vreemde nationaliteit; K.B. nr. 5 van 23 oktober 1978 betreffende hij bijhouden van sociale documenten; R.S.Z.-Wet; Arbeidsongevallenwet; de programmawet van 22 december 1989 betreffende de tewerkstelling van deeltijdse werknemers; art. 4, § 1, 1°, tweede lid, van de Arbeidsinspectiewet van 16 november 1972;⁷ Arbeidswet van 16 maart 1971; art. 22 van de wet van 14 februari 1961 voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel (R.V.A.); art. 22 van de wet van 13 juli 1987 betreffende het kijk- en luistergeld; art. 1, 4, 5, 6 en 7 van de wet van 28 juli 1981 houdende goedkeuring van de overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten, en van de bijlagen, opgemaakt te Washington op 3 maart 1973, alsmede de wijziging van de overeenkomst, aangenomen te Bonn op 22 juni 1979; art. 4 en 34 van de wet betreffende de bescherming en het welzijn van de dieren van 14 augustus 1986; Boswetboek (meer bepaald art. 122); art. 45, § 2, wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het marine milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België (*B.S.*, 12 maart 1999); enz.

Tevens neemt de politierechtbank, zitting houdende in *burgerlijke zaken* (zie art. 601ter Ger.W. ingevoegd bij art. 8 van de wet van 13 mei 1999), kennis van: 1) het beroep tegen de beslissing tot het opleggen van een administratieve geldboete door de ambtenaar die daartoe door de gemeente wordt aangewezen overeenkomstig art. 119bis van de Nieuwe Gemeentewet; 2) het beroep tegen de beslissing tot het niet opleggen van een administratieve geldboete door de ambtenaar die daartoe door de gemeente wordt aangewezen overeenkomstig art. 119bis van de Nieuwe Gemeentewet; 3) het beroep tegen de beslissing tot het opleggen van een administratieve sanctie door de ambtenaar, daartoe door de Koning aangewezen, voor feiten omschreven in de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden.

Wanneer de ambtenaar beslist dat er reden is om de administratieve procedure aan te vatten, dient hij de overtreder hiervan in kennis te stellen door middel van een ter post aangetekende brief (zie art. 119bis, § 9, van de Nieuwe Gemeentewet en art. 26 van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden).

De overtreder heeft de gelegenheid om schriftelijk zijn verweermiddelen uiteen te zetten binnen een termijn van vijftien dagen (art. 119bis Nieuwe Gemeentewet), respectievelijk dertig dagen (art. 26, 2°, wet betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden), te rekenen vanaf de datum van

⁶ Zie o.a. VANDEPLAS, A., «Over het visitatierecht inzake douane en accijnzen», *R.W.*, 1998-99, 1181.

⁷ Zie BOGAERT, J.P., «De toestemming tot het betreden van bewoonde lokalen als bedoeld in art. 6, § 1, tweede lid van de Arbeidsinspectiewet tussen 9 uur 's avonds en 5 uur 's morgens: ja, maar!» (noot onder Pol. Dendermonde, 15 juli 1997), *R.W.*, 1997-98, 923 e.v.

de kennisgeving bij aangetekende brief, ofwel te verzoeken om mondeling, al of niet bijgestaan door een raadsman, zijn verdediging voor te dragen. Indien de ambtenaar in het raam van art. 119bis van de Nieuwe Gemeentewet van oordeel is dat er slechts een geldboete moet worden opgelegd die niet hoger is dan 2.500 frank, heeft de overtreder evenwel niet het recht om een mondelinge verdediging van zijn zaak te verzoeken. De desbetreffende beslissingen tot het opleggen van een administratieve sanctie dienen gemotiveerd te zijn (art. 6 E.V.R.M. en art. 29 wet 21 december 1998). Overeenkomstig de bepalingen van art. 119bis, § 12, van de Nieuwe Gemeentewet kunnen de gemeenten of de overtreder binnen een termijn van één maand vanaf de kennisgeving bij aangetekende brief van de beslissing tot het opleggen van een administratieve geldboete van maximum 10.000 frank bij de politierechtbank, zitting houdende in burgerlijke zaken, bij verzoekschrift hoger beroep instellen (de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek zijn dienaangaande van toepassing).

Art. 31 van de wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden bepaalt eveneens dat de overtreder, die de beslissing van de daartoe door de Koning aangewezen ambtenaar betwist, de mogelijkheid heeft om op straffe van verval binnen een termijn van één maand vanaf de kennisgeving van de beslissing tot het opleggen van een administratieve sanctie bij wege van verzoekschrift beroep aan te tekenen bij de politierechtbank.

Aangaande de administratieve geldboeten, opgelegd door de daartoe door de gemeente aangewezen ambtenaar, overeenkomstig art. 119bis van de Nieuwe Gemeentewet, oefent de politierechter enkel een «marginale» toetsingsrecht uit: hij zal enkel kunnen oordelen over de proportionaliteit en over de wettigheid van de opgelegde sancties, maar niet over de opportuniteit om een sanctie op te leggen.⁸ De proportionaliteit wordt beoordeeld naargelang de zwaarte van de overtreding en van de concrete omstandigheden van de zaak, bv. herhaling.⁹

De sancties voorzien in de wet betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden¹⁰ zijn de volgende:

- art. 18: een administratieve geldboete van 20.000 tot 10.000.000 frank aan de organisatoren van een nationale of internationale voetbalwedstrijd, die de verplichting voorgeschreven door of krachtens de artikelen 3, 4, 5 of 10 niet naleven; een administratieve geldboete van 20.000 tot 5.000.000 frank aan de organisatoren van een nationale of internationale voetbalwedstrijd of aan de overkoepelende sportbond, die de overige verplichtingen voorgeschreven door of krachtens titel II van bedoelde wet (art. 6, 7, 8 en 9) niet naleven;
- art. 24: een administratieve geldboete van 10.000 tot 200.000 frank en/of een administratief stadionverbod van drie maanden tot vijf jaar ingeval van overtreding van de artikelen 20 (gooien of schieten van voorwerpen), 21 (onrechtmatig betreden van het stadion), 22 (betreden van zones van het stadion of zich bevinden in plaatsen niet-toegankelijk voor het publiek zonder geldig toegangsbewijs) of 23 (verstoring van

voetbalwedstrijden door zijn gedrag, door het aanzetten tot slagen en verwondingen, haat of woede t.o.v. personen die zich in het stadion bevinden);

- art. 37: indien er verzachtende omstandigheden zijn, kunnen de administratieve geldboeten (niet het stadionverbod) als bepaald in de artikelen 18 en 24, worden verminderd zonder lager te kunnen zijn dan 10.000 frank voor de sanctie op basis van art. 18 of lager dan 5.000 frank voor de sanctie op basis van art. 24.

De wet betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden is niet van toepassing op jeugd- en damesvoetbal, minivoetbal of strandvoetbal.¹¹

Nopens de rol van het openbaar ministerie in de burgerlijke procedure voor de politierechtbank kan niets worden teruggevonden, noch in de wet zelf, noch in de parlementaire voorbereidingsstukken.

Het hoger beroep bij de politierechtbank werd evenwel ingevoerd om de overtreder in staat te stellen «de juistheid van de beslissing van de aangewezen ambtenaar te laten toetsen door een rechter», zodat de rechtbank moet overgaan tot het onderzoek van de regelmatigheid van de administratieve procedure, o.a. ten aanzien van de internationaalrechtelijke normen (E.V.R.M.), de grondwettelijke normen (art. 10 en 11 van de Grondwet), alsmede van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van bestuurshandelingen en de normen die betrekking hebben op de «openbare orde». Krachtens art. 138 Ger.W. lijkt de aanwezigheid van het openbaar ministerie in het raam van zijn adviesbevoegdheid bijgevolg wenselijk.

Tegen de beslissing van de politierechter staat geen hoger beroep open, maar buitengewone rechtsmiddelen (verzet, voorziening tot cassatie) zijn steeds mogelijk.

Na het overlopen van deze diverse bevoegdheden is het niet zonder belang om erop te wijzen dat tot en met 31 december 1994 zowel de vredegerichten als de politierechtbanken in alle opzichten voldoening gaven en er zelden aanleiding was tot kritiek,¹² terwijl in bedoelde rechtbanken nagenoeg geen probleem bestond in verband met de gerechtelijke achterstand, wat niet kon worden gezegd van een aantal andere rechtscolleges, waaronder de rechtbanken van eerste aanleg en in het bijzonder de hoven van beroep.

Dit prangende probleem van de gerechtelijke achterstand in de hoven van beroep heeft de beleidsverantwoordelijken ertoe gebracht om oplossingen te zoeken en aan te wenden, waardoor op termijn het werkvolume van de hoven van beroep en in mindere mate van de rechtbanken van eerste aanleg en van koophandel sterk zou verminderen, wat o.a. werd geconcretiseerd in de wet van 11 juli 1994.¹³

II. STRAFRECHTELIJKE BEVOEGDHEID VAN DE POLITIERECHTBANK I.V.M. VERKEERSMISDRIJVEN

A. Bevoegdheid *ratione materiae*

Allereerst lijkt het niet zonder belang om enkele algemene principes in herinnering te brengen.

¹¹ Zie Memorie van toelichting *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1572/1, p. 4.

¹² Zie o.a. KRINGS, E., o.c., *Bevoegdheden van Vrederechters en Politierechters 1982-1992*, p. XXXVI.

¹³ Zie o.a. VERRIJKEN, M., «De nieuwe Politierechtbank», *T.Vred.*, 1995, 5 e.v.

⁸ Zie Memorie van toelichting *Parl. St. Kamer*, 1998-99, nr. 2031/1, p. 6.

⁹ Zie eveneens Memorie van toelichting *Parl. St. Kamer*, 1998-99, nr. 2031/1, p. 4.

¹⁰ Wet van 21 december 1998, *B.S.*, 3 februari 1999.

Aldus kan in het algemeen de bevoegdheid van de strafrechter worden gedefinieerd als het recht voor een bepaald rechtscollege, *in casu* de politierechtbank, om zich, volgens voorafbepaalde criteria betreffende de verdeling van zaken onder de verschillende Belgische strafgerichten (politierechtbank, correctionele rechtbank en Hof van Assisen), over een zaak uit te spreken. Hieruit volgt dat slechts van onbevoegdheid kan worden gesproken, wanneer een strafrecht, door een zaak te behandelen, zich op een terrein van een ander Belgisch strafrecht zou begeven en dat gerecht zich aldus de bevoegdheid van een ander rechtscollege zou aanmatigen.¹⁴

Deze regels vindt men tevens terug in de bepalingen van art. 13 G.W., naar luid waarvan niemand tegen zijn wil kan worden onttrokken aan de rechter die de wet hem toekent, hoewel de bewoordingen «tegen zijn wil» zonder betekenis zijn in strafzaken, omdat een eventueel akkoord van betrokkene niet de minste rol speelt.¹⁵ De bevoegdheid *ratione materiae* of de materiële bevoegdheid betreft in dat verband de wettelijke verdeling van de rechtsmacht tussen de verschillende strafrechtscollages, gelet op de aard van het misdrijf.¹⁶ De regelen die deze bevoegdheid bepalen, zijn van openbare orde, zodat de beklagde niet kan kiezen.

Aldus is de politierechtbank, als laagste rechtscollege, in de eerste plaats bevoegd om kennis te nemen van overtredingen, terwijl de wanbedrijven in de regel *buiten* de bevoegdheid van de politierechtbank vallen. Slechts in uitzonderlijke gevallen, namelijk wanneer een onderzoeksgerecht een wanbedrijf contraventionaliseert, of indien een uitdrukkelijke wetsbepaling de beoordeling van een wanbedrijf aan de politierechtbank opdraagt, behoort de beoordeling over dat wanbedrijf tot de bevoegdheid van de politierechtbank. Omdat de bevoegdheidsuitbreidingen indruisen tegen het gemene recht en aangezien wanbedrijven in de regel behoren tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbanken, is in dergelijke gevallen steeds «een strikte en enge interpretatie noodzakelijk».¹⁷

Reeds vroeg was de wetgever de mening toegedaan dat verkeersmisdrijven in ruime mate aan de politierechtbank dienden te worden toevertrouwd, hoewel aanvankelijk diverse beperkingen bleven ingebouwd. Krachtens art. 138, 6° Sv., vervangen bij de wet van 15 april 1958 (*B.S.*, 25 april 1958), was de politierechtbank bevoegd voor de «misdrijven omschreven in de wetten en verordeningen op de baren, de openbare en geregelde diensten van het gemeenschappelijk vervoer te land en te water en het wegverkeer,

met uitzondering van het vluchtmisdrijf naar aanleiding van een ongeval, dat voor een ander slagen, verwondingen of de dood tot gevolg heeft gehad».

Door de wet van 21 februari 1959 (*B.S.*, 7 maart 1959) werd aan de politierechtbank vervolgens de bevoegdheid verleend om onder bepaalde voorwaarden ook kennis te nemen van het wanbedrijf van onvrijwillige slagen of verwondingen en zulks door de toevoeging aan § 6 van bedoeld wetsartikel van een bijkomende § 6°*bis* luidende als volgt: «(de Vrederechters nemen kennis als politierechter...) van de in art. 418 en 420 van het Strafwetboek omschreven wanbedrijven, wanneer het gaat om slagen en verwondingen als gevolg van een verkeersongeval en deze wanbedrijven samenhangen of een ondeelbaar geheel vormen met een misdrijf, dat onder dezelfde strafbepalingen valt en dat naar hen is verwezen overeenkomstig de art. 4 of 6 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden, of met een misdrijf, dat valt onder de wetten of verordeningen op de verkeerspolitie en dat bij hen reeds aanhangig is gemaakt door het openbaar ministerie of het onderzoeksgerecht».

Ook toen reeds werd bepaald dat de slagen of verwondingen het gevolg dienden te zijn van een verkeersongeval, maar uit het geheel van de toenmalige teksten bleek dat hiermee werd bedoeld: «onvrijwillige slagen of verwondingen veroorzaakt door een overtreding van een wet of verordening op de verkeerspolitie». Deze beperking leek geboden, omdat bedoelde wetsbepaling een uitzonderingsgeval betrof en derhalve «restrictief» diende te worden geïnterpreteerd (zie ook *supra*).

De wetten of verordeningen op de verkeerspolitie werden omschreven in art. 138, 6° Sv., waarbij art. 138, 6°*bis* logischerwijze aansloot, zodat aldus uit de bevoegdheidsfeer van de politierechter verwijderd bleven de onvrijwillige slagen en verwondingen, veroorzaakt door een andere fout dan een overtreding van de wetten of verordeningen op de verkeerspolitie en ook verkeersongevallen met lichamelijke letsels tot gevolg, die elders dan op de openbare weg gebeurden.¹⁸

Rekening houdende met het bovenstaande is dan ook een kritische analyse en benadering nodig van art. 5 van de wet van 11 juli 1994 (*B.S.*, 21 juli 1994), alsmede van de parlementaire voorbereidingsstukken dienaangaande, waarin de strafrechtelijke bevoegdheid van de politierechtbank in verband met verkeersmisdrijven werd vastgelegd.

De huidige wettekst, ingevoegd bij de wet van 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtspleging luidt als volgt:

– art. 138, 6° Sv.:

(de Politierechtbank neemt kennis van) de misdrijven omschreven in de wetten en verordeningen op de baren, de openbare en geregelde diensten van het gemeenschappelijk vervoer te land en te water, de wegen te land en te water en het wegverkeer.

– art. 138, 6°*bis* Sv.:

(de politierechtbank neemt kennis van) de wanbedrijven omschreven in de art. 418 tot 420 van het Strafwetboek, wanneer de doding, de slagen of de verwondingen het gevolg zijn van een verkeersongeval.

¹⁴ Zie o.a. DECLERCO, R., «Bevoegdheid – Algemeen», in *Artikelsgewijze commentaar Strafrecht en Strafvordering*, p. 3 e.v.; DECLERCO, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, p. 321, nrs. 828 e.v.; VERSTRAETEN, R., *Handboek Strafvordering*, p. 306 e.v., nrs. 930 e.v.

¹⁵ Zie o.a. Cass., 7 januari 1997, *Arr. Cass.*, 1997, 14.

¹⁶ Zie o.a. VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 1998, p. 721.

¹⁷ Zie o.a. D'HAENENS, J., *Belgisch strafprocesrecht*, Gent, p. 200; SCHUIND, G., *Droit criminel*, p. 84 e.v.; D'HAENENS, J., «Bevoegdheid van de politierechter inzake onvrijwillige slagen en verwondingen», *R.W.*, 1961-62, 182 e.v.; ARNOU, P., «Het ene verkeersongeval is het andere niet, of art. 138, 6°*bis* Wetboek van Strafvordering versus art. 601*bis* Gerechtelijk Wetboek, art. 29*bis* W.A.M. en art. 33 Wegverkeerswet», *Tijdschrift voor West-Vlaamse Rechtspraak*, 1997, p. 31 e.v.; POTÉ, R., «Het verkeersongeval», *T.A.V.W.*, 1997, p. 180.

¹⁸ Zie o.a. D'HAENENS, J., o.c., *R.W.*, 1961-62, 1883, e.v.

– art. 138, 6ter Sv.:

(de politierechtbank neemt kennis van) de wanbedrijven omschreven in art. 22 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

Uit de hierboven genoemde wetsbepalingen en de bevoegdheidsuitbreiding blijkt derhalve, dat de beperking van de bevoegdheid van de politierechtbank betreffende het vluchtmisdrijf, dat aan een ander slagen of verwondingen heeft veroorzaakt, wegvalt, dat de politierechtbank bevoegd wordt voor alle wanbedrijven van onopzettelijke doden en/of onopzettelijke slagen en verwondingen, mits ze het gevolg zijn van een verkeersongeval, en dat ten slotte de politierechtbank tevens bevoegd is om kennis te nemen van de wanbedrijven, omschreven in art. 22 van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

Essentieel voor de bevoegdheidsuitbreiding is evenwel dat een oorzakelijk verband bestaat tussen enerzijds een verkeersongeval en anderzijds de slagen, verwondingen of overlijden van het slachtoffer, wat echter niet betekent dat de beklagde noodzakelijk dient te worden vervolgd uit hoofde van een afzonderlijke telastlegging wegens overtreding van de verkeerswetgeving, op voorwaarde dat het vereiste verband wordt vastgelegd. Dit oorzakelijk verband tussen het verkeersongeval en de onopzettelijke slagen of verwondingen of de doding dienen te worden aangegeven in de akte van aanhangigmaking en te worden hernomen in het vonnis, gelet op de beginselen inzake bevoegdheidscontrole door het vonnisgerecht, omdat het vonnisgerecht in de eerste plaats op grond van de inleidende akte en de daarin vervatte kwalificatie dient na te gaan of ze al of niet bevoegd is voor het feit dat bij haar aanhangig is gemaakt.¹⁹

Tevens moet worden vastgesteld dat de nieuwe wet geen afbreuk doet aan de beginselen inzake samenhang, wat meebrengt dat, indien een gelijktijdige vervolging betrekking heeft op een misdrijf dat niet tot de bevoegdheid van de politierechtbank behoort (bv. smaad naar aanleiding van een verkeersongeval) en een verkeersmisdrijf, de correctionele rechtbank bevoegd is voor het geheel en derhalve ook voor de overtredingen van de Wegverkeerswet, de onopzettelijke slagen en verwondingen of de onopzettelijke doding.

In de rechtspraak en de rechtsleer werd dan ook algemeen aangenomen en aanvaard dat krachtens het nieuwe art. 138, 6bis de politierechtbank zonder onderscheid bevoegd werd om kennis te nemen van alle overtredingen van de wetgeving inzake wegverkeer en van alle gevallen van onopzettelijke slagen of verwondingen en onopzettelijke doding, maar met die beperking, dat er een oorzakelijk verband diende te bestaan tussen bedoelde slagen en verwondingen of overlijden en een overtreding van verkeerswetgeving.²⁰ Bedoelde rechtspraak en rechtsleer ging er immers van uit dat het begrip «verkeersongeval» in de zin van art.

138, 6bis Sv. restrictief (*sensu stricto*) diende te worden geïnterpreteerd, in tegenstelling tot hetzelfde begrip in de bepalingen van art. 601bis Ger.W., zodat de nieuwe tekst van art. 138, 6°, Sv. de bevoegdheid van de politierechtbank uitbreidde tot alle misdrijven betreffende het wegverkeer, voor zover deze zich hadden voorgedaan op de openbare weg.²¹

De correctionele rechtbank te Ieper, zitting houdende in beroep, oordeelde in een uitvoerig gemotiveerd vonnis het volgende:²² «De politierechtbank, zitting houdende in strafzaken, is volgens art. 138, 6bis Sv. bevoegd om kennis te nemen van de wanbedrijven omschreven in de artikelen 418-420 Sw., wanneer de doding, slagen of verwondingen het gevolg zijn van een verkeersongeval. In tegenstelling tot de bevoegdheid van de politierechtbank in burgerlijke zaken, wordt hier bedoeld een verkeersongeval «*sensu stricto*», dus een verkeersongeval op de openbare weg. De politierechtbank is niet bevoegd om kennis te nemen van onopzettelijke slagen en verwondingen, die zich voordeden naar aanleiding van een rallywedstrijd op een gesloten parcours, niet toegankelijk voor publiek verkeer.» De feiten kunnen als volgt worden samengevat: tijdens de 24-uren rally van Ieper, die plaatsvond op een voor het publiek afgesloten parcours, diende een rallywagen een bocht van 90° naar links te nemen, ging over een korte afstand uit de bocht en reed daarbij een aantal toeschouwers aan, die aldaar stonden opgesteld.

Het openbaar ministerie tekende een voorziening in cassatie aan tegen het vonnis van de Correctionele Rechtbank te Ieper van 30 mei 1996 en bij arrest van de tweede kamer van het Hof van Cassatie van 3 november 1998²³ werd dit vonnis verbroken met de hiernavolgende motivering: «Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 11 juli 1994 blijkt (*i.e.* enige verantwoording of motivering, terug te vinden in het arrest), dat het begrip «verkeersongeval» ruim moet geïnterpreteerd worden; dat betreft zowel een ongeval bij het wegverkeer, waarbij voetgangers, middelen van vervoer te land, dieren, of middelen van vervoer per spoor, die de openbare weg gebruiken, betrokken zijn, als een dergelijk ongeval, dat plaatsgrijpt op een openbaar terrein toegankelijk voor het publiek of op een niet-openbaar terrein, dat voor een zeker aantal personen toegankelijk is. Hieruit volgt dat een ongeval, waarbij een middel van vervoer te land, onder meer een auto, betrokken is, dat plaatsgreep op een niet-openbaar terrein, dat voor een zeker aantal personen toegankelijk is, zoals een gesloten rallyparcours, maar dat toegankelijk is voor toeschouwers, een verkeersongeval

tierechtbank. Wet van 11 juli 1994», in *Nieuw wetgeving 1994*, Mys & Breesch, 1994, p. 142 e.v.; ARNOU, P., «Het ene verkeersongeval is het andere niet, of art. 138, 6bis Wetboek van Strafvordering versus art. 601 G.W., art. 29bis W.A.M. en art. 33 Wegverkeerswet», *Tijdschrift voor West-Vlaamse Rechtspraak* 1997, p. 31 e.v., POTÉ, R., «Het verkeersongeval», *T.A.V.W.*, 1997, p. 180; Corr. Ieper, 30 mei 1996, *Tijdschrift voor West-Vlaamse Rechtspraak* 1997, p. 29; Pol. Brugge, 8 oktober 1998, O.M. en D.A. en D.H. t/ D.V.V., onuitgegeven.

²¹ Zie o.a. TRAESE, Ph., «De wet van 11 juli 1994 betreffende de Politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtspleging: een benadering van sommige aspecten», *T.Vred.*, 1995, p. 25 e.v.

²² Corr. Ieper, 30 mei 1996, *Tijdschrift voor West-Vlaamse Rechtspraak*, 1997, p. 29.

²³ Zie *T.A.V.W.*, 1998, 274.

¹⁹ Zie o.a. VERSTRAETEN, R., «De hervorming met betrekking tot de Politierechtbank zetelend in strafzaken», in *Verkeersaansprakelijkheid en procedure voor de politierechtbanken*, Antwerpen, Kluwer, 1995, p. 22 e.v. met de aldaar geciteerde rechtsleer.

²⁰ Zie o.a. VERSTRAETEN, R., o.c., *Verkeersaansprakelijkheid en procedure voor de politierechtbank*, p. 23, nr. 8; DECLERCO, R., «Bevoegdheid en samenhang», in *Artikelsgewijze commentaar Strafrecht en Strafvordering*, p. 174, nr. 79; TILLEKAERTS, C., «Bevoegdheid Poli-

uitmaakt in de betekenis van art. 138, 6°bis Sv., in zijn huidige versie na wijziging bij art. 5, 2°, van de wet van 11 juli 1994» (*i.e.* statement of dictaat van het hoogste rechtscollege).

Hoewel bedoeld cassatiearrest de verdienste heeft om voor het eerst een omschrijving te geven van het begrip «verkeersongeval» in de zin van art. 138, 6°bis Sv., wekken dit arrest en de motivering ervan toch enige verbazing en zulks te meer, omdat het Hof van Cassatie zelf stelt dat «elke rechtelijke beslissing zodanig dient gemotiveerd te worden, dat ze voldoende inzicht geeft in de daaraan ten grondslag liggende gedachtegang om de beslissing zowel voor partijen als voor derden controleerbaar en aanvaardbaar te maken en die verplichting zowel geldt voor de feitenrechters als voor het Hof van Cassatie zelf».²⁴

Er moet immers worden vastgesteld dat het hoogste rechtscollege in zijn arrest met geen woord rept over de nochtans uitvoerige motivering, vervat in het bestreden vonnis van de Correctionele Rechtbank te Ieper²⁵ en zich beperkt om als enige motivering te poneren: «overwegende dat uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 11 juli 1994 blijkt dat het begrip «verkeersongeval» ruim moet worden geïnterpreteerd».

Niet alleen moet worden vastgesteld dat bedoelde zienswijze van het Hof van Cassatie uiterst bekritiseerbaar is, maar bovendien dat indien het hoogste rechtscollege met een dergelijke motivering meent aan zijn motiveringsverplichting te hebben voldaan, zulks de feitenrechters er in de toekomst eventueel toe zou kunnen inspireren om als enige motivering aan te geven dat «uit de voorgelegde dossiers blijkt dat deze of gene (eiser of verweerder) aansprakelijk is voor het ongeval en de eruit voortvloeiende schadelijke gevolgen».

Dat het standpunt, ingenomen in het voormelde cassatiearrest van 3 november 1998 bekritiseerbaar is, moge blijken uit het volgende:

In strijd met de bewoordingen, vermeld in het bedoelde arrest, blijkt noch uit de parlementaire voorbereiding, waarbij omtrent het begrip «verkeersongeval» in art. 138, 6°bis Sv. helemaal niets werd gezegd,²⁶ noch uit enig ander element (zie parlementaire voorbereiding en wetteksten zelf) dat de wetgever aan de term «verkeersongeval» in de nieuwe redactie van art. 138, 6°bis Sv. enige andere betekenis heeft willen geven dan aan dezelfde term in de oude redactie van dezelfde wetsbepaling,²⁷ wel integendeel. De parlementaire voorbereidingen tonen aan dat de wetgever expliciet de tekst van de wet van 1959 heeft willen behouden.²⁸ Bovendien werd tijdens de bespreking van art. 601bis

Ger.W.²⁹ voorgesteld om volgende tekst in te lassen: «De politierechtbank neemt kennis, ongeacht het bedrag, van alle vorderingen tot schadevergoeding die voortvloeien uit de bevoegdheden bepaald in art. 138, 6°, Sv.» Dit voorstel werd verworpen met de motivering dat in dat geval de vordering tot schadevergoeding naar aanleiding van een verkeersongeval op een privé-parking uitgesloten was, waaruit *a contrario* kan worden afgeleid dat het wel degelijk de uitdrukkelijke wil van de wetgever was om het begrip «verkeersongeval» in art. 138, 6°bis Sv. inderdaad veel strikter te interpreteren dan hetzelfde begrip in de bepalingen van art. 601bis Ger.W., zodat dient te worden besloten dat de wetgever aan het begrip «verkeersongeval» in de nieuwe redactie van art. 138, 6°bis Sv. geenszins een andere betekenis heeft willen geven dan aan dezelfde term in de oude bepalingen, vervat in de wet van 1959. Ten overvloede kan ten slotte worden verwezen naar de verantwoording van de aangenomen wetteksten van art. 601bis Ger.W.:³⁰ «Deze nadere bepaling (toevoeging van de tekst: «zelfs indien het zich heeft voorgedaan op een plaats die niet toegankelijk is voor het publiek» na het woord «verkeersongeval») lijkt onontbeerlijk. Ingeval zij niet wordt toegevoegd, zullen bepaalde personen aanvoeren dat de politierechter uitsluitend bevoegd is voor ongevallen die zich op de openbare weg of op een voor het publiek toegankelijke plaats hebben voorgedaan, zulks overeenkomstig het *Wegverkeersreglement*», wat precies de tegenstelling en het verschil in het begrip «verkeersongeval» aantoonde tussen de strafrechtelijke bevoegdheid en de burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbank.

Omdat de wet van 11 juli 1994 in art. 138, 6°bis niets aan het begrip «verkeersongeval» heeft gewijzigd kan niet anders worden aangenomen dan dat wanneer de onopzettelijke doding of onopzettelijke slagen en verwondingen gepaard gaan met een onvoorzichtigheid buiten het wegverkeer en/of de onopzettelijke doding, de onopzettelijke slagen en verwondingen eventueel het gevolg zijn van een ongeval in het verkeer, maar geen overtreding zijn van enige verkeersreglementering of -bepaling, vervat in art. 138, 6°, Sv., dergelijke ongevallen niet behoren tot de strafrechtelijke bevoegdheid van de politierechtbank en voor de correctionele rechtbank dienen gebracht te worden.³¹

Door de begrippen «verkeersongeval» respectievelijk in art. 601bis Ger.W. en in art. 138, 6°bis Sv. door elkaar te haspelen wordt door het hoogste rechtscollege allicht een eenvormigheid nagestreefd, die evenwel geenszins blijkt uit de wet en evenmin uit de parlementaire voorbereidingsstukken en die indruist tegen het gemene recht, omdat de wanbedrijven in de regel behoren tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbanken, zodat voor de uitzonderingen, die hiervan afwijken, een strikte en enge interpretatie noodzakelijk voorkomt.

Blijkbaar heeft het hoogste rechtscollege in zijn omschrijving van het begrip «verkeersongeval», dat volgens zijn zienswijze ruim dient te worden geïnterpreteerd, zich toch laten inspireren door de bepalingen van de artikelen 1 en 28 van

²⁴ Zie o.a. Verslag Hof van Cassatie 1998, p. 81 e.v.

²⁵ Zie o.a. *Tijdschrift voor West-Vlaamse Rechtspraak*, 1997, p. 29 e.v.

²⁶ Zie o.a. TILLEKAERTS, C., «Bevoegdheid Politierechtbank. Wet van 11 juli 1994», in *Nieuwe Wetgeving 1994*, Mys & Breesch, 1994, p. 142 e.v.

²⁷ Zie *supra*: ARNOU, P., o.c., *Tijdschrift voor West-Vlaamse Rechtspraak*, 1997, 31 e.v.; POTÉ, R., o.c., *T.A.V.W.*, 1997, 180.

²⁸ Zie o.a. verslag commissie van justitie Senaat, *Parl. St. Senaat*, 1991-92, nr 209/2, p. 64: «op suggestie van een lid wordt in de Franse tekst van art. 138, 6°bis van het Wetboek van Strafvordering de woorden 'sont la conséquence' vervangen door het woord 'résultant' om de tekst van de wet van 1959 te behouden».

²⁹ Zie verslag commissie justitie Senaat *ibid.*, p. 122.

³⁰ *Parl. St. Senaat*, 1991-92, nr 209/2, p. 127.

³¹ Zie o.a. DECLERCO, R., «Bevoegdheid en samenhang», in *Artikelsgewijze commentaar Strafrecht en Strafvordering*, p. 174, nr. 79; TRAESE, Ph., o.c., *T.Vred.*, 1995, p. 25.

het K.B. van 16 maart 1968 (wet politie over het wegverkeer), waarvan de bewoordingen letterlijk werden overgenomen, wat erop zou kunnen wijzen dat het Hof zich ervan bewust was dat art. 138 6bis Sv. inderdaad aansluit bij en niet los kan worden gezien van de bepalingen van art. 138, 6° Sv.

Uit deze omschrijving kan voorts worden afgeleid dat volgens het Hof van Cassatie de politierechter, zitting houdende in strafzaken, niet alleen bevoegd is voor verkeersongevallen die zich op de openbare weg hebben voorgedaan, maar ook voor ongevallen met onopzettelijke slagen en verwondingen tot gevolg, die zich op een openbare plaats hebben voorgedaan, als omschreven in art. 28 van het K.B. van 1968, hoewel blijkens art. 1 van het K.B. van 1 december 1975 het Wegverkeersreglement aldaar niet van toepassing is.

Ook naar de feiten toe (hoewel deze onvoldoende blijken uit het gepubliceerde vonnis en arrest) komt deze redenering uiterst merkwaardig voor. Het zou immers logisch lijken dat het door de rallyrijders tijdens een snelheidsrit gevolgde afgesloten parcours op zichzelf niet kan worden beschouwd als een openbare weg en evenmin als een openbare plaats, omdat het publiek zich uiteraard niet op de weg (circuit) zelf mocht bevinden en zich daar trouwens ook niet op bevond, maar wel naast de weg op een plaats die vermoedelijk privaat terrein betrof. Dit naast het parcours zelf gelegen privaat terrein kan eventueel worden beschouwd als een niet-openbaar terrein, dat toegankelijk was voor een zeker aantal personen (namelijk de toeschouwers). Het betrof derhalve een zogenaamd «gemengd» ongeval, dat zijn aanloop kende, noch op een openbare weg, noch op een openbare plaats, maar schadelijke gevolgen veroorzaakte op een door het Hof bestempeld niet-openbaar terrein, toegankelijk voor een zeker aantal personen of m.a.w. een openbare plaats in de zin van art. 28 van het K.B. van 16 maart 1968. Het Benelux Gerechtshof bestempelde dergelijke «gemengde» ongevallen (bv. een wagen die uit de bocht gaat en tegen de gevel van een verder staande woning terechtkomt) als een verkeersongeval op de openbare weg,³² zodat bedoeld ongeval, dat zijn aanloop kende op een afgesloten parcours en zijn schadelijke gevolgen op een openbare plaats *mutatis mutandis* bezwaarlijk kan worden beschouwd als een ongeval op een openbare plaats.

Hoe dan ook, het hoogste Belgische rechtscollege heeft thans geproclameerd dat de politierechtbank, zitting houdende in strafzaken, kennisneemt van de wanbedrijven, omschreven in de artikelen 418-420 Sw., wanneer de doding, de slagen of de verwondingen (1°) het gevolg zijn van een ongeval, waarbij voetgangers, middelen van vervoer te land, dieren, of middelen van vervoer per spoor betrokken zijn en (2°) dat zich heeft voorgedaan, zowel op de openbare weg (in de zin van art. 1 Wegverkeersreglement) als op een openbare plaats (in de zin van art. 28 van het K.B. van 16 maart 1968). Dit alles zal er bijgevolg in de praktijk op neerkomen dat de politierechtbank toch strafrechtelijk bevoegd zal zijn, zelfs wanneer de wanbedrijven van onopzettelijke letsels of onopzettelijk doden ter gelegenheid van een verkeersongeval geen overtreding van het Wegverkeersreglement uitma-

ken,³³ terwijl het bovendien mogelijk zal zijn dat een veroordeling zal dienen uitgesproken te worden voor de wanbedrijven vermeld in de artikelen 418-420 Sw., terwijl er vrij spraak volgt voor een overtreding van het wegverkeersreglement.³⁴

Voorbeelden:

- geen rekening houden met een mogelijkheid kan een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg opleveren, in de zin van art. 418 Sw., als die mogelijkheid had moeten worden voorzien of kon worden voorzien, zelfs indien een handeling niet van zulke aard is, dat zij noodzakelijk schade zal veroorzaken, omdat het voldoende is dat de schade een mogelijk gevolg is van de handeling en dat deze mogelijkheid kon worden voorzien en zich heeft voorgedaan, zoals de fout van een bestuurder van een landbouwtractor, die een kind op de tractor plaatst, niet noodzakelijk bestaat in het besturen, maar in het feit dat hij het kind op de tractor plaatste.³⁵
- het door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg van de bewaker laten rondlopen van een dier op de openbare weg.³⁶
- de gedraging van een chauffeur betrokken in een verkeersongeval met lichamelijke letsels, die, wettelijk verplicht om hulp te verlenen, zonder rechtvaardiging aan deze verplichting is tekortgeschoten, als de rechter vaststelt dat de dood van het slachtoffer aan het verzuim moet worden toegeschreven,³⁷ hoewel een dergelijke fout in principe een overtreding uitmaakt op de bepalingen van art. 422bis Sw. en derhalve *niet* valt onder de bevoegdheidsbepaling van art. 138, 6bis Sv., omdat dit laatste artikel slechts handelt over de wanbedrijven, omschreven in de artikelen 418 tot 420 Sw.
- een verkeerde beoordeling door een verantwoordelijke persoon van de bij een sportwedstrijd te nemen voorzichtigheidsmaatregelen.³⁸

De hierboven gegeven definitie van het begrip «verkeersongeval» in het arrest van het Hof van Cassatie van 3 november 1998 is daarenboven ook volstrekt onjuist, in zoverre daarin wordt overwogen: «dat betreft zowel een ongeval bij het wegverkeer, waarbij... middelen van vervoer per spoor, die de openbare weg gebruiken, betrokken zijn...».

Art. 422 Sw. bepaalt immers: «Wanneer zich een treinongeval voordoet, dat de personen die zich in de trein bevinden, in gevaar kan brengen, wordt hij die onopzettelijk de oorzaak ervan is, gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot twee maanden en met een geldboete van zesentwintig frank tot tweehonderd frank of met een van die straffen alleen. Indien het ongeval enig lichamenlijk letsel ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot drie jaar en met een geldboete van vijftig frank tot driehonderd frank. Indien het ongeval de dood van een persoon ten gevolge heeft, is de gevangenisstraf zes maanden tot vijf jaar en de geldboete honderd frank tot zeshonderd frank».

³³ Zie voorgaande bevoegdheid correctionele rechtbank: Cass., 14 september 1959, *Arr.Cass.*, 1960, 32.

³⁴ Zie eveneens vorige bevoegdheid correctionele rechtbank: Cass., 12 mei 1958, *Arr.Cass.*, 1958, 727.

³⁵ Cass., 28 oktober 1971, *Arr.Cass.*, 1972, 742.

³⁶ Cass., 8 oktober 1973, *Arr.Cass.*, 1974, 140.

³⁷ Cass., 11 april 1960, *Pas.*, 1960, I, 951.

³⁸ Cass., 14 april 1969, *Arr.Cass.*, 1969, 758.

³² Zie o.a. Benelux Gerechtshof, 11 juni 1991, *Jurisprudentie Benelux Gerechtshof*, 1991, p. 55.

Dit artikel beoogt elke gebeurtenis, die van zulke aard is dat de personen die zich in de trein bevinden, in gevaar worden gebracht en inzonderheid het plots remmen van een treinrijtuig, dat door een onvoorzichtig of onbeduldig manoeuvre van een weggebruiker of een mogelijke aanrijding met een ander voertuig (motorvoertuig, fietser, voetganger, dier enz.) wordt veroorzaakt.³⁹ Enkel de correctionele rechtbank is bevoegd om van deze wanbedrijven kennis te nemen, omdat art. 138, 6^obis Sv. beperkt is tot de wanbedrijven omschreven in de artikelen 418 tot 420 Sw.⁴⁰

De analogie van het besproken arrest van 3 november 1998, alsook van het soortgelijke arrest van het Hof van Cassatie van 20 oktober 1998⁴¹ met de cassatiearresten van 5 januari 1996 en 27 februari 1997 nopens de burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbanken en de ongeremde uitbreiding van die bevoegdheid tot alle vorderingen, «die verband houden met» vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval, ligt voor de hand. Blijkbaar heeft het Hof bij de redactie van de arresten van respectievelijk 20 oktober 1998 en 3 november 1998 andermaal louter aandacht gehad voor de bekommernis van de wetgever om via de verruiming van de bevoegdheden van de politierechtbanken de aanzienlijke gerechtelijke achterstand bij de hoven van beroep inzake verkeersongevallen weg te werken, hierbij totaál voorbijgaand, zowel aan de bepalingen van de wet zelf als aan de parlementaire voorbereiding, die tot de wetteksten heeft geleid, en die nochtans uitvoerig was uiteengezet in de motivering van het bestreden vonnis van de Correctionele Rechtbank te Ieper.

Bovendien heeft de wetgever zowel in artikel 138, 6^obis Sv. als in artikel 601bis G.W. uitdrukkelijk de term «verkeersongeval» gebruikt en niet de term «auto-ongeval», hetgeen noodzakelijkerwijze een deelname aan het «verkeer» impliceert. Bestuurders van racewagens bij snelheidswedstrijden (Zolder, Francorchamps, Imola, enz...) of rallyrijders op een afgesloten parcours beoefenen een sport, doch nemen alsdan niet deel aan het verkeer, vermits de verkeersregels op hen niet van toepassing zijn.

Voetballers op een voetbalveld, bokkers in de ring of judocas op de tatami zouden eveneens kunnen aanzien worden als voetgangers, doch ook zij beoefenen hun sport en nemen alsdan niet deel aan het verkeer, zodat het bij geen enkel zinnig mens opkomt om ongevallen overkomen tijdens voetbalwedstrijden, boksmatches of judowedstrijden te kwalificeren als «verkeersongevallen» in de zin van artikel 138, 6^obis, Sv. of 601bis G.W., alhoewel ongevallen veroorzaakt in het voetgangs«verkeer» daarentegen wel tot de bevoegdheid van de Politierechtbank behoren.⁴²

Mutatis mutandis laat de loutere aanwezigheid van een (auto)voertuig bij een ongeval, zonder enige deelname aan het verkeer, derhalve geenszins toe om te besluiten tot een «verkeersongeval» in de zin van de wet.

B. Bevoegdheid *ratione loci*

Voor de politierechtbank werd de territoriale bevoegdheid uitdrukkelijk geregeld in de bepalingen van art. 139 Sv., waarin werd bepaald dat gelijkelijk bevoegd zijn: de politierechtbank van de plaats van het misdrijf, die van de verblijfplaats van de verdachte en die van de plaats waar de verdachte is gevonden. Om voor de hand liggende reden wordt doorgaans de voorkeur gegeven aan de rechtbank van de plaats waar het misdrijf is gepleegd.

De territoriale bevoegdheid van een rechtbank wordt evenwel nooit bepaald door de woonplaats, in de juridische zin van het woord, van de verdachte.⁴³ Het betreft steeds de werkelijke feitelijke verblijfplaats van de verdachte, namelijk zijn verblijfplaats op het ogenblik waarop de strafvordering wordt ingesteld,⁴⁴ hetzij door een vordering tot onderzoek van de procureur des Konings, hetzij door een burgerlijke partijstelling, die het onderzoek opent, hetzij door een rechtstreekse dagvaarding van het openbaar ministerie of van de benadeelde, hetzij door een oproeping bij procesverbaal door de procureur des Konings.

C. Bevoegdheid *ratione personae*

Blijkens art. 36bis, eerste lid, van de wet van 8 april 1965 nemen de rechtscollages bevoegd op grond van het gemene recht, kennis van de vorderingen van het openbaar ministerie jegens personen ouder dan 16 jaar en beneden de 18 jaar op het ogenblik van de feiten, indien deze personen vervolgd worden wegens overtreding van de 1) de bepalingen van de wetten en verordeningen betreffende het wegverkeer (vergelijk: art. 138, 6°, Sv.); 2) art. 418, 419 en 420 Sw., voor zover er samenhang is met een overtreding van de bedoelde wetten en verordeningen (vergelijk: art. 138, 6^obis Sv.); 3) de bepalingen van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen (vergelijk: art. 138, 6^oter Sv.). Een rechtstreekse dagvaarding van een minderjarige beneden de leeftijd van 18 jaar door de benadeelde zou evenwel niet toegelaten zijn.⁴⁵

Terwijl art. 36bis 3°, van de wet van 8 april 1965, ingevoegd bij de wet van 9 mei 1972 en gewijzigd bij de wet van 19 januari 1990, bepaalde dat de debatten in raadkamer dienden plaats te hebben, werd deze wetsbepaling geschrapt bij art. 1, c, van de wet van 2 februari 1994 (*B.S.*, 17 september 1994), zodat de debatten niet meer in raadkamer, maar in openbare terechtzitting plaatshebben.

Om voor onopzettelijke doding of onopzettelijke slagen en verwondingen, gepleegd door een minderjarige tussen 16 en 18 jaar, het strafrecht toepasselijk en de strafrechter bevoegd te maken, is evenwel vereist dat de samenhangende overtreding van de wegverkeerswetgeving uitdrukkelijk in de telastlegging is vermeld, terwijl die samenhang niet zou bestaan, indien het verkeersmisdrijf, hoewel vermeld in de te-

³⁹ Zie o.a. Cass., 17 november 1954, *Arr.Cass.*, 1955, 175.

⁴⁰ Zie o.a. Pol. Kortrijk, 20 april 1998, *T.A.V.W.*, 1999, 123, met noot SOETEMANS, L.

⁴¹ *J.L.M.B.*, 1999, 143.

⁴² Zie o.a. STERKENS M., «De bevoegdheid van de politierechtbank», *R.W.*, 1999-2000, blz. 1140, met aldaar geciteerde rechtspraak.

⁴³ Zie o.a. Cass., 30 mei 1989, *Arr.Cass.*, 1988-89, 556.

⁴⁴ Cass., 30 mei 1989, *Arr.Cass.*, 1988-89, 556.

⁴⁵ Zie o.a. Cass., 13 december 1995, *Arr.Cass.*, 1996, 1113; Cass., 30 november 1983, *Arr.Cass.*, 1983-84, 177; *contra*: DE PEUTER, J., «De rechtstreekse dagvaarding van de benadeelde voor de strafrechtbank», in *Strafrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, p. 75.

lastlegging, verjaard is op het ogenblik van de uitspraak.⁴⁶ Dezelfde regeling zou gelden, indien een minderjarige gedagvaard zou worden voor onopzettelijke slagen en verwondingen en overtredingen van het wegverkeersreglement, maar bovendien ook bij samenhang wegens bijvoorbeeld smaad aan de rijkswacht, opzettelijke slagen of verwondingen, valsheid in geschrifte enz., in welk geval de minderjarige buiten het gewone strafrecht valt en de zaak in haar geheel voor de jeugdrechtbank dient te worden behandeld.⁴⁷

Een burgerlijke partijstelling is anderzijds mogelijk tegen een onbekwame – bv. een minderjarige – zonder dat zijn wettelijke vertegenwoordigers verplicht in de zaak moeten worden betrokken. De regelen van het burgerlijk recht worden geacht niet van toepassing te zijn voor diegene die zich voor de strafrechter moet verdedigen tegen een strafvordering en tegen een burgerlijke vordering.⁴⁸

Nopens het voorrecht van rechtsmacht kan *brevitatis causa* worden verwezen naar de gespecialiseerde rechtspraak en rechtsleer terzake.⁴⁹

D. Wijze van aanhangigmaking voor de strafrechter

Naar luid van de bepalingen van art. 145 Sv. kan de dagvaarding wegens een overtreding of wegens een wanbedrijf, dat tot de bevoegdheid van de politierechtbank behoort, geschieden zowel op het verzoek van het openbaar ministerie als van de benadeelde – burgerlijke partij. De rechtstreekse dagvaarding van de benadeelde zelf dient evenwel een schade-eis in te houden en is onderworpen aan de ontvankelijkheid van de burgerlijke vordering.

Indien blijkt dat de burgerlijke vordering ontvankelijk, maar ongegrond is, blijft de strafrechter na rechtstreekse dagvaarding van de benadeelde bevoegd om uitspraak te doen over de strafvordering.⁵⁰ De beklaagde daarentegen, die reeds werd gedagvaard en die zich niet kan opwerpen als benadeelde – burgerlijke partij, kan niet zelf een andere persoon dagvaarden die hij acht de dader van het hem ten laste gelegde misdrijf te zijn, omdat hij hiertoe geen hoedanigheid heeft.⁵¹

Tevens kunnen partijen overeenkomstig art. 147 Sv. vrijwillig verschijnen, zonder dat enige dagvaarding nodig is, maar in dat geval is het vereist dat de betrokkene formeel en ondubbelzinnig zijn akkoord te kennen geeft met betrekking tot de aanhangigmaking van een bepaald feit. De louter omstandigheid, dat een verdachte zich zonder voorbehoud heeft verdedigd aangaande een feit, impliceert niet dat de zaak geldig via vrijwillige verschijning aanhangig werd gemaakt.⁵²

Door de wet van 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling van de modernisering van de strafrechtspleging werd ten slotte een nieuwe wijze van aanhangigmaking van een strafvordering bij de politierechtbank ingesteld, namelijk «de oproeping bij procesverbaal». Krachtens deze nieuwe regeling kan de procureur des Konings een persoon die is aangehouden met toepassing van de art. 1 en 2 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, of die zich bij hem meldt, oproepen om te verschijnen voor de politierechtbank of de correctionele rechtbank, binnen een termijn die niet korter mag zijn dan tien dagen en niet langer dan twee maanden. De betrokkene zal in kennis worden gesteld door de procureur des Konings van de feiten, die hem ten laste worden gelegd, alsook van de plaats, de dag en het uur van de zitting, terwijl hem tevens zal worden meegegeeld dat hij het recht heeft een advocaat te kiezen.

Ondanks de goede bedoelingen van de wetgever om de procedure te versnellen, moet worden vastgesteld dat deze vorm van aanhangigmaking zich in de praktijk zelden of niet voordoet. Wellicht heeft zulks te maken met de onderbemanning van de parketten en de door de wetgever onderschatte en onbegrepen werkdruk en werkoverlast die heerst in de diverse politierechtbanken van het rijk (zie verder).

E. Wijze van verschijning

Hoewel overeenkomstig art. 152, § 1, Sv. het in de regel steeds mogelijk blijft dat de beklaagde zich voor de politierechtbank laat vertegenwoordigen door een advocaat, is zulks niet toegestaan en is de persoonlijke verschijning verplicht, wanneer de beklaagde wordt vervolgd wegens (art. 152, § 2, Sv.): 1) onopzettelijke doding; 2) het plegen van vluchtmisdrijf na een ongeval, waarbij aan een andere persoon slagen of verwondingen zijn toegebracht; 3) het veroorzaken van een ongeval, waarbij aan een andere persoon slagen of verwondingen zijn toegebracht, terwijl betrokkene (1°) zich bevond in staat van dronkenschap of (2°) in een soortgelijke staat verkeerde ten gevolge van het gebruik van verdovende middelen, van hallucinogenen, van geneesmiddelen of (3°) zich bevond in een soortgelijke staat ten gevolge van het gebruik van alcoholhoudende dranken.

Ten onrechte werd door sommigen uit de wettekst afgeleid dat de persoonlijke verschijning niet verplicht was in geval van onopzettelijke slagen en verwondingen, louter gepaard gaande met alcoholintoxicatie. De bespreking van bedoelde wettekst in de senaat (zie verslag commissie Senaat, blz. 69) stelt immers ondubbelzinnig: «Wanneer een bestuurder van een voertuig wordt vervolgd wegens onopzettelijke doding of wegens het rijden onder invloed, is het normaal, dat hij in persoon voor de rechtbank verschijnt. Het alcoholgehalte is in dit verband van weinig belang».

Ten slotte dient te worden opgemerkt dat de rechtbank altijd kan toestaan dat de beklaagde zich laat vertegenwoordigen, wanneer hij aantoont dat het hem onmogelijk is om persoonlijk te verschijnen, terwijl de rechtbank tevens in elke stand van het geding de persoonlijke verschijning kan bevelen, zonder dat tegen deze beslissing enig rechtsmiddel kan worden ingesteld. De wetgever heeft zich hierbij duidelijk laten inspireren door de bepalingen van art. 185, § 2 en § 3, Sv. Dienaangaande oordeelde het Hof van Cassatie bij arrest van 16 maart 1999 dat aan de beklaagde het recht om

⁴⁶ Zie o.a. art. 36bis van de wet op de Jeugdbescherming van 8 april 1965; Corr. Dendermonde, 7 oktober 1980, *R.W.*, 1981-82, 1568, met noot VANDEPLAS, A.

⁴⁷ Zie o.a. DECLERCO, R., «Bevoegdheid - ratione personae», in *Artikelsgewijze commentaar Strafrecht en Strafvordering*, p. 16 e.v.

⁴⁸ Zie o.a. VERSTRAETEN, R., o.c., p. 101, nr. 261.

⁴⁹ Zie o.a. VANDEPLAS, A., «Betreffende het voorrecht van rechtsmacht», *R.W.*, 1985-86, 2830 e.v.

⁵⁰ Zie o.a. Cass., 10 april 1967, *Pas.*, 1967, I, 930.

⁵¹ Zie o.a. Corr. Charleroi, 23 november 1989, *J.L.M.B.*, 1990, 348.

⁵² Zie o.a. Cass., 12 juni 1984, *Arr.Cass.*, 1983-84, 1332.

zich door zijn raadsman te laten vertegenwoordigen niet mag worden ontzegd, omdat zulks hem de mogelijkheid ontnemt zijn verdediging voor te dragen door de raadsman van zijn keuze, wat een schending inhoudt van de artikelen 6.1 en 6.3.c, E.V.R.M., welke verdragsbepalingen rechtstreekse werking hebben in de interne rechtsorde en voorrang hebben op de minder gunstige internrechtelijke regel, bepaald bij art. 185 Sv. M.a.w. het feit dat de beklaagde in de mogelijkheid is om te verschijnen, is op zichzelf geen reden om de vertegenwoordiging te weigeren, wanneer hij daardoor wordt belet zijn recht van verdediging uit te oefenen.

F. De burgerlijke vordering voor de politierechtbank zitting houdende als strafrechter

1° Algemeen

De algemene beginselen inzake burgerlijke partijstelling kunnen worden teruggevonden in art. 3 en 4 van de Voorafgaande Titel Sv., waaruit blijkt dat de burgerlijke vordering een accessorium is van de strafvordering en strekt tot herstel van de schade, door de benadeelden geleden, die door het misdrijf werd veroorzaakt. Om een schadevergoeding aan het slachtoffer te kunnen toekennen, dient de strafrechter derhalve vast te stellen dat de gevorderde schade voortvloeit uit het misdrijf dat het voorwerp van de strafvervolgung uitmaakt en dat hij bewezen verklaart, terwijl de schadevergoeding tevens slechts kan worden toegekend, indien het causaal verband tussen het misdrijf en de schade vaststaat.⁵³ De veroordeling tot schadevergoeding is onwettig, als de schade zou voortspuiten uit een fout die de strafrechter «vreemd» verklaart aan het vervolgd misdrijf.⁵⁴

Voor de strafrechter kan de benadeelde principieel zijn vordering richten, niet alleen tegen de dader van het misdrijf, maar ook tegen hen, die overeenkomstig art. 1384 B.W. of krachtens een bijzondere wetsbepaling voor de dader burgerlijk aansprakelijk zijn. De burgerlijke aansprakelijke (rechts)personen kunnen evenwel enkel op initiatief van het openbaar ministerie of van de burgerlijke partij(en) in het strafproces komen. Zij kunnen *niet* vrijwillig tussenkomen en evenmin kunnen zij door de beklaagde in het strafproces worden betrokken.⁵⁵

Bedoelde burgerlijke vordering, die voor de strafrechter wordt ingesteld, heeft bijgevolg een *uitzonderingskarakter* ten aanzien van de gemeenrechtelijke bevoegdheidsregels, die gelden voor betwistingen van burgerlijke aard, zodat de strafrechter, afgezien van de bijzondere wetsbepalingen in verband met de tussenkomst, niet te oordelen heeft over andere vorderingen van burgerlijke aard dan die van het slachtoffer of van de gesubrogeerde van het slachtoffer tegen de dader van het misdrijf en de burgerlijke aansprakelijke par-

tij.⁵⁶ De strafrechter is dan ook onbevoegd om een betwisting van louter burgerlijke aard tussen eventueel burgerlijk aansprakelijke partijen te beslechten.⁵⁷ Tegen- en tussenvorderingen, zoals in de burgerlijke procedure, zijn dan ook uitgesloten.

Aldus oordeelde het Arbitragehof bij arrest van 30 juni 1999 (zie *B.S.*, 19 november 1999), dat «bepalingen, waarbij een derde niet tot tussenkomst en gemeenverklaring kan worden gedagvaard voor de strafrechter, behalve op grond van een bijzondere wetsbepaling of wanneer de wet bij uitzondering de strafrechter toestaat ten laste van die derde tegelijkertijd een veroordeling, een sanctie of een andere maatregel uit te spreken, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schenden».

Samenvattend kan worden gesteld dat de burgerlijke vordering voor de strafrechtbank principieel geen enkel ander wettelijk doel heeft dan het herstel van de door het misdrijf veroorzaakte schade, zodat de strafrechter overeenkomstig de hierboven vermelde principes bij vrijspraak van de verdachte onbevoegd is om kennis te nemen van de vordering van de burgerlijke partij en bij verdeling van aansprakelijkheid slechts de schade, door de burgerlijke partij geleden, kan toekennen, rekening houdend met de toegepaste verdeelsleutel en de eigen fout of nalatigheid van het slachtoffer. Principieel dient de strafrechter zich derhalve onbevoegd te verklaren om kennis te nemen van de vordering van de benadeelde – burgerlijke partij, indien hij de beklaagde vrijspreekt van de hem ten laste gelegde feiten.

Om dezelfde reden kan de strafrechter geen uitspraak doen over de vordering van de burgerlijke partij, zwakke weggebruiker in het raam van art. 29bis van de W.A.M.-wet, bij vrijspraak van de verdachte en/of bij verdeling van aansprakelijkheid. Aldus werd door het hoogste rechtscollege geoordeeld: «Le juge répressif ne peut allouer une réparation à la partie civile que lorsqu'il constate que le dommage résulte d'un fait qualifié infraction qu'il déclare établi. L'action civile de la victime d'un accident de la circulation, portée devant la juridiction répressive et dirigée contre l'assureur du prévenu, a pour objet la réparation du dommage causé par l'infraction commise par le prévenu. Cette juridiction, saisie à la fois de l'action publique et de l'action civile, est incompétente pour statuer sur cette dernière action lorsqu'elle décide que la prévention n'est pas établie; qu'il appartient à la partie civile de diligenter s'il échet son action civile fondée sur l'article 29bis de la loi du 21 novembre 1989 relative à l'assurance obligatoire de la responsabilité civile en matière de véhicules automoteur devant la juridiction civile pour en connaître».⁵⁸ Het vergoedingsrecht van de benadeelde ex art. 29bis van de W.A.M.-wet hoort immers niet thuis in de strafprocedure, net zomin als de contractuele vordering van de verzekerde tegen zijn verzekeraar eigen schade en de regresvordering van de verzekeraar, aangezien deze vorderingen «vreemd zijn aan de burgerlijke vordering tot

⁵³ Zie o.a. Cass., 3 november 1992, *Arr.Cass.*, 1991-92, 710; DECLERCO, R., *Beginnelsen van strafrechtspleging*, nr. 1665; VERSTRAETEN, R., *Handboek van Strafvordering*, p. 99 e.v., nr. 212.

⁵⁴ Zie o.a. Cass., 13 februari 1985, *Arr.Cass.*, 1984-85; Cass., 16 april 1985, *Arr.Cass.*, 1984-85, 482.

⁵⁵ Zie o.a. VERSTRAETEN, R., *o.c.*, p. 54, nr. 72; VANDEPLAS, A., «De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever», *R.W.*, 1998-99, 1188.

⁵⁶ Zie o.a. VERSTRAETEN, R., *o.c.*, p. 89 e.v., met aldaar geciteerde rechtspraak.

⁵⁷ Zie o.a. Cass., 19 oktober 1964, *Pas.*, 1965, I, 174.

⁵⁸ Cass., 3 maart 1999, *J.L.M.B.*, 1999, 1104.

schadeloosstelling van de getroffene, gegrond op het strafrechtelijk misdrijf». ⁵⁹

Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan de kwestie of de burgerlijke partij wel het vereiste belang, de hoedanigheid en bekwaamheid heeft om vergoeding te vorderen en tegen wie de vordering wordt ingesteld.

a) Namens wie wordt de vordering ingesteld?

(i) Meerderjarige fysieke personen

- nationaliteit nazien om de leeftijd te kennen waarop de persoon meerderjarig is (enkel het tijdstip van de burgerlijke partijstelling is van belang en niet de datum van de feiten).
- te vermelden: naam, voornaam, adres, en in voorkomend geval het inschrijvingsnummer in het handelsregister.

(ii) Gehuwde personen

Nagaan of de schade wordt gevorderd in eigen naam of namens de huwgemeenschap.

(iii) Rechtspersonen

Te vermelden: vennootschapsvorm of juridische vorm, handelsbenaming, adres van de maatschappelijke zetel en inschrijvingsnummer in het handelsregister.

(iv) Onbekwamen

- minderjarigen: vordering ingesteld door de ouders handelende als wettige beheerders over de persoon en de goederen van hun minderjarige kinderen (naam, voornaam, adres en geboortedatum vermelden). Bij vooroverlijden van één der ouders: «... handelende als ouder-wettige voogd over...»;
- onbekwaamverklarde: «... handelende als voorlopig bewindvoerder over... of als voogd over..., krachtens de beschikking of vonnis van...».

b) Tegen wie wordt de vordering ingesteld?

- de verdachte;
- ouders, burgerlijk aansprakelijk voor hun minderjarige kinderen (art. 1384, tweede lid, B.W.);
- werkgevers (enkel bij arbeidsongeval van de verdachte, maar niet bij arbeidswegongeval – art. 1384, derde lid, B.W. *juncto* art. 18 wet op de arbeidsovereenkomsten);

⁵⁹ Zie o.a. CATTOIR, B., «Bijzonder procesrechtelijke aspecten van procedures in verband met vergoeding van schade naar aanleiding van verkeersongevallen», *T.A.V.W.*, 1997, 7-8; SOETEMANS, L., «De strafrechter en art. 29bis van de wet van 21 november 1989 (zwakke weggebruiker)», *T.A.V.W.*, 1997, 172 e.v.; BREWAEYS, E., «De zwakke weggebruiker: zwakke procespartij voor de strafrechter?», *V.K.J.*, 1998, 3 e.v.; VERSTRAETEN, R., «Actuele knelpunten en ontwikkelingen omtrent de burgerlijke vordering uit een misdrijf», in *Wie is er bang van het strafrecht?*, Postuniversitaire cyclus W. Delva 1997-98, 265 e.v.; *contra*: Pol. Charleroi, 18 oktober 1996, *Verkeersrecht*, 1997, 61; *J.L.M.B.*, 1997, 58, met noot TINANT, J. en SIMAR, N.; PAPART, T., «Compétence du tribunal de police pour statuer sur les demandes fondées sur l'article 29bis?», *J.L.M.B.*, 1999, 1105; zie ook VAN SCHOUBROECK, C., JOUQUÉ, G., VANDERSPIKKEN, A. en COUSY, H., «Overzicht van rechtspraak (1980-1997). Verzekering motorrijtuigen», *T.P.R.*, 1998, (53), 319 e.v. met aldaar geciteerde rechtspraak en rechtsleer.

- de tussenkomen (vrijwillig of gedwongen) B.A.-verzekeraar van het voertuig, bestuurd door de verdachte;
- het Belgisch Bureau voor de autoverzekeraars (buitenslands voertuig bestuurd door de verdachte) of het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds (bij niet-verzekering van het voertuig bestuurd door de verdachte).

2° Afhandeling van de burgerlijke belangen en ambtshalve aangehouden burgerlijke belangen

Overeenkomstig art. 4, eerste lid, Voorafgaande Titel Sv. dient de burgerlijke rechtsvordering terzelfder tijd en voor dezelfde rechters vervolgd te worden als de strafvordering. Ze kan ook afzonderlijk worden vervolgd, maar in dat geval is ze geschorst, zolang niet definitief is beslist over de strafvordering, die voor of gedurende de burgerlijke vordering is ingesteld. De rechtsvordering tot vergoeding van schade kan bijgevolg overeenkomstig bovenvermelde wetsbepaling niet afzonderlijk voor de strafrechter worden ingesteld, zodat ze maar bij de strafrechter kan worden gebracht *samen met* de strafvordering, in die zin dat hetzij beide vorderingen samen aanhangig worden gemaakt, hetzij de burgerlijke rechtsvordering aanhangig wordt gemaakt op een ogenblik waarop de strafvordering reeds aanhangig is gemaakt en nog aanhangig is. ⁶⁰ Een en ander hield in dat over de burgerlijke rechtsvordering geen uitspraak meer kon worden gedaan als ze pas voor de strafrechter werd ingesteld nadat deze reeds over de strafvordering uitspraak had gedaan. ⁶¹

Het (gewijzigde) art. 4, tweede lid, Voorafgaande Titel Sv. bepaalt evenwel dat de politierechter: «ambtshalve de burgerlijke belangen aanhoudt, zelfs bij ontstentenis van burgerlijke partijstelling (dus zeker ingeval van burgerlijke partijstelling), wanneer de zaak, wat die belangen betreft, niet in staat van wijzen is. Onverminderd het recht om de zaak bij de burgerlijke rechter aanhangig te maken, kan éénieder die door het strafbaar feit schade heeft geleden, nadien echter door middel van een ter griffie ingediend verzoekschrift, in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn, kosteloos verkrijgen dat het in het vorige lid bedoelde strafrecht uitspraak doet over de burgerlijke belangen. Dat verzoekschrift geldt als burgerlijke partijstelling».

Het hoeft geen betoog dat de wetgever hierdoor het beginsel van gelijktijdigheid van de burgerlijke vordering en de strafvordering (als bepaald in art. 4, eerste lid, Voorafgaandelijke Titel Sv.) heeft uitgehold en op de helling heeft gezet. De parlementaire voorbereidingsstukken ⁶² tonen aan dat bedoelde wettekst werd ingevoegd vanuit de bekommernis van de wetgever om de belangen van de slachtoffers – benadeelden te vrijwaren in het raam van het snelrecht en meer bepaald wanneer de zaak bij de rechtbank aanhangig wordt gemaakt met toepassing van art. 216^{quater} Sv. (oproeping bij procesverbaal).

De wet bepaalt echter dat de politierechtbank, ongeacht de wijze van aanhangigmaking (dagvaarding door het openbaar ministerie of burgerlijke partij, vrijwillige verschijning of oproeping bij proces-verbaal), de burgerlijke belangen ambtshalve dient aan te houden, zelfs bij ontstentenis van

⁶⁰ Zie o.a. Cass., 16 maart 1976, *Arr.Cass.*, 1976, 825.

⁶¹ Zie o.a. Cass., 30 november 1971, *Arr.Cass.*, 1972, 314.

⁶² *Parl. St.* Senaat, 1991-92, nr 209/2, p. 77.

burgerlijke partijstelling, wanneer de zaak wat de burgerlijke belangen betreft, niet in staat van wijzen is. De politierechtbank dient m.a.w., wanneer de zaak wat de burgerlijke belangen betreft, niet in staat van wijzen is, de burgerlijke belangen ambtshalve aan te houden, ongeacht de wijze van aanhangigmaking en onafhankelijk van het feit of er al dan niet een burgerlijke partijstelling is geweest.⁶³ Het ambtshalve aanhouden van de burgerlijke belangen is bijgevolg geen automatisme en de rechtbank zal in elke zaak afzonderlijk dienen te beoordelen of er hiertoe al of niet aanleiding bestaat. Bij een eenvoudige verkeersovertreding (bv. loutere snelheidsovertreding enz.), waarin geen derde benadeelden zijn, is het dan ook zinloos om de burgerlijke belangen ambtshalve aan te houden. Wanneer de burgerlijke partij echter ter zitting verschijnt, maar de zaak op burgerlijk gebied niet in staat van wijzen is, zullen de burgerlijke belangen wel ambtshalve dienen aangehouden te worden.

Indien de rechtbank de vordering van de burgerlijke partijen integraal en definitief beoordeelt en er geen andere benadeelden zijn, dient ze de burgerlijke belangen uiteraard niet ambtshalve aan te houden.

Zo de strafrechter heeft nagelaten om de burgerlijke belangen ambtshalve aan te houden, kan een eventuele benadeelde zich nog louter tot de burgerlijke rechter wenden om alsnog vergoeding te verkrijgen van de door hem geleden schade. Dit was ook zo, wanneer de strafrechter uitspraak had gedaan over de strafvordering en over de ingestelde burgerlijke rechtsvordering, terwijl hij aan de burgerlijke partij louter akte had verleend voor toekomstige schade, zodat de latere vordering betreffende dit voorbehoud *niet* meer voor de strafrechter kon worden gebracht.⁶⁴

Gelet op de huidige tekst van art. 4, tweede lid Voorafgaande Titel Sv. en de parlementaire voorbereidingsstukken zou thans kunnen worden aangenomen dat het slachtoffer, aan wie voorbehoud werd verleend bij de uitspraak ten gronde, alsnog door hetzelfde strafgerecht over dat onderdeel van de vordering (namelijk het verleende voorbehoud) uitspraak zou kunnen laten doen, indien de burgerlijke belangen in bedoeld vonnis ambtshalve werden aangehouden. Immers, indien bij de behandeling van de strafzaak voorbehoud werd verleend, houdt zulks impliciet in dat de burgerlijke belangen, wat dit onderdeel van de vordering betreft, niet in staat van wijzen waren.

Tevens rijst de vraag, of de verzekeraar nog voor het eerst kan tussenkomen bij de beoordeling van de ambtshalve aangehouden burgerlijke belangen, omdat in dat geval de strafrechter definitief uitspraak heeft gedaan op strafgebied en aangezien de eis tegen de tussenkomende verzekeraar op straffe van onbevoegdheid van de strafrechter dient te worden ingeleid vooraleer de strafrechter definitief uitspraak heeft gedaan op strafrechtelijk gebied,⁶⁵ hoewel dit laatste

eventueel als strijdig kan worden beschouwd met art. 14, § 2, van de wet van 21 november 1989.

Tot slot rijst de vraag naar de wijze van aanhangigmaking in verband met de latere afhandeling van de burgerlijke belangen. Wanneer een zaak niet in staat van wijzen is wat de burgerlijke belangen betreft van een partij, die zich reeds in de zaak heeft gemeld, dan zou deze partij geen verzoekschrift kunnen neerleggen om de zaak op burgerlijk vlak te doen vaststellen, omdat een verzoekschrift slechts zou kunnen worden ingediend door degenen die tevoren nog niet de hoedanigheid van burgerlijke partij hadden verworven.⁶⁶ De benadeelde, die zich reeds burgerlijke partij heeft gesteld, zal derhalve de afhandeling van de burgerlijke belangen dienen te benaarstigen door de neerlegging van een gezamenlijke aanvraag tot vaststelling in afhandeling van de burgerlijke belangen (het zogenaamde «placet»), ofwel door dagvaarding in afhandeling van de burgerlijke belangen, terwijl het slachtoffer, dat nog niet van tevoren de hoedanigheid van burgerlijke partij had verworven, de zaak zou kunnen aanhangig maken bij verzoekschrift.

Bijkomend rijst vervolgens de vraag of er al dan niet verstek kan worden verleend in het raam van de procedure van de afhandeling van de burgerlijke belangen, indien de aanhangigmaking louter bij verzoekschrift is geschied? Het zou logisch lijken dat in dat geval en wanneer er geen bewijs voorligt, dat de kennisgeving (al of niet bij gerechtsbrief) rechtsgeldig werd betekend, er geen verstek kan worden verleend en de zaak in afhandeling van de burgerlijke belangen zal dienen te worden uitgesteld teneinde het slachtoffer in staat te stellen alsnog de aansprakelijke partij en/of diens destijds (bij de beoordeling ten gronde) tussenkomende verzekeraar rechtstreeks te dagvaarden in afhandeling van de burgerlijke belangen.

III. BURGERLIJKE BEVOEGDHEID VAN DE POLITIERECHTER OM TE OORDELEN OVER SCHADE ONTSTAAN UIT EEN VERKEERSONGEVAL

De burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbanken om te oordelen over schade ontstaan uit verkeersongevallen spruit voort uit de bepalingen van art. 601bis Ger.W., ingevoegd bij art. 36 van de wet van 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtpleging (*B.S.*, 21 juli 1994), dat in werking trad op 1 januari 1995. Hoewel de wettekst zelf amper enkele regels omvat, moet worden vastgesteld dat de interpretatie van bedoeld wetsartikel aanleiding heeft gegeven tot een nooit geziene controverse en discussie, zowel in rechtspraak als rechtsleer, zodat het noodzakelijk lijkt om voor een goed begrip een bondige analyse te maken niet alleen van de wetteksten zelf (Nederlandstalig en Franstalig) en de parlementaire voorbereidingsstukken, maar ook van de voornaamste principes, vervat in het Gerechtig Wetboek. Bij interpretatiemethoden mag immers geen letterlijke uitleg worden gegeven, maar dient rekening te worden gehouden met het geheel van de wettelijke bepalingen (de overige bepalingen van

⁶³ Zie o.a. Verslag senaat, *Parl. St.* Senaat, 1991-92, nr 209/2, p. 81.

⁶⁴ Zie o.a. Cass., 10 juni 1986, *Arr.Cass.*, 1985-86, 1373; Cass., 17 juni 1986, *Arr.Cass.*, 1985-86, 1425.

⁶⁵ Zie o.a. Cass., 25 november 1992, *Verkeersrecht*, 1993/56; BREWAEYS, E., «Procesrechtelijke aspecten van de tussenkomst van de verzekeraar in gedingen», in *Verzekeringen en gerechtelijke procedures*, Vlaams pleitgenootschap bij de balie te Brussel, 1996, p. 153, nr. 16.

⁶⁶ Zie o.a. ROZIE, M., «Drie aspecten van de wet van 11 juli 1994 betreffende de Politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtpleging», *A.J.T.-dossier* 1995-96, p. 70.

het Gerechtelijk Wetboek), met hun onderling verband en met de uitdrukkelijke wil van de wetgever.⁶⁷

A. Wetteksten

Art. 601*bis* Ger.W., Nederlandstalige tekst, luidt als volgt: «De politierechtbank neemt kennis, ongeacht het bedrag, van alle vorderingen tot vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval, zelfs indien het zich heeft voorgedaan op een plaats die niet toegankelijk is voor het publiek.» De Franstalige tekst van dit wetsartikel bepaalt het volgende: «Quel qu'en soit le montant, le tribunal de police connaît de toute demande relative à la réparation d'un dommage résultant d'un accident de la circulation même si celui-ci est survenu dans un lieu qui n'est pas accessible au public».

Hoewel bij lezing en nazicht van deze wetsbepaling eventueel een nuanceverschil tot uiting komt tussen de Nederlandstalige en Franstalige versie, is het onbetwistbaar dat de wet de resultante is van het Nederlandstalig wetsvoorstel Arts, zodat er niet de minste reden is om zich louter en eenzijdig blind te staren op de Franstalige tekst, waarin de bewoordingen «relative à» diverse auteurs en ook de Franstalige kamers van het Hof van Cassatie ertoe hebben geïnspireerd om te besluiten dat de politierechtbank kennisneemt van alle vorderingen die «verband houden met» vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval.⁶⁸

De lectuur van zowel de Nederlandstalige als de Franstalige versie van art. 601*bis* Ger.W. en van de parlementaire voorbereidingsstukken kunnen er enkel toe leiden dat onder de bewoordingen «le tribunal de police connaît de toute demande relative à la réparation d'un dommage résultant d'un accident de la circulation» begrepen dient te worden «de politierechtbank neemt kennis van elke vordering betreffende het herstel van een schade, voortspruitend uit een verkeersongeval».

De zojuist vermelde vrije vertaling van de Franstalige wettekst sluit immers perfect aan bij de Nederlandstalige versie van art. 601*bis* Ger.W., waarin de bewoordingen «verband houden met» helemaal niet voorkomen en waarin louter werd bepaald dat de politierechtbank kennisneemt van alle vorderingen tot vergoeding van schade ontstaan uit (veroorzaakt door) een verkeersongeval.

Gelet op het bovenstaande en overeenkomstig art. 9 Ger.W., waarin wordt bepaald dat de materiële of volstreckte bevoegdheid van een rechtscollège niet kan worden uitgebreid, tenzij de wet zelf het anders bepaalt, lijkt het logisch dat de politierechtbank, zitting houdende in burgerlijke zaken enkel kan kennisnemen van een geschil, indien aan de hiernavolgende noodzakelijke en imperatieve voorwaarden van de wet (zie zowel Nederlandstalige als Franstalige versie van art. 601 Ger.W. en de parlementaire voorbereidingsstukken) is voldaan. Het geschil dient te betreffen: 1) vordering tot herstel (vergoeding) van schade; 2) ontstaan (voortspruitend uit) een verkeersongeval.

Zolang beide voorwaarden niet cumulatief vervuld zijn, is de politierechtbank, zitting houdende in burgerlijke zaken, onbevoegd om van het geschil kennis te nemen, omdat geen

⁶⁷ Zie o.a. KRINGS, E., *Gerechtelijk Privaatrecht*, uitgave V.U.B., p. 36.

⁶⁸ Zie o.a. Cass., 5 januari 1996, *V.K.J.*, 1996, 14; Cass., 27 februari 1997, *V.K.J.*, 1997, 144.

enkel tekstargument, noch in de parlementaire voorbereidingsstukken, noch in de wettekst zelf, het mogelijk maakt te besluiten dat de wetgever ooit de bedoeling heeft gehad om de politierechtbank zitting houdende in burgerlijke zaken, bevoegd te maken voor alle vorderingen die van dicht of van ver «verband houden met» de vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval.⁶⁹

Wanneer een voertuig door een ongeval wordt beschadigd, betekent zulks niet noodzakelijk dat de politierechtbank «automatisch» bevoegd is, zoals ten onrechte door diverse rechtbanken wordt geoordeeld. De wet stipuleert immers uitdrukkelijk dat de gevorderde schade moet ontstaan zijn uit (gevormd of veroorzaakt door) een verkeersongeval. Als de schade, zelfs aan een voertuig, voortspruit uit externe factoren (bv. neervallende stenen op een geparkeerd voertuig; de instorting van een gebouw door een gebrek in de bouw met schade aan een zich in de garage bevindend voertuig tot gevolg; het omvervallen van een fiets tegen een voertuig), spruit de schade niet voort uit een verkeersongeval en is de politierechtbank onbevoegd om van het geschil kennis te nemen.⁷⁰

B. Parlementaire voorbereidingsstukken

Uit de parlementaire voorbereidingsstukken kan worden afgeleid dat in de oorspronkelijke ontwerpstukken (Nederlandstalig wetsvoorstel Arts) aanvankelijk werd vermeld dat de politierechtbank zitting houdende in burgerlijke zaken, bevoegd zou zijn om kennis te nemen van: «alle vorderingen tot schadevergoeding, ontstaan uit een verkeersongeval en gegrond op de art. 418 tot en met 420 van het Strafwetboek of op een overtreding van de wetten en verordeningen betreffende het wegverkeer».⁷¹

Omdat de voorgestelde tekst blijkbaar niet voldeed, diende de regering vervolgens zelf een amendement in, waarbij deze ontwerpstekst als volgt werd aangevuld: «of op de art. 1382 tot 1386*bis* van het Burgerlijk Wetboek», omdat deze artikelen de belangrijkste grondvormen waarop volgens de wetgever de burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbank was gebaseerd.

Uit de hieropvolgende bespreking bleek evenwel dat ook deze omschrijving het niet mogelijk maakte dat de benadeelde zijn vordering ook tegen het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds of rechtstreeks tegen de verzekeraar van de aansprakelijke bestuurder zou kunnen instellen voor de politierechtbank, zitting houdende in burgerlijke zaken, zodat de opsomming van de genoemde rechtsgronden eenvoudigweg werd geschrapt en tevens werd aangenomen dat het begrip «verkeersongeval» *sensu lato* diende te worden opgevat, hoewel er tijdens het debat hieromtrent reeds door sommige leden voor gewaarschuwd werd dat er aldus een ge-

⁶⁹ Zie o.a. art. 9 Ger.W.; *R.C.J.B.*, 1996, 378, met noot RIGAUX, F., «Le prix de la paix judiciaire», noot onder Vred. Westerlo, 14 februari 1997, *A.J.T.*, 1997-98, 284 e.v.

⁷⁰ Zie o.a. Vred. Roeselare, 11 september 1997, *R.W.*, 1998-99, 167; Arrondrb. Nijvel, 1 september 1998, *V.K.J.*, 99/4; Arrondrb. Gent, 20 april 1998 inzake S.V.H. en O.M.O.B. / M.S., onuitgegeven.

⁷¹ Zie bespreking art. 36, Hoofdstuk III*bis*, *Parl. St.* Senaat, 1991-92, p. 120 e.v.

vaar kon ontstaan dat de bevoegdheid van de politierechtbank aldus verder zou worden uitgebreid dan de bedoeling van de wetgever was geweest.⁷²

Uit de onderlinge samenhang van de parlementaire voorbereidingsstukken en van de wettekst zelf kan derhalve louter (niets meer en ook niets minder) worden afgeleid dan dat de wetgever burgerlijke kamers in de politierechtbank heeft willen creëren om de rechtzoekenden, slachtoffers van verkeersongevallen, in staat te stellen om hun herstellvordering te laten beslechten door het rechtscollege (de politierechtbank) dat ook in strafzaken dergelijke vorderingen tegen de aansprakelijke bestuurders, de verzekeraars van deze laatsten, het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds en het Belgisch bureau behandelde. Het is niet omdat bij de bespreking van art. 138, 6ter Sv. in de Senaat (en niet bij de bespreking van art. 601bis Ger.W.) op vraag van een lid, of de regresvordering ook tot de bevoegdheid van de politierechtbank behoorde, door de vertegenwoordiger van de Minister in een onbewaakt moment bevestigend werd geantwoord,⁷³ dat hieruit zonder meer kan worden besloten dat zulks ook uit de wet zelf en de parlementaire voorbereidingsstukken blijkt.

Nergens is er in die documenten betreffende de bespreking van art. 601bis Ger.W. of in de wettekst zelf ooit sprake van geweest of heeft men er zelfs maar aan gedacht om de politierechtbank, zitting houdende in burgerlijke zaken, ook bevoegd te maken voor andere vorderingen dan die strekkende tot vergoeding van schade (ongeacht of ze op de strafrechtelijke dan wel op de aquiliaanse aansprakelijkheid stoele), laat staan, dat aan de wetgever een dergelijke bedoeling kan worden toegeschreven.

De uitermate summier gemotiveerde cassatiearresten van 5 januari 1996 en 27 februari 1997, waarin als loutere motivering (verantwoording) wordt vermeld «uit de wettekst en de parlementaire voorbereidingsstukken blijkt...» (hetgeen geenszins voldoet aan de maatstaven, die het Hof van Cassatie zichzelf als motiveringsplicht heeft opgelegd)⁷⁴ bieden dan ook niet de minste voldoening of bevrediging.

Omdat de materiële bevoegdheid van een rechtscollege van openbare orde is, zijn de wetteksten die de draagwijdte ervan bepalen, van strikte (enge) toepassing,⁷⁵ zodat het minstens gewaagd voorkomt om de wetgever andere bedoelingen toe te schrijven dan die welke uitdrukkelijk blijken uit de tekst zelf en de parlementaire voorbereidingsstukken («*jurisdictio in dubiis est ordinaria*» of m.a.w. bij twijfel nopens materiële bevoegdheid van een rechtscollege primeert de algemene bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg).

Stellen dat de politierechtbank toch bevoegd zou zijn om kennis te nemen van alle vorderingen die «verband houden met» de vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval, kan ertoe leiden dat ook erfrechtelijke geschillen van personen overleden ten gevolge van een verkeersongeval tot de burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbank behoren, wat geenszins de bedoeling van de wetgever was en indruist tegen de wettelijke bepalingen. Dezelfde bemer-

king kan worden gemaakt nopens een vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Leuven,⁷⁶ waarbij, ditmaal tegen het schriftelijk advies van het openbaar ministerie in, werd geoordeeld dat de politierechtbank uitsluitend bevoegd is om kennis te nemen van de vordering van een verzekeringsmaatschappij tegen een fietsfabrikant strekkende tot terugbetaling van bedragen, uitbetaald aan een fietser, maar louter gebaseerd op de wetgeving betreffende de productaansprakelijkheid. Ook hier is er immers geen sprake van een vordering tot vergoeding van schade (de schade werd reeds vergoed) en bovendien spruit de vordering niet voort uit of is zij evenmin ontstaan door een verkeersongeval, maar wel uit een beeerde constructiefout van de fabrikant.

C. Andere wettelijke bepalingen Gerechtelijk Wetboek

Een dergelijke strikte interpretatie geldt des te meer, indien men het heeft over de aard van de materiële of volstrekte bevoegdheid van een rechtscollege (bijzondere of uitsluitende bevoegdheid). Zeker hier dient rekening te worden gehouden met het geheel van de wettelijke bepalingen, met hun onderling verband en met de uitdrukkelijke wil van de wetgever.

Gelet op het feit dat de wetgever er ongeveer vijftien jaar over gedaan heeft om de wet van 11 juli 1994 uit te vaardigen, dient te worden aangenomen dat deze wetgever, net als elke andere aandachtige en zorgvuldige persoon – goede huisvader, goed doordachte en samenhangende wetteksten heeft totstandgebracht en zeker niet zou hebben vergeten indien het zijn bedoeling zou geweest zijn om aan de politierechtbank een uitsluitende bevoegdheid toe te kennen, om de art. 568 en 590, eerste lid, Ger.W. niet aan te passen, in art. 565 Ger.W. toe te voegen dat de vrederechter voorrang heeft boven de politierechtbank, in art. 556 Ger.W., nog steeds te bepalen dat de hoven en rechtbanken kennisnemen van alle vorderingen, behalve van die welke de wet aan hun rechtsmacht onttrekt en art. 573, tweede lid Ger.W. onaangeroerd te laten.

Gelet op het bovenstaande kan men dat ook bezwaarlijk beweren dat uit het geheel van de wettelijke bepalingen en met name de art. 9, 556, 565, 566, 568, 573, 590 en 601bis Ger.W. en hun onderling verband uitdrukkelijk en ondubbelzinnig zonder de minste twijfel zou blijken dat uitsluitend de politierechtbank bevoegd is om kennis te nemen van alle vorderingen tot vergoeding van schade ontstaan uit verkeersongevallen. Zeker het cassatiearrest van 27 februari 1997 komt onbegrijpelijk voor, omdat het hoogste rechtscollege hierin (andermaal zonder enige motivering) met één en dezelfde pennentrek niet alleen besliste dat de bevoegdheid ex art. 601bis Ger.W. een uitsluitende of exclusieve bevoegdheid betrof (hetgeen noodzakelijkerwijze een zeer strikte interpretatie vereist), maar ook dat deze bevoegdheid zeer ruim diende te worden geïnterpreteerd tot alle vorderingen, die «verband houden» met vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval (wat dan weer flagrant in strijd is met het begrip «uitsluitende bevoegdheid»)⁷⁷ Indien dit cassatiearrest naar analogie zou worden toegepast op de fail-

⁷² Parl. St. Senaat, 1991-92, nr. 209/2, p. 125.

⁷³ Zie Parl. St. Senaat, 1991-92, nr. 209/2, p. 64.

⁷⁴ Zie eveneens *Verslag van het Hof van Cassatie*, 1998, p. 81.

⁷⁵ Zie o.a. FETTWEIS, A., KOLH, A., DE LEVAL, G., *Éléments de la compétence civile*, Presses Universitaires de Liège 1983, 31.

⁷⁶ Arrondrb. Leuven, 18 november 1998, inzake N.V. A.-D.S. t/ S.P.R.L. C., onuitgegeven.

⁷⁷ Zie o.a. RIGAUX, F., o.c., R.C.J.B., 1996, 378 e.v.

lissementswet, zou de rechtbank van koophandel bevoegd zijn voor alle geschillen die «verband houden» met het faillissement (bv. vorderingen tot ontbinding van handels- huurovereenkomsten ingevolge een faillissement, vorderingen strekkende tot bepaling van de opzegvergoedingen van ten gevolge van het faillissement ontslagen werknemers, enz.).

D. Verkeersongeval

Zo het juist is dat de wetgever in de parlementaire voorbereidingsstukken uitdrukkelijk stelt dat het begrip «verkeersongeval» ruim diende te worden opgevat,⁷⁸ werd hiermee bedoeld dat eveneens ongevallen op privé-parkings of met fietsen of voetgangers onder het begrip «verkeersongeval» dienden te vallen: «Het begrip «verkeersongeval» in artikel 601bis Ger.W. dient weliswaar ruim te worden opgevat, maar dit mag niet tot gevolg hebben dat deze notie volledig ontdaan wordt van haar betekenis. Bij afwezigheid van een nadere wettelijke definitie verwijst het begrip «verkeersongeval» nog steeds naar elk ongeval dat zich voordoet in of naar aanleiding van het verkeer, terwijl het begrip «verkeer» een situatie inhoudt waarop de principes van de wegcode van toepassing zijn of minstens waar de wegcode naar analogie wordt toegepast».⁷⁹

Uit geen enkele tekst (noch uit de parlementaire voorbereidingsstukken noch uit de wettekst zelf) blijkt dat de wetgever met de term «verkeersongeval» een letterlijke interpretatie bedoelde, zodat het geenszins correct voorkomt om te stellen dat de wetgever zonder de minste twijfel de bedoeling had om ook vliegtuigrampen, scheepsrampen of treinrampen tot de burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbank te laten behoren.

De parlementaire voorbereidingsstukken en de wettekst zelf spreken louter van een verkeersongeval in zijn gebruikelijke betekenis, hoewel ruim geïnterpreteerd (d.w.z. zowel op de openbare weg als op privaat terrein), tussen motorvoertuigen, fietsen, dieren, voetgangers enz. zonder ook maar enige melding te maken van andere rampen, zoals natuurrampen, vliegtuigrampen, scheepsrampen of treinrampen.⁸⁰ Uit de wettekst zelf en de parlementaire voorbereidingsstukken blijkt integendeel vrij duidelijk dat de wetgever nooit de bedoeling heeft gehad om de politierechtbank, zitting houdende in burgerlijke zaken, bevoegd te maken voor natuurrampen, vliegtuigrampen, scheepsrampen of treinrampen, omdat de wetgever uitdrukkelijk bepaalde dat de politierechtbank kennisneemt van alle vorderingen tot vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval, «zelfs indien het zich heeft voorgedaan op een plaats die niet toegankelijk is voor het publiek», zonder ooit een woord te reppen over ongevallen die zich hebben voorgedaan in de lucht, te water of ter zee. Indien de wetgever de bedoeling zou hebben gehad om ook dergelijke ongevallen in de bevoegdheidsfeer van de politierechtbank onder te brengen, dan zou zulks zeker in de parlementaire voorbereidingsstukken en in de wettekst zelf zijn opgenomen, wat geenszins het geval is.

⁷⁸ Zie *Parl. St.* Senaat, 1991-92, nr 209/2, p. 123.

⁷⁹ Zie o.a. Arrondb. Gent, 22 februari 1999, inzake R.T. en A.D.J./N.V. A.B., onuitgegeven.

⁸⁰ Zie o.a. Pol. Brugge, 2^e Kamer, 16 maart 1999, inzake T.B. t/ G.J. – onuitgegeven.

De niet te stuiten verbeeldingskracht van sommige auteurs en rechtscolleges volgend, zal het wellicht geen verbazing wekken dat vroeg of laat nog zou worden geoordeeld dat geslachts«verkeer» of een botsing tussen hemellichamen (kunstmanen en komeetinslagen) en de eruit voortvloeiende schade als verkeersongeval zou dienen beschouwd te worden en derhalve zouden behoren tot de bevoegdheid van de politierechtbanken. Een dergelijke «ruime» interpretatie van het begrip «verkeersongeval» kan immers tot in het absurde worden doorgetrokken. De strikte interpretatie van art. 601bis Ger.W., die nodig is, gelet op het feit dat van het gemene recht wordt afgeweken, maakt het dan ook geenszins mogelijk om de burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbank verder uit te breiden tot bedoelde «ongevallen», tenzij men zich andermaal blindstaart op een ongebreidelde, maar niet in de wet bepaalde of bedoelde verruiming van de bevoegdheden van de politierechtbanken, teneinde de Hoven van Beroep te ontlasten.

E. Besluit

Gelet op de hierboven geformuleerde kritische bedenkingen komt het mij dan ook voor dat de hierna volgende geschillen niet behoren tot de burgerlijke bevoegdheid van de politierechtbank:

- de vordering ex art. 1376 B.W. (onverschuldigde betaling).⁸¹
- de terugvordering van een ten onrechte uitbetaalde vergoeding in het raam van de R.D.R.-regeling kan niet worden gekwalificeerd als zijnde een vordering tot vergoeding van schade ontstaan uit een verkeersongeval.⁸²
- vordering tot vergoeding van opzettelijk aangebrachte beschadigingen.⁸³
- vordering tot betaling van een premie, verhoogd overeenkomstig het bonus malus-systeem.⁸⁴
- vordering tot vergoeding van schade ontstaan uit taking van een voertuig.⁸⁵
- contractuele vordering van de benadeelde tegen zijn diefstalverzekeraar.⁸⁶
- vordering tot vergoeding van voertuigschade ten gevolge van neervallende stenen van een bouwwerf op een geparkeerd voertuig⁸⁷ en in het algemeen alle vorderingen tot vergoeding van schade, die niet is ontstaan (veroorzaakt werd) door een «verkeersongeval», zelfs indien een voertuig of voetganger hierin betrokken is en/of schade lijdt.
- vordering tot vergoeding van schade ingevolge een opzet-

⁸¹ Zie o.a. Pol. Gent, 5 december 1996, inzake N.V. C.V. t/ Gemeente A., onuitgegeven; Pol. Brugge, 9 november 1998, inzake H.V. en N.V. E. t/ M.V.B., onuitgegeven.

⁸² Zie o.a. Arrondb. Dendermonde, 8 november 1995, *T.G.R.*, 1996, 59.

⁸³ Zie o.a. Arrondb. Gent, 1 december 1997, inzake B.V.B.A. Z.V.B. t/ C.V.B.A. I., onuitgegeven.

⁸⁴ Zie o.a. Arrondb. Gent, 9 september 1996, inzake C.B. t/ B.L., onuitgegeven.

⁸⁵ Arrondb. Gent, 3 februari 1997, inzake B.V.W. t/ N.V. J., onuitgegeven.

⁸⁶ Pol. Gent, 10 oktober 1996, inzake O.V.T. t/ N.V. D.V., onuitgegeven.

⁸⁷ Pol. Gent, 12 september 1996, inzake N.V. S. t/ N.V. I.B.T., onuitgegeven.

telijke aanrijding.⁸⁸

Een opzettelijke aanrijding maakt zelfs in hoofde van het slachtoffer geen ongeval uit, doch een aanslag, waarbij het voertuig louter als «wapen» gebruikt wordt om de aanslag te plegen, zodat er geen sprake kan zijn van een verkeersongeval, net zomin als het toebrengen van opzettelijke slagen en verwondingen door personen (bv. voetgangers) op de openbare weg, een openbare plaats of een privaat terrein, dewelke al of niet gebruik maken van andere wapens dan voertuigen (bv. knuppels, vuurwapens enz.). De loutere omstandigheid dat een voertuig als wapen gebruikt wordt, laat geenszins toe om de aanslag te kwalificeren als een ongeval, laat staan als een verkeersongeval. Waar iedereen het er over eens is, dat een vechtpartij op straat (tussen voetgangers - weze verkeersdeelnemers) nooit als een verkeersongeval kan aanzien worden (zelfs niet in hoofde van een foutloos slachtoffer), lijken sommigen ten onrechte de mening toegedaan, dat het louter gebruik van een vervoermiddel als wapen de link legt tot het «verkeer» en dergelijke aanslag derhalve als een verkeersongeval zou dienen beschouwd te worden.

– vordering tot vergoeding van schade ten gevolge van het louter omvallen van een fiets.⁸⁹

– de regresvordering in het algemeen, aangezien ze geen vergoeding nastreeft van schade ontstaan uit een verkeersongeval (de schade werd immers reeds vergoed), en in het bijzonder de regresvordering voortspruitend uit de opzettelijke aanrijding.⁹⁰

– de regresvordering wegens opzettelijk veroorzaakte schade.⁹¹

– vordering tot vergoeding van schade ontstaan tijdens een autocross op een akkerland, een afgesloten circuit.⁹²

Terwijl er aanvankelijk in de rechtspraak en rechtsleer tekenen te bespeuren vielen dat de bevoegdheid van de politierechter ex art. 601bis Ger.W. restrictief zou dienen te worden geïnterpreteerd, staat het vast dat sedert de cassatiearresten van 5 januari 1996 en 27 februari 1997 het overgrote deel van de rechtspraak en rechtsleer zich achter de stelling, geponeerd door het Hof van Cassatie, heeft geplaatst. Het tegenovergestelde zou uiteraard ook verwonderlijk geweest zijn, aangezien alle andere rechtscolleges er een rechtstreeks belang bij hebben om zoveel mogelijk bevoegdheden door te schuiven naar de politierechtbank.

Hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat de Arrondissementsrechtbanken, samengesteld uit de voorzitters van respectievelijk de rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank, nagenoeg unaniem een rechtstreeks belang hebben om zoveel mogelijk hun eigen rechtbanken te ontlasten, waardoor de arrondissementsrechtbanken terzelfdertijd rechter en partij worden.

⁸⁸ Pol. Gent, 2 december 1996, inzake W.D.N. t/ D.N., onuitgegeven; Pol. Gent, 5 december 1996, inzake N.V. W. t/ J.C.D.V., onuitgegeven; Arrondrb. Gent, 17 mei 1999, inzake G.N. t/ R.D., onuitgegeven.

⁸⁹ Vred. Roeselare, 11 september 1997, *R.W.*, 1998-99, 167.

⁹⁰ Zie o.a. Arrondrb. Gent, 29 april 1996, inzake N.V. O. T. t/ Z.A., onuitgegeven.

⁹¹ Zie o.a. Arrondrb. Gent, 25 januari 1999, inzake N.V. G.B. t/ K.B. onuitgegeven.

⁹² Zie o.a. Arrondrb. Gent, 22 februari 1999, inzake R.T. en A.D.J. t/ N.V. A.B., onuitgegeven.

Een typisch voorbeeld hiervan vindt men terug in het vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Brugge van 8 januari 1999 inzake S.B. / M.M. (onuitgegeven), waarbij de vordering tot schadevergoeding van een persoon, die was gebeten door een hond en louter gebaseerd op art. 1385 B.W., verzonden werd naar de politierechtbank. Volgens het Hof van Cassatie moet bij de beoordeling van de bevoegdheid niet worden uitgegaan van het werkelijk door de rechter op te sporen voorwerp van het geschil, maar wel van de vordering, in de bewoordingen waarin ze door de eiser is gesteld.⁹³ In het inleidend exploit van dagvaarding voor de rechtbank van eerste aanleg werd met geen woord gerept over enig verkeersongeval (dat zich trouwens bij onderzoek van de stukken ook niet had voorgedaan), maar louter van letsels door eiser opgelopen ten gevolge van een hondenbeet, zodat eiser zijn vordering enkel en alleen was gebaseerd op art. 1385 B.W.

Weliswaar heeft ook het openbaar ministerie zitting in de arrondissementsrechtbank, maar de dagdagelijkse praktijk leert dat de adviezen van het openbaar ministerie doorgaans mondeling worden uitgebracht en er veelal louter toe strekken zich te gedragen naar het oordeel van de arrondissementsrechtbank zelf. In de praktijk is het openbaar ministerie immers weinig geïnteresseerd in de burgerlijke procedure en maakt het voor haar weinig of geen verschil uit welke rechtbank al of niet bevoegd zou zijn om van een burgerlijk geschil kennis te nemen.

Wellicht is dit trouwens ook zo voor de rechtzoekenden, die de bevoegdheidsconflicten beschouwen en ervaren als «het louter rekken van de procedure». Hierbij wordt echter vergeten dat, wanneer een rechtscollege een oordeel uitsprekt in een geding, dat niet tot haar bevoegdheid behoort, bedoelde uitspraak nietig is, ongeacht hoe juist en correct de beoordeling van dat rechtscollege ook moge geweest zijn.

Het is derhalve van het allergrootste belang dat de wetgever, bij de bepaling van de bevoegdheid van de rechtscolleges en de rechterlijke organisatie, klare en duidelijke teksten uitvaardigt i.p.v. vage formuleringen te hanteren en nuanceverschillen in het leven te roepen tussen de Nederlandstalige en Franstalige versie van de door hem uitgevaardigde wetten. De rechterlijke macht is wettelijk verplicht om zelfs ambtshalve de juiste toepassing van haar materiële volstreekte bevoegdheid te onderzoeken, hoewel bevoegdheidsconflicten zoveel mogelijk dienen vermeden te worden, aangezien het gerechtelijk recht in de eerste plaats haar sociale rol doelmatig zou dienen te vervullen,⁹⁴ zodat deze nobele principes de wetgever des te meer hadden dienen te inspireren om klare, duidelijke en niet voor betwisting vatbare wetteksten nopens de bevoegdheden van de onderscheiden rechtscolleges uit te vaardigen.

IV. WERKING POLITIERECHTBANKEN

De politierechtbanken, net zoals de vredegerichten, zijn de eerstelijnsrechtbanken in het land, die het dichtst bij de burger staan en waarmee jaarlijks tienduizenden rechtzoe-

⁹³ Zie o.a. HEURTERRE, P., «De bevoegdheid en het onderzoek van de zaak in de grond», in *Liber Amicorum Prof. E.M. E. Krings*, Brussel, Story-Scientia, 1989, p. 617.

⁹⁴ Zie o.a. LAENENS, J., «De procedure inzake bevoegdheidsincidenten voor de arrondissementsrechtbank», *R.W.*, 1974-75, 1537 e.v.

kenden rechtstreeks (als eiser of verweerder, verdachte of burgerlijke partij) worden geconfronteerd. In het kalenderjaar 1997 werden in de Politierechtbanken van het Rijk maar liefst 201.354 zaken ingeleid.⁹⁵ De werkdruk stijgt jaar na jaar (zie verder), o.a. mede ingevolge de elkaar opvolgende bevoegdheidsuitbreidingen van de politierechtbanken, zowel strafrechtelijk, burgerlijk als thans reeds administratief (zie o.a. art. 601ter Ger.W.).

Wanneer deze eerstelijnsrechtbanken, die een essentiële rol spelen in het herstel van schade, door benadeelden geleden, niet functioneren zoals het hoort (bv. wegens het feit dat, door de enorme werkoverlast, vaststellingen dienen te worden verleend op één of meerdere jaren), dan ondervindt de burger, die veelal in persoon voor bedoelde rechtbanken verschijnt, als het ware aan den lijve dat het fout loopt in justitie, zodat men van de overheid (regering en wetgever) normalerwijze had mogen verwachten dat specifiek aan deze laagste rechtcolleges de meeste aandacht zou worden besteed en dat bijgevolg ook daar de meeste inspanningen zouden worden gedaan met het oog op een goede rechtsbedeling in het raam van het meerjarenplan voor justitie en de aandacht die justitie te beurt viel o.a. ingevolge de Dutroux-zaak. En zulks zoveel te meer, aangezien de werkoverlast van de andere rechtcolleges precies op de schouders van de laagste rechtcolleges terecht kwam.

In strijd hiermee moet niet alleen worden vastgesteld dat de wetgever zelden of nooit aandacht heeft besteed aan de laagste rechtcolleges en integendeel stelselmatig naar deze rechtcolleges bevoegdheden heeft overgeheveld (o.a. continue verhoging van de algemene bevoegdheid van de vredegerichten en bevoegdheidsuitbreiding van de politierechtbanken) om de werkoverlast in de hoven van beroep te verlichten.

Zoals hierna aangetoond, liep het reeds fout in de wet van 11 juli 1994 bij het creëren van de kaders van de politierechtbanken, terwijl sedertdien nagenoeg in alle rechtcolleges (behoudens uiteraard de vredegerichten en de politierechtbanken, waar nochtans de nood het hoogst is, maar waarvan de goede werking de wetgever blijkbaar koud laat), en niet in het minst in de hoogste rechtcolleges, de kaders aanzienlijk werden uitgebreid en zulks onbetwistbaar terecht.

Aldus werden in het Hof van Cassatie voor de behandeling van een weliswaar delicate, maar anderzijds toch ook eenmalige zaak (het Agusta-dossier) op slag zes bijkomende raadsheren benoemd.

Hoewel in de Hoven van Beroep, ingevolge de wet van 11 juli 1994, het aantal te behandelen zaken met ruim één derde werd verminderd,⁹⁶ werden aldaar in de voorbije jaren niet alleen aanzienlijke kaderuitbreidingen doorgevoerd, maar werd bovendien de werklast nogmaals verminderd door de benoemingen van talloze plaatsvervangende raadsheren, die op de koop toe voor hun prestaties door justitie worden betaald en zulks in contrast met de plaatsvervangende rechters in de andere rechtcolleges, die *pro deo* werken en slechts occasioneel van dienst zijn, ingeval van wettig belet – bv. ziekte – van de titularis.

Zoals gesteld, waren al deze kaderuitbreidingen wellicht meer dan nodig en wenselijk, maar is het opvallend dat geen soortgelijke maatregelen werden genomen t.a.v. de laagste rechtcolleges naar wie in de laatste decennia de werkoverlast van de hogere rechtcolleges werd doorgeschoven. Even opmerkelijk is, dat in de hoven geen toegevoegde raadsheren worden benoemd (zoals in de lagere rechtcolleges), maar effectieve en vastbenoemde raadsheren.

A. De kaders in de politierechtbanken

De parlementaire voorbereidingsstukken tonen aan dat de wetgever allereerst aan de hand van statistische gegevens het maximum aantal vonnissen heeft bepaald dat destijds (onder vigeur van de oude wet) jaarlijks en per politierechter kon worden uitgesproken,⁹⁷ namelijk 2.600 vonnissen per rechter en per jaar. Vervolgens werd aan de hand van voorbijgestreefde statistische gegevens een zuiver theoretische en minimalistische berekening gemaakt van het aantal zaken dat door de bevoegdheidsuitbreiding via de andere rechtcolleges (correctionele rechtbanken, burgerlijke rechtbanken, rechtbanken van koophandel en vredegerichten) naar de politierechtbanken zou worden overgeheveld.

Om de kaders in elke politierechtbank te bepalen, werd aldus dit theoretisch aantal zaken gedeeld door 2.600, waarbij de wetgever (al of niet uit bezuinigingsoverwegingen) vergat dat ten gevolge van de bevoegdheidsuitbreiding (o.a. verkeersongevallen met gekwetste en/of dodelijke slachtoffers, afhandeling van de burgerlijke belangen, en *last but not least* de zuiver burgerlijke zaken) de moeilijkheidsgraad van door de politierechters actueel te behandelen zaken aanzienlijk groter werd, zodat er eenvoudigweg geen vergelijking mogelijk is tussen de politierechtbanken oude en nieuwe stijl, en het volstrekt onrealistisch is om te beweren dat er met de huidige bevoegdheidsuitbreiding en de huidige moeilijkheidsgraad van de te behandelen zaken zonder meer per politierechter jaarlijks 2.600 vonnissen zouden kunnen worden uitgesproken. Dit alles zoveel te meer daar ingevolge het beleid van het college van procureurs-generaal alle verkeersongevallen met louter stoffelijke schade worden geseponeerd en derhalve voor de politierechtbanken, zitting houdende in burgerlijke zaken, dienen te worden behandeld, wat uiteraard aanleiding geeft tot ellenlange conclusies zowel nopens de aansprakelijkheid als nopens de gevorderde schadevergoeding voor bedoelde rechtbanken. Hoe kan de wetgever voorbijgaan aan en verlangen dat een *alleenrechtsprekend* politierechter, die *dezelfde materie* behandelt als destijds de hoven van beroep, maar zitting houdende met drie raadsheren, jaarlijks zonder meer 2.600 vonnissen zou dienen uit te spreken, terwijl het destijds terecht normaal werd geacht dat, gelet op de moeilijkheidsgraad van de door hen te behandelen geschillen, er jaarlijks per raadsheer tussen de 60 en de 150 arresten werden uitgesproken.⁹⁸

Hoewel de wetgever in de parlementaire voorbereidingsstukken uitdrukkelijk stelde dat de kaders zouden worden

⁹⁵ Zie o.a. *Vragen en Antwoorden*, Kamer, vraag nr. 846 van 28 april 1998.

⁹⁶ Zie *Parl. St. Senaat*, 1991-92, nr 209/2, p. 47.

⁹⁷ Zie o.a. *Parl. St. Senaat*, 1991-92, nr 209/2, p. 44.

⁹⁸ Zie statistische gegevens opgenomen in *Bulletin Koninklijk Verbond Vrede- en Politierechters* juni 1997, p. 38 e.v.: gemiddeld aantal arresten per jaar en per raadsheer uitgesproken: ...70.

aangepast en geëvalueerd na een inrijperiode van één of twee jaar,⁹⁹ moet worden vastgesteld dat van een dergelijke kaderuitbreiding en/of aanpassing vandaag de dag helemaal geen sprake meer is. De laatst beschikbare statistieken tonen nochtans zonneklaar aan dat een dergelijke ernstige kaderuitbreiding niet alleen meer dan gewenst, maar bovendien ook noodzakelijk is, indien de overheid wil vermijden dat de werkoverlast, zoals gevreesd en voorspeld, louter zou worden verschoven van de hoven van beroep naar de politierechtbanken. Ter illustratie hiervan kan niet alleen worden verwezen naar de jaar op jaar stijgende werkdruk in alle politierechtbanken van het Rijk¹⁰⁰ en o.a. bijvoorbeeld, maar zeker niet alleen, die betreffende de politierechtbank te Brugge, alsook naar het steeds verder uitlopen van de pleitdata bij vaststellingen met toepassing van art. 750 G.W., die in de meeste politierechtbanken thans reeds meer dan één jaar bedraagt.

Gegevens Politierechtbank Brugge vanaf 1995 tot heden (vier rechters + één toegevoegd Politierechter sedert februari 1999): 1995:

Totaal aantal inleidingen burgerlijk en strafrechtelijk samen: 9.109 zaken.

Totaal aantal uitgesproken vonnissen: $(276 + 8.228) = 8.504$ 1996:

Totaal aantal inleidingen: 10.368 zaken.

Totaal aantal uitgesproken vonnissen: $(718 + 9.188) = 9.906$. 1997:

Totaal aantal inleidingen: 11.529 zaken.

Totaal aantal uitgesproken vonnissen: $(749 + 10.450) = 11.199$.

1998:

Totaal aantal inleidingen: 13.504 zaken of een toename sedert 1995 met 48,25%.

Totaal aantal uitgesproken vonnissen: $(805 + 12.392) = 13.197$, d.w.z. gemiddeld ongeveer 3.300 vonnissen per rechter en per jaar of een toename sedert 1995 met 55,19%!

Het is louter wegens hun gedrevenheid, hun beroepsfierheid (tot en met 1994 bestond er in geen enkele politierechtbank ook maar enige «gerechtelijke achterstand») en hun verantwoordelijkheidsgevoel t.a.v. de rechtzoekenden (met wie ze dagdagelijks rechtstreeks worden geconfronteerd), dat de meeste van deze laagste rechtscolleges ondanks de volstrekt ontoereikende kaders tot op heden hebben getracht om ten koste van alles toch maar het hoofd boven water te houden, maar er kan niet aan worden voorbijgegaan dat het louter «dweilen is met de kraan open». Jammer genoeg moet immers worden vastgesteld dat de overheid slechts ingrijpt wanneer de gerechtelijke achterstand zo aanzienlijk is dat eenieder het een schande vindt, zodat er na verloop van tijd in alle rechtbanken een gevoel ontstaat dat het toch zinloos is om zich jaar op jaar te pletter te werken, omdat zulks de overheid slechts ertoe aanspoort om geen maatregelen hoeven te nemen en alles op zijn beloop te laten. M.a.w. hoe harder men werkt, hoe minder er voor de overheid aanleiding is om tussen te komen.

Men kan een zekere tijd op de toppen van zijn tenen lopen en slag om slinger werken, maar op termijn is dit niet

vol te houden en vallen er zieken of zoekt men een andere betrekking (bv. griffiers, die de politierechtbank ontvluchten, zoals o.a. te Brugge), waardoor de werkdruk voor de overblijvenden nogmaals toeneemt. Meldingen hiervan aan de hiërarchische oversten en het Ministerie van Justitie blijven onbeantwoord, terwijl integendeel voor de opgevalen plaatsen van griffier of adjunct-griffier wegens de stilaan bekendgeraakte werkoverlast niet eens kandidaten opdagen.

Rekening houdende met het bovenstaande en ten gevolge van het stelselmatig negeren van noodkreten en verzoeken tot kaderuitbreiding, raken zowel de politierechters als het griffiepersoneel in de politierechtbanken totaal gedemotiveerd en is het uiteraard volstrekt onmogelijk om, gelet op de werkdruk en werkoverlast, o.a. ook maar enige alternatieve straf in overweging te nemen. Het opleggen van een alternatieve straf in het raam van het probatie-uitstel vereist immers niet alleen de persoonlijke aanwezigheid van de verdachte ter zitting, maar ook een aanvullend maatschappelijk onderzoek, dat maanden kan aanslepen en ten gevolge waarvan bedoelde zaken telkenmale zouden dienen uitgesteld te worden.

Elke aandacht, die thans omwille van de publieke opinie wordt besteed aan sociale opvang van slachtoffers en rechtzoekenden, heeft niet de minste zin, indien de middelen en bekwame mensen ontbreken om binnen redelijke termijn recht te spreken. Bedoelde sociale maatregelen (o.a. recente wet nopens de rechtsbijstand) creëren integendeel nog bijkomend werk voor de reeds meer dan overbelaste magistraten en de griffie, waardoor de rechtzoekenden nog langer op een vonnis dienen te wachten.

Zo het juist is dat de minister van Justitie, na jarenlang vruchteloos aandringen, her en der schoorvoetend vacatures van toegevoegd rechter in de politierechtbank heeft open verklaard, dient te worden vastgesteld dat die vacatures zelfs na ettelijke maanden niet worden ingevuld. Wellicht spelen ook hier weer bezuinigingsoverwegingen een rol, terwijl het voorts volstrekt onbillijk is dat een toegevoegd rechter in de politierechtbank, die nochtans hetzelfde werk dient te doen als een titularis, hiervoor minder betaald wordt. Goede kandidaten voor toegevoegd rechter in de politierechtbanken zijn zeldzaam (er moet nagenoeg geronseld worden) en bovendien geeft zulks op termijn aanleiding tot wrijvingen en spanningen, omdat tegenover hetzelfde werk en prestaties onderscheiden verdiensten staan.

Ten slotte moet worden vastgesteld, dat de benoemingen van toegevoegde politierechters slechts pleisters zijn op een houten been, omdat het geen kaderuitbreidingen betreffen en die benoemingen bijgevolg niet definitief, maar tijdelijk zijn. Het is voldoende dat een toegevoegd rechter elders postuleert en ook wordt benoemd (wat geenszins denkbeeldig is, gelet op de remuneratie), opdat het kader zou worden herleid tot het op heden bestaande wettelijke kader. Waar na het dan opnieuw zal afhangen van de goodwill van de minister van Justitie om wel of zelfs helemaal niet een toegevoegd rechter te benoemen, omdat er geen wettelijke vacature bestaat en hij hiertoe niet verplicht is. Het hoeft geen betoog dat hierdoor een jarenlang op voorhand minutieus voorbereide en geplande werkverdeling (indeling in kamers en reeds vastgestelde pleitdata) in het gedrang komt.

Uit de gegevens verstrekt door het ministerie van Justitie, dienst statistiek, blijkt voorts dat tot op heden amper 19

⁹⁹ Zie *Parl. St. Senaat*, 1991-92, nr 209/2, p. 46.

¹⁰⁰ Zie statistische gegevens Ministerie van Justitie, 1997.

van de 40 politierechtbanken in het Rijk geïnformatiseerd zijn, d.w.z. minder dan de helft. De bestaande informatica W.P. 5.1 DOS is in computertaal niet alleen hopeloos verbeterd, maar bovendien niet compatibel met de draagbare P.C.'s, door hetzelfde Ministerie van Justitie ter beschikking gesteld van de magistraten.

B. *Nopens de kaders in de politierechtbanken*

Bij het vervangen van de commissarissen van gerechtelijke politie, die in de politierechtbanken het ambt van openbaar ministerie vervulden, door parketmagistraten, werden de kaders van het parket van de procureur des Konings in de diverse gerechtelijke arrondissementen aangevuld. Ook bij de wet van 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtspleging werden de kaders in de parketten van de procureur des Konings in alle gerechtelijke arrondissementen uitgebreid.

Hoewel die kaderuitbreidingen uiteraard waren bedoeld om de politieparketten te bemannen, dient in de praktijk te worden vastgesteld dat ze geenszins voor de politieparketten worden benut. Wegens de werkoverlast (o.a. ten gevolge van de wet Franchimont) alsmede de diverse vacatures voor parketmagistraten waren de diverse procureurs des Konings immers genoodzaakt om bij voorrang hun parketmagistraten aan te wenden voor de zogenaamde «zwarte criminaliteit», waardoor langzaam maar zeker de zich opstapelende verkeerszaken in de politieparketten in de vergeethoek geraken en geseponeerd worden.

Bij gebrek aan middelen en personeel is het voor de politieparketten bijgevolg evenmin mogelijk om op een ernstige wijze, voorafgaand aan de behandeling van een strafzaak voor de politierechters, sociale onderzoeken te gelasten met het oog op het opleggen van alternatieve straffen in het raam van de wet op het probatie-uitstel, laat staan om toepassing te maken van het snelrecht (rechtstreekse verwijzing van de verdachte naar de politierechtbank door proces-verbaal).

V. ALGEMEEN BESLUIT EN VOORSTELLEN

1. De kaderuitbreidingen in de diverse hogere rechtscolleges waren en zijn vermoedelijk volkomen terecht en noodzakelijk, maar indien de overheid werkelijk de bedoeling heeft om het gerechtelijk apparaat efficiënter en performanter te maken en «aan het gerechtelijk apparaat een beter dienstgericht imago te geven»,¹⁰¹ dan mag zij de laagste rechtscolleges geenszins aan de zijkant laten staan, zoals thans het geval is. Jaarlijks zijn honderdduizenden rechtzoekenden en hun gezin hiervan het slachtoffer, zodat er bij volstreekte urgentie precies in de laagste rechtscolleges meer middelen ter beschikking dienen te worden gesteld om de ondraaglijke werkdruk toch enigszins te verlichten.

Uit de gegevens, gepubliceerd door het Nationaal Instituut voor de Statistiek en het Belgisch Instituut voor Verkeersveiligheid blijkt dat in het jaar 1998 maar liefst 1.500 verkeersdoden te betreuren vielen tegenover 1.364 in 1997, terwijl de rijkswacht alleen reeds 73.391 processen-verbaal

uitschreef in 1998 tegenover 62.614 in 1997.¹⁰² Door een manifest gebrek aan middelen en mensen blijft een groot deel van de steeds toenemende verkeerscriminaliteit onbestraft en dienen de benadeelden-slachtoffers jarenlang een juridisch gevecht te voeren om de hen toekomstige schadeloosstelling te verkrijgen.

De keuze is aan de overheid: ofwel acht deze het verkeersbeleid en de verkeersgeschillen, alsmede de goede werking van de laagste rechtscolleges belangrijk, ofwel heeft de overheid de moed om toe te geven dat het verkeersbeleid voor haar niet prioritair is, de goede werking van de laagste rechtscolleges voor haar bijkomstig is en dat zij de nodige en noodzakelijke middelen niet kan of wil ter beschikking stellen.

2. Het ware aangewezen dat de al te omslachtige procedure betreffende het probatie-uitstel (persoonlijke aanwezigheid van de verdachte ter terechtzitting – aanstelling van sociale assistent – wachten op het sociaal verslag – bijkomende terechtzitting met aanwezigheid van de verdachte om eventuele probatievoorwaarden te aanvaarden) zou worden vereenvoudigd.

3. In plaats van gecompliceerde en ook technisch moeilijk uitvoerbare wetten uit te dokteren, zoals «het rijbewijs met punten», zou kunnen worden gedacht aan eenvoudige, maar doeltreffendere maatregelen ter bestrijding van het zgn. «criminele rijgedrag» (vluchtmisdrijf, dronken of geïntoxiceerd sturen, enz.) door in de wet naargelang de ernst van het misdrijf «onvoorwaardelijk minimumrijverbod» te bepalen, bijvoorbeeld:

- vluchtmisdrijf: onvoorwaardelijk minimumrijverbod van één maand;
- dronken sturen met verkeersongeval: onvoorwaardelijk minimumrijverbod van twee maanden;
- geïntoxiceerd sturen (alcoholgehalte van meer dan 1,5%) met verkeersongeval: onvoorwaardelijk minimumrijverbod van twee maanden;
- dronken sturen zonder ongeval: onvoorwaardelijk minimumrijverbod van 45 dagen;
- geïntoxiceerd sturen zonder ongeval: alcoholgehalte van minder dan 1,5%: vijftien dagen; alcoholgehalte tussen 1,5% en 2%: één maand; alcoholgehalte van meer dan 2%: twee maanden; enz.;
- in staat van herhaling: onvoorwaardelijk minimumrijverbod gelijk aan het dubbele van het voordien uitgesproken rijverbod;
- sturen spijs verval: onvoorwaardelijk minimumrijverbod van zes maanden;
- sturen zonder verzekering: onvoorwaardelijk minimumrijverbod van één maand;
- enz.

Zulks zou wellicht een efficiënt afschrikkingseffect tot gevolg hebben en de uniformiteit in de rechtspraak ten goede komen. Bovendien kan de rechtbank steeds binnen het actuele wettelijke kader hogere straffen opleggen, naargelang van de eigenheid van het gepleegde misdrijf. Men vergelijk met art. 8, tweede lid Nederlandse Wegverkeerswet: alcoholgehalte van 1,5% tot 1,80%: geldboete en onvoorwaardelijk rijverbod van zes maanden; alcoholgehalte van 1,81% tot 2,10%: geldboete en onvoorwaardelijk rijverbod van negen maanden; alcoholgehalte van 2,11% tot

¹⁰¹ Zie verslag commissie justitie Senaat *Parl. St.* Senaat, 1991-92, nr 209/2, p. 5.

¹⁰² Zie *Financieel Economische Tijd*, 11 december 1999.

2,50%^o: twee weken gevangenisstraf en onvoorwaardelijk rijverbod van negen maanden; alcoholgehalte van meer dan 2,51%^o: twee weken gevangenisstraf en onvoorwaardelijk rijverbod van twaalf maanden.

4. De verjaringstermijnen voor de zogenaamde kleine criminaliteit (opzettelijke beschadigingen – vandalisme, enz.) zijn veel te kort (zes maanden), zodat vele zaken dienen te worden geseponeerd en de benadeelden in de kou blijven staan, terwijl de bestraffing belachelijk laag is (1 tot 25 fr. × 200) in verhouding tot de schade, die werd veroorzaakt, en het gevoel van onveiligheid dat wordt gecreëerd.

5. Het uitdoven van politiestrafen door verjaring (art. 93 Sw.) gebeurt na een veel te korte termijn,¹⁰³ terwijl een goede opvolging van de strafuitvoering noodzakelijk is, zoniet heeft het geen enkele zin straffen op te leggen en jaarlijks honderden processen-verbaal te laten opstellen.

6. De actuele bepalingen betreffende de uitwissing van veroordelingen maken elke ernstige controle op eventuele recidive inzake verkeerscriminaliteit onmogelijk.

7. Omdat de arrondissementsrechtbanken louter blijken te fungeren als doorschuifluik om de bevoegdheden van de rechtbanken van eerste aanleg, van de rechtbanken van koop-

handel en van de arbeidsrechtbanken af te wentelen op de laagste rechtscolleges (minstens wordt de indruk gewekt dat dit rechtscollege terzelfder tijd rechter en partij is), zou het tijdsbesparend zijn om deze rechtbanken af te schaffen of dient hoe dan ook minstens de samenstelling ervan te worden herzien.

8. Werk zou dienen te worden gemaakt van een volledige en *up to date* uniforme informatisering van alle politierechtbanken van het Rijk met de nieuwste software, die niet alleen gebruiksvriendelijk is (niet alle griffiepersoneel en magistraten zijn computerfanaten), maar ook compatibel met de aan de magistraten ter beschikking gestelde P.C.'s.

9. De wetgever heeft een schitterend initiatief genomen door per gerechtelijk arrondissement slechts één gecentraliseerde en gespecialiseerde politierechtbank in te richten, die rechtstreeks verbonden is met het politieparket, dat in elke rechtbank van eerste aanleg aanwezig is.

Het in stand houden van afdelingen in bepaalde politierechtbanken¹⁰⁴ is daarentegen hopeloos achterhaald en betekent een onvoorstelbare verspilling aan tijd, energie, ruimte en personeel. Dagelijks dienen magistraten,¹⁰⁵ zowel van het parket als van de zetel, alsook het griffiepersoneel nutteloze verplaatsingen te maken, dienen dossiers over en weer te worden gevoerd en dienen dubbele griffies¹⁰⁶ met beperkte openingsuren¹⁰⁷ permanent te worden bemand.

Luc SOETEMANS

¹⁰³ Meer en meer veroordeelden vragen en verkrijgen uitstel van betaling van de uitgesproken geldboeten met het gevolg dat de uitvoeringen jaren aanslepen. Na verloop van tijd kunnen de gerechtsdeurwaarders niet meer uitvoeren en moeten in voorkomend geval de afbetalingen, gestort na het uitdoven van de straffen door verjaring, worden teruggestort.

¹⁰⁴ Bv. Brugge, Hasselt en Tongeren.

¹⁰⁵ De behandeling van één zitting vergt minimaal drie verplaatsingen: voorbereiding en studie van dossiers, het houden van de zitting en het nazicht en ondertekenen van de zittingsbladen en vonnissen.

¹⁰⁶ Wat dubbele en overbodige boekhoudingen vereist, met gevaar voor vergissingen en fouten.

¹⁰⁷ Wat de rechtzoekenden geenszins ten goede komt.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

14 OKTOBER 1999

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de hh. Bossuyt en Henneuse

Advocaten: mrs. Dekelver loco Druart en Van Orshoven

Gemeenschap en gewest – Bevoegdheid – Gewest – Gewestelijke belastingen – Onroerende voorheffing – Wijzigingen van de vrijstelling en van de aanslagvoet

De artikelen 11 en 12 van het Vlaamse decreet van 19 december 1997 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1998 die een regeling inhouden met betrekking tot de onroerende voorheffing, behoren tot de bevoegdheid van het Gewest om de vrijstellingen en de aanslagvoet van de onroerende voorheffing te wijzigen en schenden niet de bevoegdheid van de federale wetgever tot vaststelling van de heffingsgrondslag. Die bepalingen schenden evenmin de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Arrest nr. 109/99

Onderwerp van het beroep

De Ministerraad heeft een beroep tot vernietiging ingesteld van de artikelen 11 en 12 van het Vlaams decreet van 19 december 1997 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1998.

...

In rechte

...

Ten aanzien van de bevoegdheidsverdelende regels

B.1.1. In het eerste en het tweede middel voert de Ministerraad aan dat art. 11 en 12 van het Vlaamse decreet van 19 december 1997 houdende bepalingen tot begeleiding van

de begroting 1998, bepalingen inhouden met betrekking tot de heffingsgrondslag van de onroerende voorheffing en derhalve, in strijd met art. 4, §§ 2 en 4, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest zouden overschrijden.

B.1.2. Volgens art. 3, eerste lid, 5°, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, is de onroerende voorheffing een gewestelijke belasting. Dit is een federale belasting waarvan de opbrengst, te dezen geheel, aan het gewest is toegewezen. Art. 4, § 2, van dezelfde bijzondere wet bepaalt weliswaar dat de gewesten bevoegd zijn om de «aanslagvoet» en de «vrijstellingen» van de onroerende voorheffing te «wijzigen», maar voor «het vaststellen van de heffingsgrondslag» blijft krachtens art. 4, § 4, van voormelde wet de federale wetgever bevoegd.

B.1.3. Inzake onroerende voorheffing is de heffingsgrondslag het kadastraal inkomen. Het kadastraal inkomen wordt verondersteld overeen te stemmen met de gemiddelde normale, jaarlijkse nettohuur die een onroerend goed volgens de raming van de administratie van het kadaster zou kunnen opleveren. Overeenkomstig de artikelen 472 en volgende van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (hierna W.I.B. 1992) wordt het kadastraal inkomen vastgesteld voor alle in België gelegen gebouwde of omgebouwde onroerende goederen, alsmede voor het materieel en de outillage die onroerend zijn van nature of door bestemming. Behoudens buitengewone of speciale herzieningen wordt het kadastraal inkomen in beginsel bij wege van algemene per-equatatie om de tien jaar vastgesteld.

Blijkens de parlementaire voorbereiding is het behoud van de federale bevoegdheid inzake de vaststelling van de heffingsgrondslag van de onroerende voorheffing gebaseerd op de overweging dat «[het vastleggen van] het kadastraal inkomen [...] immers een zeer uitgebreide administratie [vergt]; het regionaliseren ervan zou leiden tot een indrukwekkende vermenigvuldiging ervan. Bovendien wordt het kadastraal inkomen in verscheidene nationale belastingen gebruikt, zodat het niet aangewezen is om dit te regionaliseren» (Memorie van toelichting, *Parl. St.*, Kamer, 1988-89, nr. 635/1, p. 8). De bijzondere wetgever heeft dus enkel willen voorkomen dat afbreuk zou worden gedaan aan de eenvormige wijze waarop de administratie van het kadaster tewerkgaat om het kadastraal inkomen vast te stellen van alle in België gelegen onroerende goederen, overeenkomstig art. 472 e.v. W.I.B. 1992.

B.1.4. Volgens de parlementaire voorbereiding moet de term «vrijstelling» in art. 4 van voormelde bijzondere wet worden geïnterpreteerd «als een soortnaam, die zowel vrijstellingen en belastingvrijdom als de verminderingen en aftrekken omvat» (*Parl. St.*, Kamer, 1988-89, nr. 635/18, p. 271). Het begrip «vrijstelling» in dat art. 4 heeft derhalve een ruime draagwijdte die zowel de vrijstellingen bedoeld in art. 253 W.I.B. 1992, als de vermindering bedoeld in art. 257 W.I.B. 1992, omvat.

Ten aanzien van art. 11 van het decreet

B.2.1. Krachtens het bestreden art. 11 van het decreet van 19 december 1997 is vrijgesteld van onroerende voorheffing het kadastraal inkomen van het nieuwe materieel en de nieu-

we outillage die hetzij voor de eerste maal een kadastraal inkomen toegewezen krijgen (het betreft zogenaamde «nieuwe» investeringen; art. 253, eerste lid, 5°, W.I.B. 1992), hetzij na 1 januari 1998 aanleiding geven tot een verhoging van het kadastraal inkomen in vergelijking met het kadastraal inkomen per 1 januari 1998 (het betreft zogenaamde «vervangingsinvesteringen»; art. 253, eerste lid, 4°, W.I.B. 1992). In dit laatste geval wordt de vrijstelling slechts verleend voor het gedeelte dat het per 1 januari 1998 vastgestelde kadastraal inkomen overschrijdt (art. 253, tweede lid, W.I.B. 1992).

B.2.2. De bevoegdheid van vrijstelling die aan de gewesten ten aanzien van de onroerende voorheffing is toegekend, is in art. 4, § 2, van de bijzondere financieringswet in algemene bewoordingen omschreven. Hierbij wordt geen voorbehoud gemaakt naar gelang van de technieken van vrijstelling die worden aangewend, voor zover de eenvormige wijze van vaststelling van de kadastrale inkomens niet in het geding wordt gebracht.

Met de vrijstellingen als bepaald in het bestreden art. 11, heeft de decreetgever toepassing gemaakt van de mogelijkheid die art. 4, § 2, van de bijzondere financieringswet hem biedt. Door in art. 11 onder meer te bepalen voor welk gedeelte van het kadastraal inkomen de vrijstelling wordt verleend, is de decreetgever binnen de bevoegdheid gebleven waarover de gewesten inzake vrijstellingen beschikken. Immers, om niet zonder inhoud te zijn, moet die bevoegdheid ook het bepalen van de gevallen waarin vrijstellingen toepasselijk zijn omvatten.

Ten aanzien van art. 12 van het decreet

B.3.1. Krachtens art. 60 van het Vlaamse decreet van 21 december 1990 «houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991», is de onroerende voorheffing in het Vlaamse Gewest vastgesteld op 2,5 procent van het kadastraal inkomen (in plaats van het «federale» tarief van 1,25 procent). Het bestreden art. 12 past vanaf 1 januari 1998 op dit percentage voor het materieel en de outillage, als bedoeld in art. 471, § 3, W.I.B. 1992, evenwel een coëfficiënt toe, die wordt verkregen door het gemiddelde van de indexcijfers van het jaar 1996 te delen door het gemiddelde van de indexcijfers van het jaar dat het jaar van de inkomsten voorafgaat.

B.3.2. Nagegaan moet worden of de decreetgever met die bepaling binnen de perken is gebleven van de hem door de bijzondere financieringswet toegekende bevoegdheid om de aanslagvoet en de vrijstellingen van de onroerende voorheffing te wijzigen, dan wel of hij daarmee de aan de federale wetgever voorbehouden bevoegdheid om de heffingsgrondslag vast te stellen, heeft geschonden.

B.3.3. Krachtens art. 518 W.I.B. 1992 moet voor de toepassing van onder meer art. 255 W.I.B. 1992 onder kadastraal inkomen worden verstaan, het kadastraal inkomen aangepast aan het indexcijfer van de consumptieprijzen van het Rijk. Die indexering van de kadastrale inkomens werd ingevoerd door art. 29 van de wet van 28 december 1990 betreffende verscheidene fiscale en niet-fiscale bepalingen. Door dezelfde wet werd de kadastrale per-equatatie ten minste tot in 1995 uitgesteld. Overeenkomstig art. 32, § 9, eerste lid, van dezelfde wet, treedt de indexering van de kadastrale inkomens in werking met ingang van het aanslagjaar 1991 wat de onroerende voorheffing betreft. Art. 32, §

9, tweede lid, van dezelfde wet bepaalt dat art. 29 ophoudt van toepassing te zijn vanaf de inwerkingtreding van de volgende algemene perequatie van de kadastrale inkomens.

Het aldus in 1990 ingevoerde indexeringsmechanisme voor de kadastrale inkomens verschilt van het mechanisme van automatische indexering, als bepaald in art. 178 W.I.B. 1992, in die zin dat de vaststelling van de toe te passen indexeringscoëfficiënt alsmede de wijze van afronding volgens eigen regelen gebeuren.

B.3.4. In de geest van de federale wetgever werd de indexering van de kadastrale inkomens doorgevoerd «in afwachting van de volgende kadastrale perekwatie» (*Parl. St.*, Kamer, 1990-91, nr. 1366/3, p. 8). Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 28 december 1990 blijkt verder dat «de notie 'kadastraal inkomen' [...] ongewijzigd [blijft]» en «dat het niet gaat om de wijziging van het kadastraal inkomen». Volgens de staatssecretaris voor Financiën wordt «aan de belastingplichtigen [...] het bedrag van het voor die berekening geïndexeerde kadastraal inkomen niet individueel medegedeeld. Het is dan ook niet mogelijk beroep aan te tekenen tegen de nieuwe geïndexeerde cijfers, omdat het geen perekwatie is» (*Parl. St.*, Senaat, 1990-91, nr. 1166-2, p. 62). Bovendien geldt die indexering «enkel voor het kadastraal inkomen indien dit een impact heeft op de personenbelasting en op de onroerende voorheffing, niet voor de andere aspecten, want daar wordt het oorspronkelijk kadastraal inkomen behouden» (*Hand.*, Senaat, 20 december 1990, p. 864).

B.3.5. Blijkens de parlementaire voorbereiding achtte de decreetgever de indexering van het kadastraal inkomen van materieel en outillage aangeschaft of totstandgebracht na 1990, niet gerechtvaardigd, aangezien dat inkomen wordt bepaald op grond van de aanschaffings- of de beleggingswaarde in nieuwe staat van het bedoelde goed en niet, zoals voor de onroerende goederen, op grond van de huurwaarde op 1 januari 1975. Om die reden besliste de decreetgever de gevolgen van de indexering voor dergelijk materieel en outillage te milderen en paste hij in art. 12 op het percentage van de onroerende voorheffing voor materieel en outillage een coëfficiënt toe, die wordt verkregen door het gemiddelde van de indexcijfers van het jaar 1996 te delen door het gemiddelde van de indexcijfers van het jaar dat het jaar van de inkomsten voorafgaat (*Parl. St.*, Vlaams Parlement, 1997-89 nr. 788/1, p. 3 en 4, en nr. 788/9, p. 4).

B.3.6. Het indexcijfer van de consumptieprijzen is een economische basisindicator. Indexeringen gebeuren teneinde in de diverse beleidsdomeinen de evolutie van de consumptieprijzen te volgen. Een indexeringsmechanisme kan bijgevolg niet worden beschouwd als een aangelegenheid op zich, maar wel als een instrument dat de wetgever en de decreetgever, elk wat hem betreft, kunnen hanteren, voor zover zij handelen binnen hun respectieve bevoegdheden.

B.3.7. Voor zover zij er niet anders over hebben beschikt, hebben de Grondwetgever en de bijzondere wetgever aan de gemeenschappen en de gewesten de volledige bevoegdheid toegekend tot het uitvaardigen van regelen die eigen zijn aan de aan hen toegewezen aangelegenheden. Uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten kan niet worden afgeleid dat de in art. 4, § 2, van die bijzondere wet aan de gewesten toegewezen bevoegdheid om de aanslagvoet te wijzigen, beperkend moet wor-

den geïnterpreteerd. De federale bevoegdheid inzake «het vaststellen van de heffingsgrondslag» van de onroerende voorheffing verhindert de gewesten niet om maatregelen te nemen waarin de heffingsgrondslag in aanmerking wordt genomen, op voorwaarde dat de vaststelling ervan onaangetaast worden gelaten. Het wijzigen van de aanslagvoet kan verschillende vormen aannemen.

Het bestreden art. 12 voorziet in de toepassing van een reducerende coëfficiënt op de aanslagvoet van de onroerende voorheffing, wat als maatregel van tarifiering van de onroerende voorheffing binnen de bevoegdheid blijft waarover de gewesten inzake aanslagvoet en vrijstellingen beschikken. Daarbij heeft de decreetgever niet geraakt aan de vaststelling van de heffingsgrondslag van de onroerende voorheffing. De bestreden bepaling laat het geïndexeerde kadastraal inkomen onaangetaast als heffingsgrondslag voor andere belastingen, bijvoorbeeld de personenbelasting, en raakt niet aan de eenvormige wijze waarop de administratie van het kadaster tewerkgaat om de kadastrale inkomens vast te stellen van alle in België gelegen onroerende goederen.

B.4.1. In het derde middel voert de Ministerraad aan dat het bestreden decreet de bevoegdheid van het Vlaams Gewest overschrijdt doordat hij in de art. 11 en 12 nieuwe vrijstellingen invoert, terwijl art. 172 van de Grondwet het verlenen van vrijstellingen aan een «wet» voorbehoudt.

B.4.2. Krachtens art. 4, § 2, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 zijn de gewesten bevoegd om de vrijstellingen van de onroerende voorheffing te wijzigen. Het wijzigen van vrijstellingen impliceert dat deze kunnen worden afgeschaft en ingevoerd.

Aan die bevoegdheid van de decreetgever staat art. 172, tweede lid, van de Grondwet niet in de weg, dat bepaalt dat «geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan door een wet». In die bepaling heeft het woord «wet», rekening houdende met art. 170 van de Grondwet, niet de betekenis dat de bevoegdheid om in vrijstellingen of belastingverminderingen te voorzien, aan de federale wetgever wordt voorbehouden.

Het middel is niet gegrond.

Ten aanzien van de art. 10 en 11 van de Grondwet

B.5.1. Het vierde middel is uitsluitend gericht tegen art. 11 van het bestreden decreet en is afgeleid uit de schending van art. 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met art. 172 van de Grondwet, doordat de decreetgever een nieuwe vrijstelling heeft ingevoerd «ten bate van alleen het materieel en outillage dat gelegen is in het Vlaamse Gewest».

B.5.2. Een verschillende behandeling in aangelegenheden waar de gemeenschappen en gewesten over eigen bevoegdheden beschikken, is het mogelijke gevolg van een onderscheiden beleid, wat is toegestaan door de autonomie die hun door of krachtens de grondwet is toegekend. Een zodanig verschil kan op zichzelf niet worden geacht strijdig te zijn met art. 10 en 11 van de Grondwet. Die autonomie zou geen betekenis hebben, indien een verschil in behandeling tussen de bestemmingen van regelen die in eenzelfde aangelegenheid in de verschillende gemeenschappen en gewesten van toepassing zijn, als zodanig geacht zou worden strijdig te zijn met art. 10 en 11 van de Grondwet.

Het vierde middel is ongegrond.

B.6.1. Het vijfde middel is eveneens gericht tegen art. 11 van het bestreden decreet en voert de schending aan van de art. 10 en 11 van de Grondwet doordat het, zonder objectieve en redelijke verantwoording, een verschil in behandeling instelt tussen, enerzijds, het materieel en de outillage, naargelang die al of niet nieuw zijn en, anderzijds, de nieuwe onroerende goederen als bedoeld in art. 471, § 3, W.I.B. 1992 (zijnde het materieel en de outillage) en de onroerende goederen andere dan die welke zijn bedoeld in art. 471, § 3, W.I.B. 1992 (zijnde de gebouwde en omgebouwde onroerende goederen andere dan het materieel en de outillage), «die dezelfde nieuwigheid vertoont».

B.6.2. De grondwettelijke regelen van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld, rekening houdende met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de terzake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

Door de bestreden bepaling aan te nemen, beoogde de decreetgever de bedrijfsinvesteringen te stimuleren door een lastenverlaging. De maatregelen vervat in het bestreden art. 11 van het decreet van 19 december 1997 houden met dit doel verband, door van onroerende voorheffing vrij te stellen, het kadastraal inkomen van nieuw materieel en nieuwe outillage die hetzij voor de eerste maal een kadastraal inkomen toegewezen krijgen, hetzij na 1 januari 1998 aanleiding geven tot een verhoging van het bestaande kadastraal inkomen in vergelijking tot het kadastraal inkomen per 1 januari 1998.

Het onderscheid dat daarbij ontstaat, doordat de betwiste maatregelen enkel van toepassing zijn op materieel en outillage en niet op andere onroerende goederen is niet onevenredig met het beoogde doel, gelet op de onderscheiden regelen tot vaststelling van het kadastraal inkomen (als bepaald in titel IX, hoofdstuk II), doordat het kadastraal inkomen van materieel en outillage wordt bepaald op grond van de aanschaffingswaarde (art. 483 W.I.B. 1992) en niet, zoals voor de andere onroerende goederen, op grond van de nettohuurwaarde op een bepaald referentietijdstip (art. 477, § 1, W.I.B. 1992). De decreetgever vermocht daarbij te oordelen dat voor investeringen in nieuw materieel en nieuwe outillage volledige vrijstelling mocht worden verleend, terwijl voor vervangingsinvesteringen enkel vrijstelling wordt verleend voor het gedeelte dat het per 1 januari 1998 vastgestelde kadastraal inkomen overschrijdt.

Over het zesde middel

B.7.1. In het zesde middel, dat is gericht tegen art. 12 van het decreet, voert de Ministerraad de schending aan van art. 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met art. 4, § 4, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989. Een verschil in behandeling zou worden ingesteld, enerzijds, tussen het materieel en de outillage gelegen in het Vlaamse Gewest en de andere aan de onroerende voorheffing onderworpen goederen gelegen in dat Gewest en, anderzijds, tussen het materieel en de outillage gelegen in het Vlaamse Ge-

west en het materieel en de outillage gelegen in de andere gewesten.

B.7.2. Aangezien het middel enkel de argumenten overneemt die werden ontwikkeld in de voorgaande middelen, kan het om de hiervoor uiteengezette redenen niet worden aangenomen.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 26 JANUARI 1999

Voorzitter: de h. Holsters

Rapporteur: de h. Londers

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaten: mrs. Verbist en Houtekier

Meineed – Boedelbeschrijving – Huwelijksgemeenschap – Verplichtingen van partijen – Goederen die krachtens een wettelijke bepaling worden geacht gemeenschappelijk te zijn

De boedelbeschrijving als bedoeld in art. 1175 en 1183 Ger.W. heeft tot doel de baten en de lasten van de onverdeelde boedel vast te stellen. Wanneer de boedelbeschrijving de omvang van het gemeenschappelijk vermogen beoogt vast te stellen met het oog op de vereffening en verdeling van het huwelijksstelsel, zijn partijen er dan ook toe gehouden om alle goederen te vermelden die een invloed kunnen hebben op de samenstelling van het gemeenschappelijk vermogen, ook al zou het goederen of waarden betreffen die krachtens een wettelijke bepaling worden geacht gemeenschappelijk te zijn, maar waarvan een van de echtgenoten, ingeval van betwisting, in een procedure van vereffening en verdeling eventueel het bewijs kan leveren dat zij tot zijn eigen vermogen behoren.

De S. t/ De W.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 september 1997 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

...

Overwegende dat de boedelbeschrijving bepaald bij artikelen 1175 en 1183 Ger.W. tot doel heeft de baten en de lasten van de onverdeelde boedel vast te stellen; dat de partijen bij de boedelbeschrijving de verplichting hebben elk goed aan te geven waarvan het bestaan onbekend zou kunnen blijven;

Overwegende dat wanneer, zoals te dezen, de boedelbeschrijving beoogt de omvang van het gemeenschappelijk vermogen vast te stellen met het oog op de vereffening-verdeling van het huwelijksstelsel, partijen ertoe gehouden zijn alle goederen te vermelden die een invloed kunnen hebben op de samenstelling van het gemeenschappelijk vermogen;

Dat dit het geval is met goederen en waarden die krachtens een wettelijke bepaling worden geacht gemeenschappelijk te zijn, maar waarvan een van de echtgenoten, ingeval van betwisting terzake, in het raam van de procedure van vereffening-verdeling, eventueel het bewijs kan leveren dat zij tot zijn eigen vermogen behoren;

Overwegende dat de appèlrechtchers door aan te nemen dat «(niet) kan worden uitgesloten dat, welke ook de terzake toepasselijke wettelijke vermoedens zouden zijn, de bedoel-

de waardepapieren werden verworven ingevolge wederbelegging van eigen gelden van (verweerder)» en op grond hiervan te beslissen dat verweerder redelijkerwijze mocht aannemen dat deze waardepapieren behoren tot zijn eigen vermogen, zodat er een «redelijke twijfel» bestaat dat zij het voorwerp dienen uit te maken van de bij de artikelen 1175 en 1183 Ger.W. bepaalde boedelbeschrijving en hun verzwijging de valse eed, strafbaar gesteld overeenkomstig art. 226, tweede lid, Sw., niet oplevert, hun beslissing niet naar recht verantwoord;

Dat het middel gegrond is;

...

NOOT – *Meineed bij boedelbeschrijving in geval van betwistingen omtrent het eigen of gemeenschappelijk karakter van de goederen*

1. De rechtspraak van het Hof van Cassatie m.b.t. het afleggen van een valse eed bij een verzegeling of een boedelbeschrijving laat aan kordaatheid weinig te wensen over en doet op het eerste gezicht weinig vermoeden van de diverse netelige problemen die kunnen rijzen bij de interpretatie van de beknopte strafbepaling die we terugvinden in het tweede lid van art. 226 Sw.

2. Die problemen worden veroorzaakt door o.m. de omschrijving zelf van het misdrijf: er wordt niet zomaar gesteld dat «hij die, door zijn verklaringen of stilzwijgen, de waarachtigheid van een verzegeling of boedelbeschrijving in het gedrang brengt» wordt gestraft met de in het eerste lid van art. 226 Sw. bepaalde straffen, maar wel «hij die bij een verzegeling of een boedelbeschrijving een valse eed aflegt». Eerder merkten we reeds op dat van het beginsel van de strikte interpretatie van de strafwet in dezen weinig goed garen valt te spinnen (zie de noot onder Cass., 22 oktober 1996, *R.W.*, 1997-98, p. 639, nr. 11 *in fine*): aan de orde is een strafrechtelijk betugelde miskennis van een «burgerrechtelijke verplichting», nl. het getrouw afleggen van de eed, die op haar beurt de bezegeling inhoudt van een andere, meer «inhoudelijke» burgerrechtelijke verplichting die ruim wordt geïnterpreteerd, nl. de verplichting tot het loyaal meewerken aan een getrouwe inventaris.

Evenmin kan de wettelijke regeling omtrent de verplichting tot het afleggen van een eed bij een verzegeling of een boedelbeschrijving, als beschreven in het Gerechtelijk Wetboek (waarnaar art. 226, tweede lid, Sw. overigens niet eens verwijst), een toonbeeld van glasheldere wetgeving worden genoemd. Het Gerechtelijk Wetboek bepaalt immers slechts dat het proces-verbaal van de verzegeling, respectievelijk van de boedelbeschrijving, de bewuste eed «bevat». Meer in het bijzonder dient het proces-verbaal van de verzegeling de eed te bevatten «van degenen die de plaats bewonen, dat zij niets verduisterd hebben, middellijk of onmiddellijk, en dat zij van zodanige verduistering geen kennis dragen» (art. 1158, 8°, Ger.W.). Een analoge bepaling geldt voor de boedelbeschrijving, die de eed moet bevatten «van degenen die in het bezit geweest zijn van de voorwerpen of die de plaatsen bewoond hebben, dat zij niets hebben verduisterd, en dat zij van zodanige verduistering geen kennis dragen» (art. 1183, 11°, Ger.W.).

3. Bij een concrete omschrijving van de constitutieve bestanddelen van de meineed bij een boedelbeschrijving kan de persoon van de dader reeds een eerste moeilijkheid opleveren: zou een persoon ook strafbaar zijn wanneer hij een

valse eed aflegt hoewel hij niet kan worden gerekend tot degenen «die in het bezit geweest zijn van de voorwerpen of die de plaatsen bewoond hebben»? O.i. niet: hoewel in het tweede lid van art. 226 Sw. niet uitdrukkelijk wordt verwezen naar de aangehaalde voorschriften uit het Gerechtelijk Wetboek, zou men de strafwet al te extensief interpreteren door de strafbepaling los te koppelen van die voorschriften (zie de verwijzing naar de boedelbeschrijving *sensu stricto* bij T. Van Sinay en J. Verstappen, *Boedelbeschrijvingen inzake familiaal vermogensrecht en faillissement*, Gent, Mys en Breesch, 1993, p. 3, nr. 3). Volgens de Grondwet kan een eed immers slechts worden opgelegd «krachtens de wet» (art. 192 G.W., oud art. 127 G.W.).

Om dezelfde reden zou het, niettegenstaande de juridische autonomie van het strafrecht (cf. L. Dupont en R. Verstraeten, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, p. 75, nr. 45), niet toegestaan zijn om de strafbepaling toe te passen op b.v. een onderhandse inventaris, die partijen, zonder tussenkomst van een notaris, minnelijk hebben laten opstellen en waarbij ze spontaan tot een eedaflegging zijn overgegaan.

Hierbij mag echter niet uit het oog worden verloren dat het Hof van Cassatie de *wettelijke* verplichting tot het afleggen van de eed streng – sommigen zullen zeggen *ruim* – interpreteert. Aldus werd het bezit van de sleutel van het sterfhuus gelijkgesteld met het «bewoond hebben van de plaats» in de zin van art. 1183, 11°, Ger.W. (Cass., 22 oktober 1996, *Arr.Cass.*, 1996, 960, *R.W.*, 1997-98, 637, met noot). Zo ook mag het begrip «verzegeling» volgens ons hoogste rechtscollege niet kneuterig worden geïnterpreteerd. Het volstaat dat de eed werd afgelegd «bij het toepassen van de rechtspleging die wordt bepaald bij de artikelen 1148 tot 1164 van het Gerechtelijk Wetboek» (Cass., 26 juni 1990, *Arr.Cass.*, 1989-90, 1387, *R.W.*, 1990-91, 781, met noot; cf. ook Cass., 22 december 1987, *Arr.Cass.*, 1987-88, 528; Gent, 11 januari 1996, *R.W.*, 1998-99, 1112, met noot, inzonderheid p. 1115, nr. 8).

4. Niet minder streng is de rechtspraak m.b.t. het *voorwerp* van de aangifteplicht (en dientengevolge van de eedaflegging) bij een boedelbeschrijving. Wat de n.a.v. een nalatenschap opgestelde inventaris betrof, oordeelde het Hof van Cassatie – na erop te hebben gewezen dat de boedelbeschrijving tot doel heeft de omvang van een nalatenschap, een gemeenschap of van een onverdeeldheid vast te stellen – dat de tot eedaflegging gehouden partijen ertoe gehouden zijn om melding te maken, niet alleen van de goederen die tot de massa behoren, maar ook van alle goederen die de erf-later hen heeft geschonken, ongeacht of de schenking al dan niet voor inbreng of inkorting vatbaar was (Cass., 15 februari 1994, *R.W.*, 1994-95, 122, met noot; T. Van Sinay, «Ger.W. – Art. 1175», in *Comm. Ger.*, losbl. (afl. 33, augustus 1996), p. 3-4, nr. 3; P. Casier, «Strafrechtelijke betugeling van vals-heden inzake boedelbeschrijving» (noot onder Corr. Kortrijk, 31 oktober 1994), *A.J.T.*, 1996-97, (112) 114).

Het in art. 1183, 11°, Ger.W. bedoeld begrip «verduistering» heeft hier dus een specifieke betekenis en behelst niet alleen het achteroverdrukken van goederen maar zonder meer elk feitelijk gegeven waardoor de omvang van de te inventariseren onverdeelde massa wordt beïnvloed en dat onbekend of minstens buiten de verdeling *zou kunnen* blijven wanneer dienaangaande geen verklaring in de boedelbeschrijving wordt opgenomen. Wanneer de betrokkene on-

der ede valse verklaringen aflegt – of zich in stilzwijgen hult – nopens dergelijke feitelijke gegevens, maakt hij zich schuldig aan meened bij een boedelbeschrijving. Ook feitelijke gegevens m.b.t. gebeurlijke vergoedingsrekeningen moeten worden opgegeven, in zoverre het bestaan van deze gegevens onbekend zou kunnen blijven (vgl. T. Van Sinay en J. Verstappen, *o.c.*, 109-110, nr. 247).

Hierbij zij wel beklemtoond dat de omstandigheid dat de overige bij de boedelbeschrijving betrokken partijen – min of meer – op de hoogte waren van het bestaan van de goederen (of relevante feitelijke omstandigheden) die niet werden opgegeven, als subjectief gegeven in beginsel irrelevant is bij de beoordeling van de omvang van de aangifteplicht; de objectieve waarheidsgetrouwheid van de inventaris op zichzelf is het ultieme criterium.

5. Die strenge opvatting inspireerde het Hof van Cassatie blijkbaar ook tot het standpunt dat in het geannoteerde arrest werd verdedigd. Aan de orde was een boedelbeschrijving die was opgesteld n.a.v. echtelijke moeilijkheden tussen een man (te dezen verweerder in cassatie) en een vrouw (te dezen eiseres tot cassatie). Dienaangaande werd tussen partijen niet betwist dat de man bij de notariële boedelbeschrijving had verzuimd bepaalde waardepapieren aan te geven, waarna hij blijkbaar de wettelijk voorgeschreven eed had afgelegd. Op klacht van de vrouw wordt hem voor de strafrechter meened bij een boedelbeschrijving ten laste gelegd.

De man pleitte evenwel met succes – althans voor het hof van beroep – de vrijspraak op grond van de bedenking dat de bewuste waardepapieren volgens hem waren verworven ingevolge wederbelegging van zijn eigen gelden, zodat ook deze waardepapieren tot zijn eigen vermogen behoorden (art. 1400 *sub* 5 en 1404 B.W.) en dientengevolge niet hoefden te worden aangegeven bij de inventaris. Deze strekt er slechts toe de omvang van de *huwelijksgemeenschap* (of de nalatenschap of een andere onverdeelde) vast te stellen (art. 1175 Ger.W.), zodat de «eigen goederen» van de echtgenoten buiten de aangifteplicht zouden vallen. De appèlrechters gingen in op dit verweer en spraken de man vrij op grond van de bedenking dat hij «redelijkerwijze mocht aannemen» dat deze waardepapieren behoren tot zijn eigen vermogen, zodat er een «redelijke twijfel» bestaat dat zij het voorwerp van de boedelbeschrijving dienen uit te maken.

6. Dit verweer berust op het eerste gezicht op een logische, zelfs syllogistische redenering gebaseerd op de premissen dat meened slechts strafbaar kan zijn wanneer de eed wettelijk wordt opgedragen en dat men iemand niet kan verplichten iets onder ede te bevestigen wanneer de wet dit niet toelaat. De redenering staat of valt evenwel met de correctheid van een andere juridische premisse, nl. dat de omstandigheid dat de inventaris in beginsel slechts strekt tot de vaststelling van de omvang van een onverdeelde boedel, te dezen een huwelijksgemeenschap, zou impliceren dat in de inventaris slechts die goederen aan bod mogen komen waarvan vaststaat dat ze gemeenschappelijk zijn. Volgens dit uitgangspunt, dat het hof van beroep in het onderhavige geval blijkbaar kon bekoren, kunnen de «eigen goederen» van deze of gene partij bij de boedelbeschrijving op geen enkele wijze aan de orde worden gesteld, althans in zoverre de betrokkene aannemelijk kan maken dat hij «redelijkerwijze mocht aannemen» dat de bewuste goederen tot zijn eigen vermogen behoren.

7. Het Hof van Cassatie maakt met bovenstaand arrest evenwel brandhout van dit laatste uitgangspunt, waardoor de voor-

melde redenering, ongeacht de juistheid van de overige premissen, volledig in duigen valt. Het Hof oordeelt dat «partijen ertoe gehouden zijn alle goederen te vermelden die een invloed kunnen hebben op de samenstelling van het gemeenschappelijk vermogen» en beslist vervolgens dat «dit het geval is met goederen en waarden die krachtens een wettelijke bepaling geacht worden gemeenschappelijk te zijn, maar waarvan een van de echtgenoten, ingeval van betwisting terzake, in het raam van de procedure van vereffeningverdeling, eventueel het bewijs kan leveren dat zij tot zijn eigen vermogen behoren».

Een boedelbeschrijving houdt immers méér in dan zomaar een droge *opsomming* van onverdeelde goederen; ze strekt tot het bepalen van de *omvang* van de onverdeelde boedel (cf. de bewoordingen van art. 1175 Ger.W.). Discussies omtrent het eigen dan wel het gemeenschappelijk karakter van deze of gene goederen zijn in deze context bijgevolg ongetwijfeld relevant, zodat partijen dienaangaande de nodige verklaringen dienen af te leggen (art. 1183, 8°, Ger.W.; cf. T. Van Sinay, «Ger.W. – Art. 1183», in *Comm. Ger.*, *o.c.*, p. 10, nr. 17; T. Van Sinay en J. Verstappen, *o.c.*, p. 102, nr. 226), ook al strekt de procedure inzake de boedelbeschrijving niet tot de oplossing van de eigendomsvraag en ook al moeten de «eigen goederen» van deze of gene echtgenoot in beginsel niet in de inventaris worden opgenomen (*R.P.D.B.*, v° *Inventaire*, p. 235, nr. 260 *in fine*). Hetzelfde geldt wanneer een betwisting bestaat omtrent het toebehoren van een bepaald goed aan een derde (T. Van Sinay en J. Verstappen, *o.c.*, p. 102, nr. 225). Wanneer een partij n.a.v. de inventaris b.v. het bestaan van bepaalde goederen verzwijgt, zal hij een latere strafrechtelijke veroordeling wegens meened niet zomaar kunnen ontlopen door erop te wijzen dat de desbetreffende goederen, althans volgens hem, tot zijn eigen vermogen of dat van zijn familie, kennissen of andere derden behoren (vgl. Antwerpen, 4 juni 1993, *R.W.*, 1994-95, 124, met noot, inzonderheid p. 126, nr. 3).

8. Wat het huwelijksvermogensrecht betreft, mag hierbij bovendien niet uit het oog worden verloren dat het gemeenschappelijk karakter van de goederen de algemene regel is (art. 1405, *sub* 4, B.W.). In de onderhavige zaak blijkt het Hof van Cassatie hier overigens uitdrukkelijk op te wijzen; het Hof gewaagt van «goederen en waarden die krachtens een wettelijke bepaling geacht worden gemeenschappelijk te zijn».

Hierbij moet men wel bedenken dat het eigen dan wel het gemeenschappelijk karakter van een goed uiteraard geen intrinsieke eigenschap van dat goed is, maar een gevolg van een juridische redenering die gebaseerd is op feitelijke uitgangspunten, die als zodanig steeds – in meer of mindere mate – het voorwerp van betwisting kunnen uitmaken. Zo b.v. wordt een goed dat één van de echtgenoten toebehoorde op de dag van het huwelijk krachtens art. 1399 B.W. weliswaar geacht een eigen goed van die echtgenoot te zijn, maar dit sluit niet uit dat dit «toebehoren op de dag van het huwelijk» kan worden betwist door de andere echtgenoot, die van oordeel is dat het bewuste goed pas na het huwelijk werd verworven (en in beginsel dus gemeenschappelijk is). Ook in dat geval heeft de discussie rechtstreeks betrekking op de omvang van de huwelijksgemeenschap, zodat het bewuste goed veiligheidshalve bij de inventaris moet worden opgegeven (wil men een latere strafvervolgung op grond van meened geen slaagkansen geven).

9. Anderzijds stelt het Hof van Cassatie niet boudweg dat ook alle eigen goederen in de inventaris moeten worden vermeld. Er wordt weliswaar geoordeeld «dat de partijen bij de

boedelbeschrijving de verplichting hebben elk goed aan te geven waarvan het bestaan onbekend zou kunnen blijven» (cf. ook reeds in Cass., 29 oktober 1973, *Pas.*, 1974, I, 221, met conclusie van advocaat-generaal P. Mahaux; Cass., 24 oktober 1989, *Arr.Cass.*, 1989-90, 266, *R.W.*, 1990-91, 164), maar dit lijkt slechts betrekking te hebben op de goederen die enige invloed op de omvang van de onverdeelde boedel kunnen hebben; wanneer het eigen karakter van een bepaald goed niet ter discussie wordt gesteld en er evenmin wordt betwist dat dit goed geen invloed kan hebben op de omvang van de huwelijksgemeenschap, zal er in principe geen sanctie verbonden zijn aan de omstandigheid dat dit goed niet werd opgegeven bij de boedelbeschrijving. In dat geval zal er meestal geen probleem zijn, omdat geen partij er dan zal aan denken om strafklacht in te dienen. Hoewel meined bij een boedelbeschrijving een «misdrijf tegen de openbare trouw» oplevert (en zeker geen klachtmisdrijf), wordt vaak niet zozeer het openbaar ministerie maar wel de burgerlijke partij als de eigenlijke tegenpartij beschouwd. Wanneer deze er geen graten in vindt dat een bepaald eigen goed niet wordt opgegeven bij de inventaris, zal hiervoor praktisch gesproken nooit een strafvervolging worden opgestart.

10. Uiteraard zal het schoentje vaak op dit punt wringen. Voor een partij bij een boedelbeschrijving wordt het immers koffiedik kijken wat het standpunt van de andere betrokkene(n) betreft: zal (zullen) deze(n) zich neerleggen bij de eigendomsaanspraken of deze integendeel betwisten? Wanneer het gaat om goederen die krachtens een wettelijke bepaling worden geacht gemeenschappelijk te zijn, maar waarvan nadien, in de procedure van vereffening en verdeling, het eigen karakter kan worden aangetoond, moet men, blijkens het geannoteerde arrest, die goederen in elk geval opgeven; zoniet zal bij een latere strafvervolging op grond van meined de betwisting omtrent de eigen of gemeenschappelijke aard van de goederen in het nadeel van de betrokkene spelen. Deze kan zijn aanspraken op de bewuste goederen, na ze te hebben opgegeven bij de boedelbeschrijving, overigens blijven volhouden door in de inventaris bepaalde «verklaringen» te laten opnemen (art. 1183, 8°, *Ger.W.*).

Ook wanneer de betrokkene er in gemoede van overtuigd is dat bepaalde goederen, krachtens een wettelijke bepaling, hem eigen zijn, zal hij er veiligheidshalve goed aan doen om ze tóch te vermelden bij de boedelbeschrijving, meer in het bijzonder in zoverre hij het risico loopt om bij een betwisting over het eigen karakter ervan aan het kortste eind te trekken (cf. *surpa*, randnr. 8). Dat hij zijn rijk gevulde spaardoos vóór zijn huwelijk had verworven, zou wel eens kunnen worden betwist door de tegenpartij, die het zich op bewijsgebied gemakkelijk kan maken door naar het vermoeden van gemeenschappelijkheid te verwijzen (art. 1405, *sub* 4, *B.W.*).

Waarom zou men er overigens een bezwaar tegen hebben om ook eigen goederen op te geven bij de boedelbeschrijving wanneer men hierbij de gepaste verklaringen kan afleggen? Misschien uit vrees voor de fiscus, maar dat is een ander verhaal.

11. De kandidaat-meinedige moet in elk geval beseffen dat de strafrechter maar weinig oren zal hebben naar zijn burgerrechtelijke discours. Het komt de strafrechter niet toe om n.a.v. een vervolging op grond van meined een definitief oordeel uit te spreken over de eigen dan wel de gemeenschappelijke aard van de goederen. De betwisting nopens de aard van de goederen kan bij een dergelijke vervolging dan ook niet worden opgeschroefd tot een prejudiciële vraag waarover de strafrechter zich zou moeten uitspreken (artt. 15 e.v. *V.T.Sv.*), zoals hij dat

in voorkomend geval b.v. wél moet doen n.a.v. een eigendomsbetwisting bij een strafvervolging op grond van een misdrijf tegen de eigendommen, zoals bij diefstal (*R.P.D.B.*, v° *Procédure pénale*, p. 449, nr. 644) of bij oplichting (Cass., 7 juni 1921, *Pas.*, 1921, I, 395). Meined bij een boedelbeschrijving, als misdrijf tegen de openbare trouw, beschermt in de eerste plaats de waarachtigheid van de inventaris en slechts bij wijze van feitelijk gevolg het eigendomsrecht.

12. De strenge – of beter *gestrenge* – rechtspraak van het Hof van Cassatie duidt op de onmisbare koers die ons hoogste rechtscollege in dezen vaart: vereffening- en verdelingsverrichtingen moeten eerlijk geschieden, wat impliceert dat ze niet gebaseerd zijn op een onbetrouwbare boedelbeschrijving.

Behalve het geannoteerde arrest van 26 januari 1999 (A.R. P. 97.1335 N), wees het Hof van Cassatie op diezelfde datum een tweede arrest (A.R. P. 97.0485.N) met een soortgelijke strekking.

Steven Van Overbeke

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 31 MEI 1999

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Bützler en Simont

Arbeidsovereenkomst – Deeltijdovereenkomst – Begrip – Arbeidsduur – Wettelijk minimum

De werknemer die regelmatig en niet slechts af en toe gedurende een kortere periode dan de normale periode arbeid verricht, verricht deeltijdarbeid. Ook wanneer de wekelijkse arbeidsduur en de duur van elke werkperiode lager liggen dan het wettelijke minimum, verliest de gepresteerde arbeid daardoor niet het karakter van deeltijdarbeid.

L. t/ R.V.A.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 februari 1998 gewezen door het Arbeidshof te Gent;

...

Overwegende dat, krachtens het bijhorend commentaar van art. 1 van de Collectieve Arbeidsovereenkomst nr. 35 van de Nationale Arbeidsraad van 27 februari 1981, de deeltijdse arbeid de arbeid is die regelmatig en vrijwillig gedurende een kortere periode dan de normale periode wordt verricht en die te onderscheiden is van occasionele arbeid, seizoenarbeid en tijdelijke arbeid;

Overwegende dat, wanneer de wekelijkse arbeidsduur van de deeltijds tewerkgestelde werknemer lager ligt dan het bij art. 11bis van de Arbeidsovereenkomstenwet bepaalde minimum van een derde van de wekelijkse arbeidsduur van de voltijds tewerkgestelde werknemer, het loon verschuldigd is op basis van de minimumgrens, maar de geleverde arbeid hierdoor niet het karakter van deeltijdse arbeid verliest; dat, wanneer de deeltijdse werknemer arbeidsprestaties moet leveren die korter zijn dan een aaneengesloten periode van drie uren, behoudens de toegelaten uitzonderingen als mi-

nimum gesteld in art. 21 van de Arbeidswet, de arbeid evenmin haar karakter van deeltijdse arbeid verliest; dat de werkgever zich dan alleen blootstelt aan strafsancities of aan de oplegging van een administratieve geldboete;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat er geen wettelijke definitie bestaat van het begrip «deeltijdse arbeid» en dat eiser regelmatig en «niet slechts af en toe» gedurende een kortere periode dan de normale periode arbeid verrichtte; dat het arrest op grond hiervan oordeelt dat de tussen eiser en de N.V. I.A. bestaande overeenkomst met betrekking tot de arbeidsduur een arbeidsovereenkomst voor deeltijdse arbeid was, «ook al beantwoordde (deze arbeid) niet aan alle voorschriften van art. 11bis van de Arbeidsovereenkomstenwet en van de C.A.O. nr. 35 van 27 februari 1981»;

Dat het arrest aldus het in het middel bedoelde verweer beantwoordt en zijn beslissing dat eiser deeltijdse arbeid verrichtte, naar recht verantwoordt;

HOF VAN CASSATIE

ALGEMENE VERGADERING – 2 DECEMBER 1999

Voorzitter: de h. Marchal

Openbaar ministerie: de h. du Jardin

Rechterlijke macht – Rechterlijk ambt – Ambtsverplichtingen rechter – Tucht – Weigeren beslissing te ondertekenen

De rechter mag onder geen enkel voorwendsel weigeren recht te spreken. Redenen van subjectieve en emotionele aard kunnen geen rechtvaardiging opleveren voor de weigering van een rechter om een beslissing te ondertekenen waarover regelmatig is beraadslaagd.

Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie t/ V.

Gelet op de schriftelijke vordering van de procureur-generaal, die luidt als volgt:...

Gehoord B. V. in openbare terechtzitting;

Gehoord eerste advocaat-generaal du Jardin in zijn conclusie, waarbij hij het Hof verzoekt recht te doen op de vordering van 28 oktober 1999, strekkende tot ontzetting van B. V. uit zijn ambt van plaatsvervangend raadsheer in het Hof van Beroep te Gent;

Overwegende dat uit het tuchtonderzoek, de overgelegde stukken en uit het onderzoek door het Hof blijkt dat B. V. geweigerd heeft arresten te ondertekenen in zaken waarin hij zitting had;

Dat hij uitlegt dat hij bezwaarlijk nog arresten kon ondertekenen nadat hij niet geslaagd was voor het examen inzake beroepsbekwaamheid; dat hij voorts uitlegt dat hij weliswaar verplicht werd zitting te houden, dit ook heeft gedaan, maar meent dat het voor hem moreel onmogelijk was de arresten te ondertekenen;

Dat hij ondanks aanmaningen van de eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Gent zijn weigering heeft gehandhaafd voor twee arresten op hoger beroep tegen vonnissen van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Oudenaarde;

Overwegende dat de rechter onder geen voorwendsel mag weigeren recht te spreken; dat die plicht een van de belang-

rijkste plichten is die op de rechter weegt; dat de wetgever voor de miskenning van die plicht strafrechtelijke en civielrechtelijke sancties heeft opgelegd, hetgeen wijst op het belang van die plicht voor de goede rechtsbedeling;

Dat de weigering een beslissing te ondertekenen waarover regelmatig is beraadslaagd, nadelig is zowel voor de rechtzoekenden die hierdoor worden getroffen als voor de goede werking van de rechterlijke organisatie en voor het vertrouwen in de rechterlijke macht;

Dat de redenen die B. V. aanvoert als uitleg voor zijn houding, van subjectieve en emotionele aard zijn en geen objectieve morele rechtvaardiging opleveren;

Overwegende dat de houding van B. V. ernstig afbreuk doet aan de plichten van zijn ambt; dat hij niet meer kan deelnemen aan de uitoefening van de rechterlijke macht.

RAAD VAN STATE

10e KAMER – 20 OKTOBER 1999

Voorzitter: mevr. Vrints

Staatsraden: de hh. Bovin en Lust

Auditoraat: de hh. Hubregtsen en Barra

Advocaat: mr. Lachaert

Stedenbouw – Verkavelingsvergunning – Beroep – Rapportbrief – 1. Termijnberekening – Niet-toepasselijkheid van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek – 2. Wijze van kennisgeving – Niet noodzakelijk aangetekende brief

Wanneer de wet zelf de berekening van een termijn bepaalt, kan geen beroep worden gedaan op de wijze van berekening van de in het Gerechtelijk Wetboek geregelde termijnen om die termijn een ander eindpunt te geven.

Geen enkele wets- of verordeningsbepaling verplicht de overheid de beslissingen, waarbij zij in hoger beroep beschikt over een aanvraag tot het verkrijgen van een bouw- of verkavelingsvergunning, per aangetekende brief aan de aanvrager ter kennis te brengen. Wanneer zo'n aangetekende zending, om welke reden ook, niet tijdig kan worden besteld, moet de overheid de beslissing langs andere wegen aan de aanvrager doen toekomen.

V. en V. t/ Vlaams Gewest

Arrest nr. 83.011

Gezien het verzoekschrift dat R.V. en H.V. op 19 november 1991 hebben ingediend om de vernietiging te vorderen van het besluit van 25 oktober 1991 van de Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening en Huisvesting, houdende verwerping van hun beroep tegen de beslissing van 30 november 1989 van de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen waarbij hun de vergunning wordt geweigerd voor het verkavelen van gronden gelegen aan de Ossekouter te Nevele, (...)

...

Overwegende dat het enige middel is afgeleid uit de schending van art. 55, § 2, vijfde lid, van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw;

...

Overwegende dat verzoekers tegen het weigeringsbesluit van 30 november 1989 van de bestendige deputatie op 14 december 1989 hoger beroep hebben ingesteld bij de Minister; dat zij op 8 januari 1990 hebben gevraagd om te worden gehoord; dat zij op 25 juni 1991, dit is zeventien maanden later, werden gehoord; dat zij op 4 oktober 1991 bij aange tekende brief de bij art. 55 bedoelde rappelbrief hebben verstuurd; dat op 25 oktober 1991 het bestreden besluit houdende afwijzing van verzoekers beroep werd genomen;

dat uit een door verzoekers voorgelegde verklaring van de postontvanger te Nevele blijkt dat bedoeld besluit op 4 november 1991 aan verzoekers werd uitgereikt, d.i. meer dan dertig dagen na de verzending van de rappelbrief;

Overwegende dat de beslissing van de Minister niet alleen vastgesteld maar ook ter kennis gebracht moet zijn vóór het verstrijken van de in art. 55, § 2, vijfde lid, bepaalde termijn; dat het wetsartikel als uitgangspunt voor die termijn heeft gesteld de dag van de afgifte bij de post van de aange tekende rappelbrief en als eindpunt het verstrijken van een termijn van dertig dagen; dat wanneer de wet zelf de berekening van een termijn bepaalt, geen beroep kan worden gedaan op de wijze van berekening van de in het Gerechtelijk Wetboek geregelde termijnen om die termijn een ander eindpunt te geven; dat voorts geen enkele wets- of verordeningsbepaling de overheid verplicht de beslissingen, waarbij zij in hoger beroep beschikt, per aangetekende brief aan de aanvrager ter kennis te brengen; dat wanneer zulke zending, om welke reden ook, niet tijdig aan de betrokkene kan worden besteld – bv. wanneer er op de laatste dag van de termijn geen postbedeling is – het de overheid niet anders te doen staat dan de beslissing langs andere wegen aan de aanvrager te doen toekomen; dat verzoekers' architect, weliswaar samen met zijn cliënten het beroepschrift en de rappelbrief heeft ondertekend; dat dit hem echter niet tot mandataris maakt van de aanvragers aan wie de overheid rechtsgeldig het bestreden besluit zou kunnen betekenen; dat ten slotte verzoekers hun adreswijziging naar behoren aan het bestuur hebben ter kennis gebracht;

Overwegende dat het middel gegrond is.
(Volgt vernietiging).

NOOT – *De termijnregeling inzake de rappelbriefprocedure volgens art. 55, § 2, Stedenbouwwet en volgens art. 124 e.v. van het nieuwe decreet op de ruimtelijke ordening van 18 mei 1999*

1. In de Stedenbouwwet van 1962, later hernomen in het gecoördineerde decreet op de ruimtelijke ordening van 1996, kon de aanvrager van een bouw- en/of een verkavelingsvergunning tegen een weigeringsbeslissing van het college van burgemeester en schepenen beroep instellen bij de bestendige deputatie. Werd de beslissing bevestigd of werd nagelaten tijdig uitspraak te doen, kon de aanvrager in beroep gaan bij de Koning (later de Vlaamse Regering). Bleef de (kennisgeving van de) beslissing uit, dan kon de aanvrager de zaak in herinnering brengen via de zogenaamde rappelbrief (zie voor de vormvoorschriften Besl. Vl. Reg. 9 november 1994).

Indien de aanvrager daarop binnen het verstrijken van een termijn van dertig dagen, te rekenen vanaf de dag dat de brief ter post is afgegeven, geen beslissing had ontvangen,

mocht hij zonder verdere formaliteiten overgaan tot het uitvoeren van het werk of het verrichten van de handelingen, mits hij zich gedroeg naar de aanwijzingen van het dossier dat hij had ingediend, naar de wetten en verordeningen, met name de voorschriften van de goedgekeurde plannen van aanleg, alsmede naar de bepalingen van de verkavelingsvergunning. Was het beroep ingesteld door het college of de gemachtigde ambtenaar, dan mocht de aanvrager overgaan tot het uitvoeren van de handelingen, mits hij zich naar de beslissing van de bestendige deputatie gedroeg.

2. In het geannoteerde arrest hadden de betrokkenen tevergeefs een verkavelingsvergunning aangevraagd. Toen de bestendige deputatie in beroep negatief beschikte, brachten de aanvragers de zaak voor de Vlaamse Regering. Na stilzitten van deze instantie werd op 4 oktober 1991 een rappelbrief verstuurd. Het besluit van de Vlaamse Regering werd tijdig – d.i. binnen dertig dagen – genomen, maar bereikte de aanvrager pas op maandag 4 november. De termijn van dertig dagen was dus overschreden, aangezien deze eindigde op 2 november. Het bestuur bracht daartegen in dat het besluit wel tijdig ter kennis was gegeven, omdat de laatste dag een zaterdag was, zodat de vervaldag effectief viel op 4 november, dag waarop de aanvragers het besluit wel degelijk hadden ontvangen. Deze laatste visie werd, zoals verder zal blijken, uitdrukkelijk verworpen door de Raad van State.

3. Om een zicht te krijgen op de termijnregeling inzake de rappelbrief gaan we eerst even terug in de tijd, namelijk naar het Wetboek der Burgerlijke Rechtspleging. Het toenmalig art. 1033 luidde: «Voor *elken termijn* gelden de volgende regelen: 1. De termijn die in dagen is gesteld wordt van dag tot dag berekend (...) 2. De dag van de akte die het aanvangspunt van een termijn is, wordt daarin niet begrepen. De vervaldag wordt in de termijn gerekend indien deze niet een vrije termijn is genoemd; 3. De feestdagen worden in de termijn gerekend. Wanneer echter de laatste dag, voorzien om een handeling van rechtspleging te verrichten, een zondag of een andere wettelijke feestdag is, dan wordt de termijn verlengd tot den eerstvolgende werkdag. Voor de toepassing van het eerste lid wordt de zaterdag gelijkgesteld met een wettelijke feestdag.»

Deze bepaling werd een ruime draagwijdte toegekend en van toepassing geacht in alle burgerlijke en administratieve geschillen (D. Lindemans, «De toepassing van de termijnregeling van het gerechtelijk wetboek in administratiefrechtelijke zaken (noot onder R.v.St. Heima, nr. 50365, 24 november 1994), *Rec.arr.R.v.St.*, 1994, 298). Het Hof van Cassatie besliste inderdaad dat voormeld art. 1033 de draagwijdte had van een algemene regel. (Cass., 15 juni 1956, *Arr. Verbr.*, 1956, 870). In de zaak Verhoeven werd bovenstaande termijnregeling concreet toegepast op de termijn van dertig dagen bepaald voor de rappelbriefprocedure. Eiser had de rappelbrief verstuurd op 21 maart 1966. De weigeringsbeslissing werd aangetekend en als spoedbestelling op 19 april teruggestuurd en door eiser ontvangen op 20 april 1966. Eiser riep in dat de termijn van 30 dagen overschreden was, aangezien de termijn van dertig dagen inging op 21 maart en bijgevolg eindigde op 19 april. Het Hof van Cassatie verwierp de voorziening «Overwegende dat het arrest derhalve wettelijk beslist dat deze kennisgeving is geschied binnen de termijn van dertig dagen die op de dag van deze herinneringsbrief ingegaan is. Dat inderdaad art. 1033 van het

Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging dat de regelen vermeldt waaraan elke termijn is onderworpen, bepaalt dat de termijn die in dagen is gesteld van dag tot dag wordt berekend en *dat de dag van de akte die het aanvangspunt van een termijn is, daarin niet begrepen is*, terwijl de vervaldag in de termijn wordt gerekend.» (Cass., 22 juli 1969, *Arr. Cass.*, 1969, 1083). In de lijn van deze rechtspraak leek ook de Raad van State te aanvaarden dat voormeld art. 1033 een algemene draagwijdte had en behoudens wettelijke afwijking toepassing kon vinden op administratiefrechtelijke geschillen. (R.v.St. Huart, nr. 5514, 21 februari 1957; R.v.St. Beets, nr. 13441, 14 maart 1969; R.v.St. Brennet, nr. 13499, 17 april 1969).

4. Met de invoering van het Gerechtelijk Wetboek werd art. 1033 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging inhoudelijk hernomen in de art. 52 tot 54 Ger.W. Terwijl voormeld art. 1033 sprak *van elke termijn* bepaalt art. 48 Ger.W. dat, tenzij de wet afwijkt, de *termijnen voor het verrichten van proceshandelingen* onderworpen zijn aan de regelen van hoofdstuk VIII van het Gerechtelijk Wetboek. Het toepassingsgebied van de regeling werd dus verengd, maar waar voortaan de concrete grenzen lagen was en is onduidelijk. (D. Lindemans, *l.c.*, 299). Uit de rechtspraak van de Raad van State kan alleszins worden afgeleid dat de termijnregeling van het Gerechtelijk Wetboek als zodanig geen toepassing vindt op de termijn van dertig dagen die is bepaald voor de rappelbriefprocedure. Meer nog, hij lijkt te impliceren dat dit ook reeds het geval was onder het regime van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging.

5. In het arrest Eischorn oordeelde de Raad van State alereerst duidelijk dat de *datum voor het ingaan* van de termijn van dertig dagen, de datum is van afgifte van de aangetekende rappelbrief en niet die waarop de bestemming hem ontvangt. De wetgever beoogde immers de steller van de rappelbrief zodoende in staat te stellen de datum waarop hij wettelijk gemachtigd wordt met de uitvoering van de werken te beginnen, nauwkeurig te bepalen. (R.v.St. Eischorn, nr. 22.201, 23 april 1982). Omdat de wet bovendien zelf als uitgangspunt voor de termijn bepaalt «de dag van afgifte» bij de post en dus het uitgangspunt van de termijn is vastgelegd, *kan ook geen beroep worden gedaan op de wijze van berekening van de in het Gerechtelijk Wetboek geregelde termijnen om die termijn een ander uitgangspunt te geven* (R.v.St. Roblain, nr. 21227, 5 juni 1981).

6. Het bestuur moet vervolgens *binnen dertig dagen* uitspraak doen. Toch is dit op zichzelf onvoldoende. Uit de wet blijkt immers duidelijk dat vóór het verstrijken van deze termijn de beslissing niet alleen genomen moet zijn, maar ook ter kennis moet worden gebracht. De aanvrager moet de beslissing binnen deze termijn dus daadwerkelijk ontvangen. In tegenstelling tot andere bepalingen van de wet op de ruimtelijke ordening, wordt aan het bestuur geen verplichting opgelegd met betrekking tot de wijze van betekening, wel echter met betrekking tot het resultaat. Het bestuur van de stedenbouw beslist dus vrij hoe het de beslissing zal aanzeggen, maar die aanzegging – op welke wijze ook – moet daadwerkelijk gebeuren binnen dertig dagen vanaf het verzenden van de rappelbrief. Belast het bestuur vrijwillig een andere instantie met het betekenen van de beslissing, dan moeten de gevolgen van de gebrekkige werking van die instantie ten laste blijven van het bestuur van de stedenbouw. Alleszins kan die deficiëntie niet als een geval van overmacht worden

ingeroepen. (R.v.St. Albertijn, nr. 22071, 23 februari 1982). Bovenstaande regeling geldt overigens niet enkel in geval van gebrekkige werking van de postdiensten. Het geannoteerde arrest verduidelijkt: «dat wanneer zulke zending om welke reden ook, niet tijdig aan de betrokkene kan worden besteld – bijvoorbeeld wanneer er op de laatste dag van de termijn geen postbedeling is – de overheid niet anders te doen staat dan de beslissing langs andere wegen aan de aanvrager te doen toekomen.» Nadat reeds eerder was beslist dat de wet zelf het uitgangspunt bepaalt van de termijn en dus geen beroep kan worden gedaan op de wijze van berekening van het Gerechtelijk Wetboek *om de termijn een ander uitgangspunt te geven*, past de Raad van State deze redenering nu ook toe m.b.t. het eindpunt van de termijn. Hij overweegt immers dat het wetsartikel als uitgangspunt voor die termijn heeft bepaald de dag van afgifte bij de post van de aangetekende zending en als eindpunt het verstrijken van een termijn van dertig dagen. «Dat wanneer de wet zelf de berekening van een termijn bepaalt, geen beroep kan worden gedaan op de wijze van berekening van de in het Gerechtelijk Wetboek geregelde termijnen *om die termijn een ander eindpunt te geven*». De kring is daarmee rond. De gerechtelijke termijnregeling kan niet worden aangewend om de *dies a quo* te verplaatsen, noch om de *dies ad quem* te verschuiven. Deze rechtspraak is overigens niet revolutionair. Recent overwoog de Raad van State nog dat de bepalingen inzake de termijnregeling van het Gerechtelijk Wetboek, van het Wetboek van Strafvordering en van het procedurereglement van de Raad van State niet gelden voor administratieve beroepsprocedures (R.v.St., Heima, nr. 80.642, 3 juni 1999). In dezelfde zaak had hij tevoren ook al bij het verzoek tot schorsing geoordeeld dat de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek inzake de termijnregeling niet nuttig konden worden ingeroepen, omdat die enkel gelden voor proceshandelingen en het «te dezen gaat om een administratieve beroepsprocedure.» (R.v.St., Heima, nr. 50.365, 24 november 1994).

7. In het nieuwe decreet op de ruimtelijke ordening van 18 mei 1999 wordt de dubbele beroepsmogelijkheid voor de aanvrager afgeschaft. Voortaan kan de aanvrager enkel nog in beroep bij de bestendige deputatie. De rappelbriefprocedure werd behouden, maar werd geheel decretaal geregeld. Op het gebied van de termijnregeling werden fundamentele wijzigingen aangebracht. Er wordt gewerkt met twee termijnen, die bovendien een ander aanvangspunt hebben.

Het bestuur heeft nog steeds dertig dagen, zij het dat nu moet worden gekeken naar de *datum van ontvangst* (art. 124). Meer bepaald moet de beslissing worden verstuurd binnen dertig dagen *na* de datum van ontvangst van de rappelbrief. Het bestuur beschikt ook niet meer over de vrije keuze van middelen zoals vroeger. Voortaan moet de beslissing ter kennis worden gegeven bij een aangetekende brief. Het volstaat dat de beslissing binnen deze termijn wordt genomen en verstuurd. Het vereiste dat de aanvrager ze ook daadwerkelijk binnen die termijn ontvangt, is bijgevolg eveneens verlaten.

Voor de *aanvrager* geldt voortaan een termijn van 35 dagen. Heeft de aanvrager binnen 35 dagen *na verzending* van de rappelbrief geen beslissing van de bestendige deputatie ontvangen, dan wordt dit gelijkgesteld met een positieve beslissing en mag hij zonder verdere formaliteiten overgaan tot het uitvoeren van de werken of het verrichten van de han-

delingen, op voorwaarde dat hij zich gedraagt naar de aanwijzingen van het dossier dat hij heeft ingediend, naar de decreten en verordeningen en in voorkomend geval ook naar de bepalingen van de verkavelingsvergunning (art. 125).

8. Met deze nieuwe bepalingen werd de oude termijnregeling en de bijhorende rechtspraak van de Raad van State geheel verlaten. Door de splitsing in twee onderscheiden termijnen met verschillende aanvangsmomenten zal het theoretisch mogelijk zijn dat het bestuur tijdig – per hypothese negatief – beslist en tijdig terugzendt, maar dat de aanvrager de beslissing slechts na de termijn van 35 dagen ontvangt (na het verstrijken van welke termijn hij volgens art. 125 mag beginnen met de werken). Het tegendeel is ook mogelijk. Het bestuur neemt de beslissing te laat en stuurt ze te laat op, maar ze bereikt de aanvrager binnen de termijn van 35 dagen, waardoor deze (in beginsel) niet het voordeel kan genieten van art. 125. De toekomst zal uitwijzen of de nieuwe regeling voldoende werkbaar is en zo ja, hoe ze concreet zal moeten worden toegepast.

Steven Van Garsse
Wetenschappelijk medewerker
Universiteit Antwerpen (UIA)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

10e KAMER – 2 FEBRUARI 1999

Voorzitter: de h. Rozie

Raadsheren: mevr. Lenders en de h. Van Leuven

Openbaar ministerie: de h. Govaert

Advocaat: mr. De Cock loco De Rijck

Verdovende middelen – Verbeurdverklaring – Voertuig toebehorende aan een derde

Als de personenauto die gediend heeft om de in de art. 2, 2°, 2bis en 3 van de Drugwet omschreven misdrijven te plegen, aan een derde toebehoort die niet op de hoogte was van dat gebruik of zelfs niet heeft kunnen vermoeden dat zijn auto daartoe zou worden aangewend, kan de rechter beslissen dat er geen aanleiding bestaat om dat voertuig met toepassing van art. 4 § 6, van voornoemde wet, verbeurd te verklaren.

F. t/ O.M.

Gelet op het vonnis, gewezen op 24 februari 1998 door kamer 3 c van de Correctionele Rechtbank te Antwerpen;

...

Overwegende dat de eerste rechter, met toepassing van het art. 4 § 6, van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica, als vervangen bij art. 4 van de wet van 9 juli 1975 en gewijzigd bij art. 5 van de wet van 14 juli 1994, de in beslag genomen personenauto Fiat Punto, waarmede de beklaagden A.-L. G., D. G. en P. C. 185 gram cannabis en zwammen met hallucinogene eigenschappen vervoerden, heeft verbeurdverklaard op vordering van het openbaar ministerie;

Overwegende dat deze personenauto echter toebehoort aan de vrijwillig tussenkomende partij E. F. en dat er niet de minste aanwijzing is dat zij ervan op de hoogte was of ook

maar had kunnen vermoeden dat haar twee kinderen, vergezeld van een vriend en een vriendin, naar Nederland zouden rijden om er drugs aan te kopen;

Overwegende dat de vrijwillig tussenkomende partij dan ook op geen enkele wijze betrokken is bij de feiten en het in die omstandigheden niet verantwoord is de blauwe Fiat Punto (...) verbeurd te verklaren; dat deze verbeurdverklaring trouwens geen wettelijke verplichting is;

...

NOOT – *Over de verbeurdverklaring op grond van art. 4, § 6, Drugwet.*

1. De eigenares van het voertuig dat door de eerste rechter was verbeurdverklaard omdat het gediend had om drugs te vervoeren, had als vrijwillig tussenkomende partij hoger beroep aangetekend binnen de wettelijke termijn, zodat er nog geen eindbeslissing was gekomen, die kracht van gewijsde had. De tussenkomst en het hoger beroep waren dan ook ontvankelijk.

2. Luidens art. 4, § 6, Drugwet kan de strafrechter de verbeurdverklaring van de voertuigen, toestellen en instrumenten bevelen, op voorwaarde dat ze hebben gediend om de in de art. 2, 2°, 2bis en 3 van vermelde wet omschreven misdrijven te plegen, zelfs als ze niet het eigendom zijn van de veroordeelde. Het gaat dan om een facultatieve verbeurdverklaring, zoals het Hof van Beroep terecht vermeldt.

3. Het lag in de bedoeling van de wetgever te verhinderen dat de verbeurdverklaring zou worden omzeild door gebruik te maken van gehuurde, geleende of geleaste voertuigen (W. Mahieu, *Drugs: de straffen*, nr. 103, in *Comm. Strafr.*). Deze facultatieve strafmaatregel biedt de strafrechter immers de mogelijkheid rekening te houden met de goede trouw van de eigenaar, de ernst van de feiten, de omvang van de drugtrafiek, het eenmalige karakter van het misdrijf, e.d. (Cf. Corr. Tongeren, 13 juli 1979, *Limb. Rechtsl.*, 1979, 215, met noot J. Luyckx; Corr. Aarlen, 26 juni 1984, *Jur.Liège*, 1985, 68).

4. Ik zal me niet vermeten over deze wetstoepassing, die volkomen past in de gedachtegang van de wetgever, een oordeel uit te spreken. In de regel eindigt de gezagsgetrouwe jurist hier met een punt, maar de annotator zoals de musicus plaatst integendeel een contrapunt, omdat deze facultatieve verbeurdverklaring al te vaak naar willekeur ruikt. De voorkeur van de wetgever gaat meer en meer uit naar flexibele begrippen, die het kenmerk van een zekere vaagheid dragen, maar de strafrechter veel te veel ruimte voor interpretatie geven.

5. De wetgever heeft zich willen ontfemen over de arge-loze eigenaar, verhuurder of buurman die zijn voertuig ter beschikking stelt van een listige druggebruiker of trafikant. Verliest hij niet uit het oog dat de goede trouw van de gediens-tige derde steeds wordt verondersteld? Het is een postulaat, want als hij desbewust het vervoer had verzorgd, als hij met kennis van zaken had gehandeld, dan had hijzelf zich schuldig gemaakt aan medeplegerschap. Vaststellen dat de goede trouw van de derde-eigenaar werd verschalkt, lijkt me een mijterig motief om af te zien van verbeuring.

6. Ten slotte kom ik dan tot de vraag, hoe het anders zou kunnen. Wat wij nodig hebben, is een juridische vormgeving aan een verschijnsel dat zich buiten het gegeven patroon aan het ontwikkelen is: de drugtrafikant vervoert de spullen met behulp van een gehuurd of geleend voertuig teneinde de verbeurdverklaring te omzeilen. Niemand zal ontkennen dat

deze kwaaddoener een grotere criminaliteit aan de dag legt dan de gewone delinquent. Hij verdient dan ook een zwaardere straf.

7. De verzwarende omstandigheden kleuren het spectrum in de caleidoscoop van onze strafwetgeving: de nacht (met of zonder maanlicht), de valse sleutels (zelfs al zijn ze vaak echt), de titels en kentekens van openbare ambtenaren, braak, inklimming, weerloosmakende of giftige stoffen, gestolen voertuigen of enig andere al dan niet met een motor aangedreven tuigen... Waarom de straf dan ook niet verzwaren als de dader gebruik maakt van een voertuig dat aan een derde toebehoort, hetzij het geleend, gehuurd of geleased is? Ook van de wetgever mag worden verwacht dat hij creatief blijft.

A. Vandeplass

ARBEIDSHOF TE GENT

6e KAMER – 28 JUNI 1999

Voorzitter: de h. Vilain

Raadsheren in sociale zaken: de h. Verhasselt en mevr. Vermeire

Openbaar ministerie: de h. Waterschoot

Advocaten: mrs. 't Kindt loco Decordier en Flachet loco Van Overloop

Maatschappelijk welzijn – Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn – O.C.M.W.-dienstverlening – Vreemdeling – Afgewezen kandidaat-vluchteling – Intentieverklaring het grondgebied zo snel mogelijk te verlaten – Frauduleus karakter

De termijn van ten hoogste een maand gedurende welke de O.C.M.W.-dienstverlening dient te worden toegekend aan een afgewezen kandidaat-vluchteling aan wie het bevel het grondgebied te verlaten is betekend, maar die de in art. 57, § 2, vijfde lid, O.C.M.W.-wet bedoelde intentieverklaring heeft afgelegd dat hij zo snel mogelijk het grondgebied wil verlaten, moet niet aansluiten op een periode van toekenning van de O.C.M.W.-dienstverlening. Wanneer deze intentieverklaring evenwel een frauduleus karakter had, wat blijkt uit de aanwezigheid van de betroukkene op het Belgische grondgebied, ondanks de hem geboden kans dit grondgebied te verlaten, is de O.C.M.W.-dienstverlening niet verschuldigd.

O.C.M.W. van Merelbeke t/ M.

Gelet op de stukken van het dossier, inzonderheid op het voor eensluidend verklaard afschrift van het vonnis van de Arbeidsrechtbank te Gent, tiende Kamer, op tegenspraak gewezen op 5 juni 1998, dat door de griffier bij gerechtsbrief van 12 juni 1998 aan de partijen ter kennis werd gebracht.

Gelet op het verzoekschrift tot hoger beroep, neergelegd ter griffie van het Arbeidshof te Gent, afdeling Gent, op 6 juli 1998.

...

4.1. De wetgeving bepaalt uitdrukkelijk dat de maatschappelijke dienstverlening aan een vreemdeling die werkelijk steuntrekkende was op het ogenblik dat hem een «uitvoerbaar» bevel om het grondgebied te verlaten werd betekend,

wordt stopgezet de dag dat hij het grondgebied verlaat en ten laatste de dag van het verstrijken van de termijn om het grondgebied te verlaten, en dat hiervan («Van het bepaalde in het voorgaande lid») wordt afgeweken gedurende de termijn die strikt noodzakelijk is om de vreemdeling in staat te stellen het grondgebied te verlaten, voor zover hij een verklaring heeft ondertekend die zijn intentie het grondgebied zo snel mogelijk te willen verlaten, weergeeft. Uitdrukkelijk wordt bepaald dat deze termijn in geen geval een maand mag overschrijden (art. 57, § 2, vierde en vijfde lid van de organieke O.C.M.W.-wet van 8 juli 1976).

4.2. Bij nazicht van het administratief dossier en de stukken van de appellant blijkt dat de geïntimeerde niet meer daadwerkelijk steuntrekkende was op het ogenblik dat hem een bevel om het grondgebied te verlaten werd betekend op 28 juni 1997, dat dit bevel «definitief» is en dat hij ten laatste op 28 juli 1997 het grondgebied had moeten verlaten. De appellant heeft *in casu* geanticipeerd op het bevel om het grondgebied te verlaten door de steun stop te zetten van zodra hij kennis had dat de weigeringsbeslissing van de Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen in beroep door de Vaste Commissie voor Vluchtelingen werd bevestigd en door de steun met ingang van 1 juni 1997 in te trekken. In de gegeven omstandigheden kon de geïntimeerde, aan wie het bevel om het grondgebied te verlaten pas werd betekend op 28 juni 1997, geen vreemdeling meer zijn die werkelijk steuntrekkend was op het ogenblik van de betekening van het bevel om het grondgebied te verlaten.

Indien het O.C.M.W. aldus handelt en een dergelijke redenering volgt, holt het de wet uit en dient het nooit tussen te komen om de vreemdeling, die een dergelijke verklaring ondertekent inhoudende de intentie om het grondgebied te verlaten, nog gedurende maximum één maand bij te staan. De geïntimeerde koppelt art. 57, § 2, derde lid, gezien de bevoordingen van art. 57 van de organieke O.C.M.W.-wet, te recht los van het voorgaande lid, zelfs al betreffen het verschillende leden binnen dezelfde paragraaf van hetzelfde artikel. De beperkte verlenging van het recht op maatschappelijke steun heeft de bedoeling de vreemdelingen van wie is komen vast te staan dat ze geen uitzicht hebben op een verblijfsrecht in België, ertoe aan te zetten zich bij de genomen beslissing neer te leggen en hun terugkeer voor te bereiden i.p.v. in de illegaliteit onder te duiken. Daarom kunnen zij nog gedurende ten hoogste één maand steun genieten, of minder, indien zij vóór het verstrijken van deze termijn worden gerepatriëerd.

4.3. Begin juni 1997 (4 en 11) werd de geïntimeerde tot tweemaal toe uitgenodigd door de appellant teneinde de formaliteiten van een vrijwillig vertrek te regelen, waarop niet werd ingegaan. Hij vond het pas einde juli 1997 nuttig om hiervoor het nodige te doen en ondertekende het document pas op 8 augustus 1997. Gezien de vigerende wetgeving kon in principe aan de geïntimeerde geen steun worden toegekend na 28 juli 1997, omdat hij alsdan illegaal in het Rijk verbleef en hij geen intentieverklaring om het land te verlaten had ondertekend. Van een bedenktijd kan geen sprake zijn, aangezien de juridische grondslag hiervoor ontbreekt.

4.4. In de periode vanaf 1 juni 1997 kan aan de geïntimeerde evenmin nog steun worden toegekend, gelet op de beslissing van de appellant van 1 juli 1997 waarbij de financiële steun equivalent aan het bestaansminimum alsook de gewaarborgde kinderbijslag werden stopgezet. Bij gebrek

aan beroep binnen de bij de wet vereiste periode na de kennisgeving van 7 juli 1997 is deze beslissing definitief geworden, met alle nadelige gevolgen vandienvoor de geïntimeerde.

4.5. Pas op 8 augustus 1997 ondertekende de geïntimeerde het document m.b.t. zijn vrijwillige repatriëring. Intussen vroeg hij opnieuw steun aan. De termijn van één maand sluit in principe aan op de dag waarop de geïntimeerde het grondgebied diende te verlaten wanneer de betrokkene onmiddellijk zijn intentie om het grondgebied te verlaten te kennen heeft gegeven door de ondertekening van een verklaring in die zin. Het kan geenszins de bedoeling van de wetgever geweest zijn, gezien de gebruikte bewoordingen van art. 57, § 2, van de organieke O.C.M.W.-wet van 8 juli 1976, om aan de vreemdelingen verder steun te verlenen tot zij de kwetsieuze verklaring hebben ondertekend en nadien nog gedurende één maand.

4.6. *In casu* werd de verklaring inhoudende de intentie het grondgebied te verlaten niet onmiddellijk ondertekend, maar op 8 augustus 1997 met een hiaat van ongeveer twee maanden in de steunverlening tot gevolg. Met toepassing van art. 57, § 2, derde lid, van de hierboven vermelde organieke O.C.M.W.-wet kan de geïntimeerde in principe opnieuw aanspraak maken op steun en dit gedurende maximum één maand. Het Arbeidshof baseert zich op de gebruikte bewoordingen van art. 57, § 2, derde lid: «Van het bepaalde in het voorgaande lid wordt afgeweken gedurende ...».

4.7. Een exegetische interpretatie van de wet vereist niet uitdrukkelijk dat de documenten m.b.t. de vrijwillige repatriëring worden ondertekend aansluitend op een periode van steun (*id quod plerumque fit*) en ten laatste op de uiterste dag van geldig verblijf (27 juli 1997) om alsdan nog maximum één maand steun te kunnen genieten. De appellat voegt voorwaarden toe aan art. 57, § 2, die de wet niet bevat. Dit impliceert dat – naar mening van het Arbeidshof, zich baserende op de expliciete bewoordingen van art. 57 – de laatste maand steunverlening evenmin dient aan te sluiten bij een voorafgaande periode van steunverlening. Het is niet omdat het ministerie van Volksgezondheid vereist dat de verklaring van vrijwillig vertrek aansluit op het bevel om het grondgebied te verlaten opdat het O.C.M.W. de financiële hulp zou terugkrijgen, dat deze stelling, die een wettelijke grondslag mist, dient te worden gevolgd door de rechters die in volle onafhankelijkheid oordelen.

4.8. Omdat de geïntimeerde *in casu* geen gevolg verleende aan de uitnodigingen van de appellat om de nodige modaliteiten voor zijn vrijwillig vertrek te bespreken, werd de steunverlening stopgezet met ingang van 1 juni 1997. Deze beslissing is definitief geworden, zoals hierboven uiteengezet.

4.9. Aan de geïntimeerde kon in principe opnieuw steun worden verleend, wanneer hij zich op 8 augustus 1997 bereid verklaarde het land te verlaten, gedurende maximum één maand. Het feit dat hij alsdan illegaal in het Rijk verbleef en de periode van de gevorderde steun niet aansluit op een voorafgaande periode van steunverlening is hierbij irrelevant.

4.10. De geïntimeerde bewijst echter niet dat hij het Rijk heeft verlaten. De conclusies van 4 februari 1999 vermelden nog steeds zijn adres te Gent. Het staat vast dat hij zich niet aanbood op de luchthaven voor zijn repatriëring binnen het kader van de I.O.M., hoewel hem de mogelijkheid werd geboden dit te doen in september 1997 en hij zich ver-

bonden had dit zo snel mogelijk te doen. Aan de geïntimeerde dient derhalve de gevorderde steun te worden geweigerd gedurende maximum één maand, zijnde de periode vanaf 8 augustus 1997 tot 7 september 1997, daar hij duidelijk een bedrieglijke verklaring heeft afgelegd met de bedoeling verdere steun te verkrijgen, wat niet kan worden aanvaard.

4.11. De geïntimeerde heeft geen recht op steun voor de periode vanaf 1 juni 1997 tot en met 7 augustus 1997, omdat hij alsdan niet in de wettelijke voorwaarden daartoe verkeerde (o.a. definitieve beslissing van het O.C.M.W.). Evenmin kan hem steun worden verleend vanaf 8 augustus 1997, gezien zijn frauduleuze verklaring. Volgens het verbaalschrift wachtte de geïntimeerde begin oktober 1997 nog steeds op de vertrekdatum en was het niet eenvoudig om het vrijwillig vertrek te organiseren. Nu blijkt dat er reeds een vlucht werd georganiseerd op 8 september 1997. Dit toont duidelijk aan dat hij niet de intentie had zo spoedig mogelijk het land te verlaten, hoewel hij zich daartoe had verbonden. In de gegeven omstandigheden voldoet de geïntimeerde niet aan de voorwaarden: de steun wordt immers toegekend om hem in staat te stellen zijn vertrek voor te bereiden en het land te verlaten, wat hier niet het geval is, minstens niet wordt aangetoond.

...

4.13. Het hoger beroep komt derhalve gegrond voor.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE VEURNE

ENIGE KAMER – 28 OKTOBER 1998

Voorzitter: de h. Handschoewerker

Rechters in handelszaken: de hh. Demuyser en D'hooge

Advocaten: mrs. Debusschere en Thomas

Gerechtelijk akkoord – Voorwaarden – Tijdelijke discontinuïteitsdreiging – Mogelijkheid tot economisch herstel – Afwezigheid van kennelijke kwade trouw – Marginaal toetsingsrecht van de rechter

Het gerechtelijk akkoord kan niet worden toegekend indien de discontinuïteit in de onderneming is ingetreden. Bovendien zou de toekenning van een gerechtelijk akkoord marktverstorend en concurrentievervalsens kunnen zijn t.a.v. bona fide-ondernemingen.

Een gerechtelijk akkoord kan alleen worden toegestaan indien de financiële toestand van de onderneming kan worden gesaneerd en het economisch herstel mogelijk lijkt.

Door het gebruik van het woord «kennelijk in het vereiste dat er geen sprake mag zijn van kennelijke kwade trouw heeft de wetgever te kennen gegeven dat de rechter terzake slechts over een marginale toetsingsbevoegdheid beschikt.

N.V. E. e.a.

De voorwaarden tot het toekennen van een gerechtelijk akkoord

Bij de bespreking van het wetsontwerp op het gerechtelijk akkoord heeft de minister van Justitie in zijn uiteenzetting aan de Kamer niet nagelaten de essentiële maatschappelijke rol van de onderneming te onderstrepen als behorende tot «een ruimer economisch patrimonium» dan dat

van de aandeelhouders alleen, door haar te beschermen door middel van een structureel beleid.

De wetgever heeft een daadwerkelijke versmalling van het toepassingsgebied van de faillissementswetgeving gewild. Het faillissement kan theoretisch nog enkel naar de vereffening van het vermogen van de onderneming leiden. Het gerechtelijk akkoord zou dan op maat gesneden zijn van die bedrijven die zich in moeilijkheden bevinden en die per definitie niet alleen niet virtueel failliet zijn, maar die ook een redelijke goede kans maken om door middel van een financiële en zo nodig bedrijfseconomische sanering opnieuw rendabel worden.

Uit de discussie in de Kamer is gebleken dat ook de wetgever gevoelig is geweest voor het aspect vertrouwen van klanten, kredietverstrekkers, werknemers en leveranciers, en er werd herhaaldelijk onderstreept dat saneringsplannen, om een slaagkans te hebben, beter in de grootste discretie tot stand komen.

Recente gebeurtenissen hebben genoegzaam geïllustreerd dat er geen inspanningen, laat staan krediet, kunnen worden afgedwongen met structurele bijstand en zelfs niet met gerechtelijke beslissingen als de belanghebbende derden niet geloven in de slaagkansen van de continuïteit na een financiële sanering (C. Van Buggenhout, «Kanttekeningen bij de wetten betreffende het gerechtelijk akkoord en het Faillissement», *R.W.*, 1997-98, 449-456).

Een onderneming is meer dan een afgezonderd patrimonium dat winsten en verliezen zal maken: het is een duurzame organisatie van mensen, middelen en kapitalen die tot doel heeft een economische activiteit te ontwikkelen.

De artikelen 9, 15 en 34 vormen de basisartikelen van de nieuwe wet betreffende het gerechtelijk akkoord, omdat daarin wordt bepaald onder welke voorwaarden voorlopige respectievelijk definitieve opschorting van betaling wordt toegekend. Art. 9 omschrijft de algemene toekenningsvoorwaarden, namelijk tijdelijke betalingsmoeilijkheden of bedreigde continuïteit en mogelijkheid tot herstel. Art. 15, § 1, omschrijft de bijkomende voorwaarden, namelijk geen kennelijk kwade trouw en mogelijke handhaving van de continuïteit.

De liquiditeitscrisis is van tijdelijke aard: indien zij duurzaam is, zijn de regels van het faillissement van toepassing. De rechtbank zal moeten vaststellen dat de liquiditeitscrisis tijdelijk is.

Het begrip «continuïteit» wordt door de wetgever voortaan als centraal element inzake bedrijfsvoering gehanteerd. Elke onderneming werkt wezenlijk in een omgeving van onzekerheid. In alle ondernemingen kan men derhalve talloze factoren van discontinuïteit identificeren. Deze discontinuïteitsdreigingen zijn van uiteenlopende aard. Enkel die welke van aard zijn vrij onmiddellijk of op middellange termijn de liquiditeitstoestand van de onderneming in gevaar te brengen, kunnen worden in acht genomen.

Men dient immers ook bevreesd te zijn voor misbruiken van de procedure van gerechtelijk akkoord die de ondernemer beschermt tegen zijn schuldeisers. Een gerechtelijk akkoord kan wezenlijk concurrentieverstorende effecten uitlokken: immers, de onderneming die een akkoord geniet zal bevrijd zijn van een aantal verplichtingen waaraan haar concurrenten zich verder moeten houden. Naar omstandigheden zou de disciplinerende werking van de product- of dien-

stenmarkten ernstig kunnen worden verstoord (H. Braekmans e.a., *Faillissement en Gerechtelijk akkoord*, p. 90).

Het middel van een gerechtelijk akkoord om de redding van in moeilijkheden zijnde ondernemingen te verwezenlijken is alleen zinvol indien dit tijdig wordt aangewend. Het gerechtelijk akkoord mag er niet toe leiden dat de normale marktmechanismen worden verstoord door, langs rechterlijke beslissingen om, ondernemingen kunstmatig in de markt te houden. De wet op het gerechtelijk akkoord tracht dan ook tegemoet te komen aan de bezorgdheid om de economische bedrijvigheid en de daaraan gekoppelde werkgelegenheid te vrijwaren, zonder het natuurlijk selectieproces van het economisch leven te verstoren en zonder het ondernemingsrisico te verschuiven ten laste van de gezonde en rendabele bedrijven en van de kredietverstrekking (memorie van toelichting, *Parl. St.*, Kamer, 1993-94, nr. 1406/1, p. 11).

Het akkoord kan alleen worden toegestaan indien de financiële toestand van de onderneming kan worden gesaneerd en het economisch herstel mogelijk lijkt. Het mogelijk financieel herstel moet blijken uit de te verwachten rentabiliteit. In tegenstelling tot de ondernemingen waarvoor de faillissementsprocedure zich opdringt, moet er sprake kunnen zijn van een mogelijk duurzaam herstel. De economische dood van de onderneming moet met andere woorden nog afwendbaar zijn.

De mogelijke handhaving van de continuïteit als bijkomende voorwaarde sluit aan bij de algemene toekenningsvoorwaarden. Als de onderneming ten dode is opgeschreven, heeft het uiteraard geen zin nog een voorlopige opschorting van betaling toe te staan.

Om te vermijden dat de gunst van de opschorting zou moeten worden verleend aan een schuldenaar die zijn moeilijkheden «manifest» aan zijn eigen kwade trouw heeft te wijten, heeft de wetgever bepaald dat er geen sprake mag zijn van kennelijk kwade trouw. Het gebruik van het woord «kennelijk» geeft aan dat de rechter slechts over een marginale toetsingsbevoegdheid beschikt: «La mauvaise foi manifeste est celle qui est perceptible par tous sans examen approfondi. Cette limitation évite que le tribunal ne se livre à des appréciations de type moral qui n'ont rien à voir avec cette matière» (I. Verougstraete, *Manuel de la faillite et des concordats*, nr. 116). De wetgever heeft willen voorkomen dat manifest kwaadwillige ondernemers de procedure van het gerechtelijk akkoord zouden misbruiken om aan het verhaalsrecht van hun schuldeisers te ontkomen.

Toepassing op de verzoekers

...

In uitvoering van het vonnis van 2 september 1998 – procedure van faillissement tegen N.V. E.B.C. opgeschort door aanvraag van een gerechtelijk akkoord – werden twee bedrijfsrevisoren ermee gelast te onderzoeken of de Groep M. in staat van faillissement verkeert en of de voorwaarden van een gerechtelijk akkoord vervuld zijn. De deskundigen hebben hun eindverslag neergelegd op 9 oktober 1998.

Het deskundigenonderzoek is gebaseerd op praktisch niet te controleren en door de bedrijfsleiding eenzijdig aangevoerde premissen, namelijk de interne geconsolideerde toestand per 31 augustus 1998 van de «groep M.» en het ontwerp van herstelplan opgesteld door de groep M.

Het belangrijkste gevolg van de correcties op de geconsolideerde toestand op 31 augustus 1998 van de «groep M.» is dat het eigen vermogen negatief is geworden voor een bedrag van circa 24.000.000 frank. Ingrijpend is de bepaling van art. 9, § 1, tweede lid, Wet Gerechtelijk Akkoord dat de vennootschap die de helft van haar kapitaal heeft verloren geacht moet worden door discontinuïteit te worden bedreigd. De regel is gesteld in nagenoeg dezelfde bewoordingen als in art. 103 Venn.W., namelijk «indien als gevolg van de verliezen het netto-actief is gedaald tot minder dan de helft van het maatschappelijk kapitaal». Het loutere feit dat het netto-actief tot beloop van de helft van het kapitaal is aangestast, volstaat nochtans niet om tot discontinuïteit te besluiten; het vermoeden is weerlegbaar.

Uit alle voorliggende gegevens blijkt echter dat de discontinuïteit in de onderneming is ingetreden: de rentabiliteit van de onderneming is negatief; de liquiditeit is negatief; de activiteit van de onderneming bestaat niet meer sinds weken; alle werknemers zijn in hun opzegperiode; de onderneming heeft een negatief vermogen van circa 24.000.000 frank; de totale schulden belopen 253.564.349 frank waarvan 183.773.093 frank op niet meer dan één jaar. De vorderingen op niet meer dan één jaar bedragen slechts 59.988.176 frank.

Als gevolg van deze negatieve situatie van het eigen vermogen zal het in ieder geval nodig zijn dat de aandeelhouders nieuwe kapitalen inbrengen in de Groep M. De bank heeft reeds haar kredietovereenkomsten met de Groep M. beëindigd, zodat op korte termijn nieuwe financieringsbronnen zouden moeten worden gevonden, eventueel ten koste van het verder uitstellen van betalingen.

...

Dat derden geen vertrouwen hebben in de onderneming, blijkt het best uit het rondschrijven dat de ondernemingsleiding heeft gestuurd aan respectievelijk haar klanten, 150 à 200, en aan haar leveranciers, ongeveer 350, d.w.z. in totaal circa 500. Slechts 160 hebben geantwoord, waarvan 155 zich akkoord verklaarden met een gerechtelijk akkoord. Daaruit kan reeds worden geconcludeerd dat derden alle vertrouwen in de onderneming hebben verloren.

Daarenboven blijkt dat sedert januari 1996 tegen de «Groep M.» 86 dossiers werden aanhangig gemaakt door de rechtbank van Eerste Aanleg te Veurne en 49 voor de Rechtbank van Koophandel te Veurne. Daarnaast zijn er op de Correctionele Rechtbank en op het Parket van Veurne nog tal van strafprocedures hangende tegen M. L. (vader van de huidige bestuurders/zaakvoerders van de Groep M.) en/of M.

Er werden geen kredietinstellingen gevonden die nieuwe kredietlijnen ter beschikking willen stellen. Dit krediet zal evenmin worden gevonden bij aannemers of onderaannemers die niet bereid zullen worden gevonden om de werken verder te zetten zolang hun achterstallige schulden niet worden aangezuiverd en er geen absolute zekerheid bestaat dat hun toekomstige werken zullen betaald worden.

...

Het gerechtelijk akkoord kan volgens art. 15, § 1, eerste lid, Wet Gerechtelijk Akkoord worden toegestaan als er geen sprake is van kennelijk kwade trouw van het bestuur van de onderneming. De notie «kennelijk» wijst op het marginaal toetsingsrecht van de rechtbank bij de beoordeling van de kwade trouw. De wet bepaalt wel dat de rechtbank, zelfs in geval van kennelijk kwade trouw van een verantwoordelijke

binnen een onderneming, de gunst van voorlopige opschorting toch kan verlenen voor zover er voldoende waarborgen zijn dat deze verantwoordelijke uit het bestuur wordt verwijderd (E. Ballon e.a., *De nieuwe wet op het gerechtelijk akkoord*, p. 152-153).

Uit de stukken gevoegd bij het advies van het openbaar ministerie en die niet werden ingekeken door de bedrijfsrevisoren blijkt het volgende:

- geknoei met bouwvergunningen, misbruik en verkrachting van de wet op de woningbouw, van de wet Breyne, verduistering van «in het zwart» gedane betalingen, terwijl de gedelegeerde bestuurder K. M. ter terechtzitting uitdrukkelijk stelde dat er geen frauduleuze feiten werden gepleegd en alle geïnde voorschotten werden geïnvesteerd in de onderneming;
- in plaats van een faillissement te bekennen onttrekt de groep M. de ontvangen fondsen aan hun schuldeisers door tegoeden af te leiden naar speciale rekeningen. Om voortsnog zekere betalingen te kunnen doen, worden enkele mensen opgelicht voor in totaal 10.000.000 frank;
- volgens een eerste raming zou door de groep M. minstens voor 100.000.000 frank aan fiscale fraude zijn gepleegd, bedrag dat vermoedelijk integraal aan het geconsolideerde actief van de groep M. werd onttrokken. Volgens de huidige stand van het onderzoek zou reeds 40.000.000 frank zijn bewezen, dit wat vijf projecten betreft;
- het is de gerechtelijke politie bekend dat de BBI op basis van de eerste resultaten van het strafdossier van de N.V. E.B.C. een eerste wijziging aan het formuleren is aan de aanpak van de vennootschapsbelastingen over 1995 en 1996, aanslagjaren 1996 en 1997. De verschuldigde supplementaire belastingen bedragen, exclusief B.T.W. 99.799.299 frank en worden eerstdaags ingekohierd.

De voorwaarden voor een gerechtelijk akkoord zijn voor de verzoekende vennootschappen niet vervuld. Aan de «Groep M.» een gerechtelijk akkoord toekennen zou marktverstoring werken en concurrentievervalsing zijn ten aanzien van de *bona fide* ondernemingen.

De faillissementsvoorwaarden zijn vervuld ten aanzien van de verzoekende commerciële vennootschappen wier activiteiten economisch verstrengeld zijn en één eenheid vormen.

...

NOOT – Bovenstaand vonnis werd bevestigd door Hof Gent (7e Kamer), 18 maart 1999 (A.R., 1998/2498).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

1e KAMER – 19 MEI 1999

Voorzitter: de h. Vanhelmont

Rechters in handelszaken: de hh. Warson en Bronckaers

Advocaat: mr. Baudewijn

Koop – Internationaal privaatrecht – Weens Koopverdrag – Niet-conforme levering – Afwezigheid kennisgeving binnen redelijke termijn – Gevolg

Wanneer eekhoorns binnen twee of drie dagen na levering beginnen dood te gaan en de koper de verkoper pas meer dan een maand later van dit gebrek in kennis stelt, is de redelijke ter-

mijn overschreden waarbinnen de koper overeenkomstig art. 39 van het Weens Koopverdrag aan de verkoper dient te melden dat de geleverde zaken niet aan de overeenkomst beantwoorden. Krachtens deze bepaling verliest de koper dan het recht zich op de niet-conforme levering te beroepen. De koper heeft de bewijslast van het protest betreffende de niet-conforme levering.

Vennootschap naar Chinees recht F.T. t/ C.V. K.

In feite:

De eis heeft betrekking op een factuur van 23 maart 1998 voor de levering van 1800 eekhoorns.

De eekhoorns blijken op 23 maart 1998 per vliegtuig verscheept vanuit China. Het is niet duidelijk wanneer ze bij verweerster toekwamen, maar de rechtbank neemt aan dat dit gebeurde in de daaropvolgende dagen. Volgens verweerster zijn de beestjes ondanks haar beste zorgen twee of drie dagen na aankomst begonnen dood te gaan. Slechts 33 bleven over. Zij zou eiseres daar telefonisch onmiddellijk van op de hoogte hebben gesteld. Eiseres betwist dat.

Op 16 april 1998 stelde eiseres in gebreke. Zij stelde niets van verweerster meer hebben vernomen sinds de laatste zending.

Op 8 mei 1998 stelde eiseres opnieuw in gebreke en vroeg zich af wat er aan de hand was. Zij vroeg of er problemen waren.

Op 9 mei stuurde verweerster een fax waarin zij zich verontschuldigde voor haar stilzwijgen in verband met de eekhoorns. Zij wijst erop dat toen de eekhoorns aankwamen, zij er goed uitzagen, maar na een paar dagen begonnen dood te gaan. Zij had alles gedaan, maar niets kon baten; 33 bleven leven. Zij vraagt eiseres iets te willen doen. Zij stelt te weten dat zij eiseres had moeten inlichten, maar nagelaten te hebben dat te doen. Daarom zal zij het volledige bedrag van de factuur betalen, indien eiseres daarom vraagt. Maar in dat geval zal verweerster elders aankopen.

Op 12 mei 1998 vraagt eiseres opnieuw of verweerster al betaald heeft. Zij herhaalt dat op 12, 14, 18 en 20 mei.

Op 24 mei antwoordt verweerster: «Ik wil U voorstellen de 5400 \$ te betalen in 4 keer, 1350 \$ elke week. Laat mij weten of U akkoord gaat».

Verweerster betaalt niet en na vele verdere oproepen gaat eiseres over tot dagvaarding.

Verweerster blijft thans volhouden dat de levering gebrekkig was en dat eiseres daarvoor verantwoordelijk is, zonder duidelijk te stellen wat zij wenst: de overeenkomst ontbonden te verklaren of prijssherleiding. Zij legt uit dat zij de faxen van 9 mei en 24 mei gestuurd heeft, omdat eiseres niet ophield haar lastig te vallen onder meer via haar GSM-toestel.

Eiseres beroept zich op een niet of te laat geprotesteerde factuur.

Beoordeling:

De rechtbank vraagt zich allereerst af welk recht op de overeenkomst van toepassing is.

Terzake gaat het om verkopen van roerende lichamelijke zaken. In België geldt sinds 1 november 1997 in dat verband het Weens Koopverdrag. Ook in de Chinese Volksrepubliek is sinds 1 januari 1988 het Weense Koopverdrag van toepassing. Wanneer de landen waar koper en verkoper gevestigd zijn op het ogenblik dat zij de verkoop sloten verdragssta-

ten zijn van het Weens Koopverdrag, dan dient de Belgische rechter het Weens Koopverdrag toe te passen (art. 1, lid a van het verdrag).

Het niet-beantwoorden van een factuur heeft in het Weens Koopverdrag niet de relevantie van het Belgische recht.

Overeenkomstig art. 38 moet de koper de zaken binnen een zo kort mogelijke termijn goedkeuren en overeenkomstig art. 39 binnen een redelijke termijn nadat hij ontdekt heeft dat de zaken niet aan de overeenkomst beantwoorden, de verkoper daarvan in kennis stellen.

Hier is duidelijk dat verweerster snel heeft vastgesteld dat er met de dieren iets schortte, omdat zij twee à drie dagen na aankomst begonnen te sterven. In die omstandigheden wachten tot 9 mei, d.w.z. meer dan een maand of totdat de hele lading was gestorven, is niet meer conform de redelijke termijn. Verweerster heeft dit zelf ook beseft, omdat zij in de fax van 9 mei toegeeft dat zij eiseres had moeten inlichten. Indien de koper de gebreken slechts meldt wanneer de verkoper hem aanmaant te betalen, wekt de koper overigens de indruk te laat geweest te zijn met zijn protest. (P. Wautelet «Verplichtingen van de koper» in Van Houtte H., Erauw J. en Wautelet P. (red.), *Het Weens Koopverdrag*, Antwerpen, Intersentia, 1997, p. 177, nr. 5.50). Aan de opwerping ter zitting dat eiseres vroeger telefonisch zou in kennis gesteld zijn kan geen gevolg worden gegeven: de opwerping is in tegenspraak met de bekentenis in de fax zelf en met de ingebrekestellingen van eiseres dat men niets van verweerster had gehoord. De koper heeft de bewijslast van het protest en slaagt daarin niet.

Overeenkomstig art. 39 van het Weens Koopverdrag verliest de koper in die omstandigheden het recht er zich op te beroepen dat de zaken niet aan de overeenkomst beantwoorden.

Het verweer is volledig ongegrond, gelet op de tot tweemaal herhaalde belofte tot betaling over te gaan. Dat die beloften zouden zijn afgelegd onder «bedreiging» van herhaalde telefoontjes, is voor een handelsvennootschap niet ernstig.

De eis is bij gebrek aan verweer gegrond.

POLITIËRECHTBANK TE GENT

7 NOVEMBER 1996

Rechter: de h. Van Trimont

Advocaten: mrs. de Clippele en Van De Keere

Verzekering – Motorrijtuigen – Verhaal van de verzekeraar op de verzekerde – Kennisgeving van het voornemen daartoe aan de verzekeringsnemer – Verzuim – Sanctie – Verval van het verhaalsrecht

De verzekeraar is op straffe van verval van zijn recht van verhaal verplicht de verzekeringsnemer kennis te geven van zijn voornemen om verhaal in te stellen zodra hij op de hoogte is van de feiten waarop dat besluit is gegrond. De verzekeraar die door zijn inzage in het strafdossier kennis had van alle gegevens, had dan ook de verplichting tot onmiddellijke kennisgeving van haar inzicht tot regres. De sanctie van haar tekortkoming aan die verplichting is het verval van haar verhaalsrecht.

N.V. G.B. t/ B.

Eiseres vordert de veroordeling van verweerder tot betaling van 93.984 frank, vermeerderd met de vergoedende interest (gelet op de contractuele aard van de vordering gaat het in werkelijkheid om een moratoire interest), de gerechtelijke interest en de kosten.

Met haar vordering oefent eiseres regres uit tegen verweerder, haar verzekerde, voor de schadeloosstellingen die zij aan een derde benadeelde uitbetaalde ingevolge een door verweerder te Deinze op 10 december 1994 veroorzaakt verkeersongeval.

Uit hoofde van dat verkeersongeval werd verweerder bij vonnis van de Politie rechtbank te Gent van 7 december 1995 tot één enkele straf veroordeeld wegens alcoholintoxicatie, dronken sturen en inbreuk op de artikelen 9.3 en 8.3.2°, Wegverkeersreglement.

In de strafprocedure die tot bovengenoemd vonnis leidde, kwam eiseres vrijwillig tussen.

Verweerder betwist de vordering. Meer bepaald stelt hij dat eiseres verval van haar recht op verhaal opliep op grond van art. 88, tweede lid van de wet op de Landsverzekeringsovereenkomst, omdat eiseres hem niet tijdig van haar voornemen tot regres in kennis stelde.

Uit de overgelegde stukken blijken de hiernavolgende voor de oplossing van dat twistpunt nuttige gegevens.

Op 28 juli 1995 verkreeg eiseres van de Procureur des Konings te Gent toelating om inzage en afschrift van het strafdossier te nemen. Die toelating kwam bij eiseres binnen op 16 augustus 1995.

Het afschrift van het strafdossier werd door de griffie van de Politie rechtbank te Gent aan eiseres afgeleverd op 7 september 1995 en kwam blijkens de door eiseres aangebrachte datumstempel bij haar binnen op 11 september 1995.

Zoals reeds gezegd, kwam eiseres op 7 december 1995 vrijwillig tussen in het strafgeding.

Op 18 januari 1996 richtte eiseres aan verweerder een brief waarin hem werd medegedeeld dat zij ingevolge het vonnis van 7 december 1995 de benadeelde had vergoed en waarin hem verder werd herinnerd aan de opgelopen veroordeling wegens dronken sturen en hem werd medegedeeld dat de polis de mogelijkheid tot regres inhoudt.

De daaropvolgende stap was de dagvaarding waardoor onderhavig geding werd aanhangig gemaakt.

Beoordeling

Het verkeersongeval waarop de vordering teruggaat, gebeurde op 10 december 1994.

Het wordt niet betwist dat de rechtsverhouding tussen partijen wordt beheerst door de bepalingen van de wet van 25 juni 1992 op de Landsverzekeringsovereenkomst.

Art. 88, tweede lid van die wet bepaalt: «De verzekeraar is op straffe van verval van zijn recht van verhaal verplicht de verzekeringnemer of, in voorkomend geval, de verzekerde die niet de verzekeringnemer is, kennis te geven van zijn voornemen om verhaal in te stellen zodra hij op de hoogte is van de feiten waarop dat besluit gegrond is».

De sanctie van het verval van recht van verhaal bij gebreke aan bovengenoemde kennisgeving is ingegeven door het belangenconflict dat ontstaat tussen de verzekeringnemer en de verzekeraar, wat zijn repercussie heeft op de leiding van het geding, waardoor de verzekeringnemer (of de verzekerde) moet worden in staat gesteld de verdediging van

zijn belangen te organiseren (Ponet, Rubens en Verhees, *De Landsverzekeringsovereenkomst*, nr. 1146).

Het voornemen om het verhaal in te stellen en het besluit dit ook effectief te doen, vallen in de tijd niet noodzakelijk samen (Ponet e.a., o.c., nr. 1148).

Uit eiseres' houding in de strafprocedure, met name haar vrijwillige tussenkomst en de niet-verdediging van de belangen van haar verzekerde, blijkt reeds haar inzicht tot uitoefening van regres. Nochtans was het pas na het vonnis dat eiseres verweerder aansprak m.b.t. een regresvordering.

De kennisgevingsverplichting ontstaat blijkens de hierboven geciteerde duidelijke wettekst op het ogenblik dat de feiten, waarop het verhaalsrecht gegrond wordt, voor eiseres met voldoende zekerheid vaststaat (Ponet e.a., o.c., nr. 1148).

In casu was eiseres volledig op de hoogte van de omstandigheden van het ongeval en van de toestand van de bestuurder op het ogenblik dat zij het afschrift van de strafinformatie ontving (dus op 11 september 1995), omdat blijkt dat dit afschrift alle gegevens bevatte over de toestand van verweerder waarop de strafrechter uiteindelijk zijn beslissing baseerde.

Eiseres kon dan ook, gelet op hetgeen hierboven werd gezegd, het verloop van de strafprocedure niet afwachten en had de plicht tot onmiddellijke kennisgeving van haar inzicht tot regres (Pol. Brugge, 7 november 1995, *Verkeersrecht*, 96/22).

De sanctie van haar tekortkoming is het verval van haar verhaalsrecht, zodat de eis niet gegrond is.

KANTTEKENING

CEPINA-REGLEMENTEN IN EEN NIEUW KLEEDJE VOOR DE EEUWWISSELING

Cepina (Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie) is een onafhankelijke instelling die dertig jaar geleden werd opgericht door het Verbond van Belgische Ondernemingen en de Belgische Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel (IKK-ICC). Dit centrum begeleidt procedures in het raam van de alternatieve wijzen van geschillenbeslechting (Alternative Dispute Resolution - ADR), zoals arbitrage en mediatie, en benoemt o.m. arbiters en mediators. Cepina heeft verschillende reglementen opgesteld inzake ADR: een arbitragereglement met inbegrip van een reglement voor bemiddeling, voor de aanpassing van de overeenkomsten en voor het deskundigenonderzoek, alsmede een mini-trialreglement dat wil tegemoetkomen aan de groeiende vraag van de bedrijfswereld naar een minder formalistische vorm van ADR. Ten slotte, teneinde mogelijke geschillen in verband met de Y2K-problematiek op te vangen, stelt Cepina ook een aantal instrumenten ter beschikking die aansluiten op de bestaande Cepinareglementen, maar specifiek zijn toegespitst op de millenniumproblematiek.¹

¹ Zie in dit verband, D. STRUYVEN, «Millenniumproblematiek en alternatieve wijzen van geschillenregeling», in *Juridische aspecten van de transmillenniumproblematiek*, R. Feltkamp en M. Flamée (red.), Antwerpen, Maklu 1999, p. 85 - 97.

Na een grondige raadpleging van de leden van Cepina en van een aantal deskundigen terzake werden deze reglementen - in hoofdzaak het arbitragereglement - herzien en tot één brochure gebundeld. Bij deze herziening werd bijzondere aandacht besteed aan het nieuwe arbitragereglement van de Internationale Kamer van Koophandel (1 januari 1998), aan de arbitragepraktijk en aan de wijzigingen die door de wet van 19 mei 1998 in het Belgische arbitragerecht werden ingevoerd.²

Het gewijzigde arbitragereglement beoogt de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de arbiters, bemiddelaars, mediateurs en experts of derden nog beter te waarborgen en de arbitrageprocedure sneller en op een nog meer efficiënte wijze te laten verlopen. De meest relevante wijzigingen worden hierna bondig besproken.

I. Gedragsregels voor Cepinaprocedures

Cepina beschikte reeds over gedragsregels die dienden te worden nageleefd door arbiters die het benoemt,³ dit om de vereisten van onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de arbiters, bemiddelaars, mediateurs, deskundigen of derden kracht bij te zetten. Deze regelen werden aangepast en uitgebreid tot de andere ADR-Cepinaprocedures en in het nieuwe reglement geïntegreerd (bijlage II bij het nieuwe reglement). Hiermee wordt het risico van een eventuele vernietiging van de arbitrale uitspraak (art. 1704, 2° Ger.W.) ten zeerste beperkt.

Ingevolge deze gedragsregels aanvaardt de aangezochte belanghebbende zijn benoeming door Cepina enkel indien hij onafhankelijk is t.o.v. de partijen en van hun raadslieden. De vereiste onafhankelijkheid en onpartijdigheid gelden tijdens de hele duur van de procedure. Aan genoemde actoren wordt ook een geheimhoudingsplicht opgelegd. Het vertrouwelijke karakter van arbitrale uitspraken wordt hoog in het vaandel gedragen door Cepina: de uitspraken mogen slechts anoniem worden bekendgemaakt en met het uitdrukkelijk akkoord van de partijen.

II. Akte van opdracht en proceduretijdsschema

Kenschetsend voor Cepina-arbitrages is de verplichting voor de arbiters om een akte van opdracht (*terms of reference*) op te stellen. Aan te stippen valt evenwel dat de akte van opdracht niet wordt opgelegd in het raam van de specifieke Cepina-arbitrageprocedure die van toepassing is op geschillen met beperkt geldelijk belang.⁴ In deze akte

² B.S. 7 augustus 1998, voor een commentaar van de nieuwe bepalingen, zie G. KEUTGEN, «La nouvelle loi sur l'arbitrage», *J.T.*, 1998, 761 en L. DEMEYERE «De wet van 19 mei 1998 tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende arbitrage», *R.W.*, 1998-99, 865.

³ Zie D. STRUYVEN, «Is er nog ruimte voor deskundigenonderzoek bij arbitrage» in *Deskundigenonderzoek in privaatrechtelijke geschillen*, Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1999, p. 122, nr. 15.

⁴ De versnelde procedure is van toepassing op geschillen waarvan de hoofdvordering en de eventuele tegenvordering, beide afzonderlijk de waarde van 12.500 euro in hoofdsom niet overschrijden. Zo partijen het type-arbitragebeding van het Cepina in hun overeenkomst hebben opgenomen, is deze vereenvoudigde proce-

dure automatisch van toepassing, tenzij zij anders overeenkomen; zie in dit verband, D. STRUYVEN, «Cepina: een specifieke arbitrageprocedure voor de snelregeling van kleine geschillen», *R.W.*, 1996-97, 997-998.

moet het scheidsgerecht, alvorens de behandeling van de zaak aan te vatten, zijn opdracht omschrijven; art. 15 van het arbitragereglement bepaalt de gegevens die deze akte moet bevatten, waaronder o.m. een bondige opgave van de omstandigheden van de zaak en de uiteenzetting van de vorderingen van de partijen. Het oude arbitragereglement van Cepina stelde de bepaling van de geschilpunten verplicht. Het nieuwe reglement daarentegen is terzake soepeler: immers, art. 15, 1, e) bepaalt «... Deze akte van opdracht bevat de volgende gegevens:... e) behoudens wanneer het scheidsgerecht het niet opportuun acht, de bepaling van de te beslechten geschilpunten». Dit betekent dat het scheidsgerecht zelf zal appreciëren of het deze gegevens al dan niet opneemt, zoals dit reeds het geval is voor het IKK-arbitragereglement (art. 18, 1°, d). Deze mogelijkheid kan nuttig zijn wanneer het opstellen van de akte van opdracht geblokkeerd of vertraagd wordt door een of meer partijen bij het geschil (in dit verband moet worden onderstreept dat deze akte moet worden ondertekend door de partijen en door de leden van het scheidsgerecht, en dit ingevolge art. 15, 2, van het reglement) of wanneer een dergelijke vermelding niet noodzakelijk is omdat de vorderingen van de partijen voldoende duidelijk zijn.⁵ Dat de inhoud van de akte van opdracht duidelijker werd geformuleerd, wijst er andermaal op hoeveel belang het Cepina aan dit document hecht. Opdat de arbitrage nog sneller zou verlopen, wordt de arbiter voortaan verplicht om bij het opmaken van de akte van opdracht of zo snel mogelijk erna in een afzonderlijk document en na raadpleging van de partijen, een tijdschema op te stellen dat het beoogt te volgen bij het verloop van de procedure (art. 15, 3). Iedere wijziging van dit tijdschema moet zowel aan het secretariaat van Cepina als aan de partijen worden meegedeeld. De onderliggende bedoeling van deze nieuwe verplichting - waarvoor de auteurs inspiratie hebben gezocht bij het ICC-arbitragereglement (art. 18,4) - is dat het scheidsgerecht het initiatief neemt om de procedure te organiseren door een proceduretijdsschema op te stellen dat niet alleen dienend zal zijn voor de partijen om te weten binnen welke termijnen zij bepaalde stukken moeten overleggen, maar ook voor het Cepina-secretariaat dat hierdoor een betere controle kan uitoefenen op het verloop van de procedure, in het bijzonder bij het verlengen van termijnen waarbinnen de arbitrale uitspraak moet worden gedaan.⁶ Deze bepaling dient eveneens te worden gezien in het licht van de gedragsregels voor Cepinaprocedures (punt 8) krachtens welke de aangezochte arbiter zich ertoe verbindt om ervoor te zorgen dat de uitspraak zo spoedig mogelijk wordt verleend en dat hij slechts verlenging van de door het Cepinareglement voorgeschreven termijnen zal vragen in de gevallen die terdege verantwoord zijn of met het uitdrukkelijk akkoord van de partijen.

⁵ Zie in deze zin H. Verbist en Chr. Imhoos, «The new 1998 ICC rules of arbitration», *International Business Law Journal*, 1997, nr. 8, p. 998.

⁶ Zie in deze zin H. Verbist en Chr. Imhoos, *o.c.*, 998.

III. Weigering van een partij om deel te nemen aan de arbitrage

Zoals dit vroeger reeds het geval was, zal de arbitrage toch doorgaan wanneer een partij weigert deel te nemen aan de arbitrage of zich van deelname onthoudt, terwijl zij gebonden is door een geldige arbitrageovereenkomst. De procedure zal uitmonden in een arbitrale uitspraak die wordt geacht op tegenspraak te zijn gedaan en die tegenwerpbaar is aan beide partijen (art. 7, 2, 15, 2 en 16,4 Cepina-arbitrage-reglement).

IV. Scheidsgerecht oordelend naar billijkheid («*amiable composition*»)

Ingevolge art. 15, 4, van het nieuwe arbitragereglement kan het scheidsgerecht enkel naar billijkheid oordelen («*amiable composition*»), wanneer de partijen het daartoe onder de door de toepasselijke wet voorgeschreven voorwaarden bevoegdheid verlenen. Is dit het geval, dan zal het scheidsgerecht zich niettemin naar de bepalingen van het Cepina-reglement moeten schikken. Deze bepaling was reeds opgenomen in het reglement van 1997 (art. 24, 3). In dit verband dient evenwel te worden aangestipt dat het nieuwe art. 1700 Ger.W. bepaalt dat de arbiters volgens de regelen van het recht beslissen, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen. Dit is een belangrijk novum; immers, onder het vroegere stelsel was het verboden om aan de arbiters de bevoegdheid te geven om als «*amiable compositeur*» op te treden vóór het ontstaan van het geschil. M.a.w. de bevoegdheid van *amiable composition* kan sedert de wetswijziging van 1998 in de arbitrageovereenkomst zelf worden opgenomen. Weliswaar moeten de arbiters steeds volgens de regelen van het recht beslissen wanneer een publiekrechtelijke rechtspersoon partij is bij een arbitrageovereenkomst, onverminderd de bijzondere wetten.

V. Voorlopige en bewarende maatregelen

Hoewel de mogelijkheid voor het scheidsgerecht om voorlopige en bewarende maatregelen te bevelen, onverminderd de toepassing van art. 1679, 2°, Ger.W., reeds was opgenomen in de vroegere versie,⁷ maakt deze mogelijkheid thans het voorwerp uit van een afzonderlijk art. 17. Dit is wellicht te verklaren door het feit dat bij wet van 19 mei 1998 in art. 1696 een nieuw lid, 1°, Ger.W. werd ingevoegd ingevolge, krachtens het scheidsgerecht op verzoek van een partij voorlopige en bewarende maatregelen kan bevelen, met uitzondering van een bewarend beslag. Met deze bepaling werd op ondubbelzinnige wijze een regel uit de arbitragepraktijk wettelijk bekrachtigd.

VI. Aansprakelijkheid

De door Cepina benoemde arbiters, mediateurs, deskundigen,... genieten geen uitsluiting van hun aansprakelijkheid. Dit is in tegenstelling met wat art. 34 van het IKK arbitragereglement bepaalt: «Neither the arbitrators, nor the Court and its members, nor the ICC and its employees, nor the ICC National Committees shall be liable to any person for any act or omission in connection with the arbitration».

⁷ Cfr. art. 19,5, Cepina-reglement (1 januari 1997).

VII. Bankgarantie

De arbitragekosten omvatten de erelonen en kosten van de arbiters, alsmede de administratieve kosten van Cepina. De provisie voor deze kosten dient aan het Cepina te worden betaald vóór de aanvaarding of de benoeming van het scheidsgerecht door het benoemingscomité of de voorzitter van Cepina. Nieuw is dat voortaan vanaf 50.000 euro de betaling van de provisie door middel van een bankgarantie kan geschieden. De arbitragekosten worden bepaald overeenkomstig de tarieflijst voor arbitrage die geldig is op het ogenblik waarop het verzoek om arbitrage wordt ingediend. Deze tarieflijst is als bijlage bij het arbitragereglement gepubliceerd.

VIII. Uitsluiting van nietigverklaring

Sedert de wetswijziging van 19 mei 1998 kunnen de partijen, ingevolge het nieuwe art. 1717, 4°, Ger.W., door een uitdrukkelijke verklaring in de arbitrageovereenkomst of door een latere overeenkomst, elke vordering tot nietigverklaring van een arbitrale uitspraak uitsluiten, wanneer geen van hen een natuurlijke persoon van Belgische nationaliteit is of een natuurlijke persoon met gewone verblijfplaats in België of een rechtspersoon met hoofdvestiging in België of die er een bijkantoor heeft. Deze afstand van het recht de nietigverklaring te vorderen kan op elk moment tussenkomen, zelfs na de kennisgeving van de uitspraak. Teneinde rekening te houden met dit belangrijke novum, voorziet het typebeding van Cepina inzake arbitrage uitdrukkelijk in deze mogelijkheid.

IX. Verwijzing naar de wet van 19 mei 1998

Teneinde rekening te houden met de wetswijziging van 1998 bevat het nieuwe Cepina-reglement een algemene regel (art. 27) luidens welke, voor alles wat niet uitdrukkelijk in het reglement is opgenomen, verwezen wordt naar deel VI van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek, tenzij partijen anders zijn overeengekomen. Dit betekent dat de onlangs doorgevoerde wijzigingen in de arbitragewetgeving toepassing vinden op de Cepina-arbitrages. Zo kunnen de arbiters aan hun beslissing dwangsommen koppelen (art. 1709*bis* Ger.W.) en mogen de partijen onder bepaalde voorwaarden aan de arbiters vragen hun uitspraak te interpreteren of te corrigeren (art. 1702*bis* Ger.W.). Voorts zorgt het nieuwe art. 1696*bis* Ger.W. ervoor dat een derde, die enig belang heeft bij een arbitraal geding, daarin kan tussenkomen en maakt het de partijen ook mogelijk een derde in vrijwaring te roepen. Deze tussenkomst is evenwel aan een aantal voorwaarden onderworpen: immers, de derde moet akkoord gaan, hij moet schriftelijk zijn togetreden tot de arbitrageovereenkomst (eventueel in een latere overeenkomst) en ten slotte, moet het scheidsgerecht ermee instemmen. Bovendien bepaalt het gewijzigde art. 1699 Ger.W. dat het scheidsgerecht beslissingen alvorens recht te doen kan geven in één of meer uitspraken. Een uitspraak alvorens recht te doen kan worden gedaan om een onderzoek, een deskundigenonderzoek of nog, de verschijning in persoon van de partijen te bevelen. Een dergelijke uitspraak is uitermate nuttig wanneer het scheidsgerecht zich omtrent zijn eigen bevoegdheid moet uitspreken. Het betreft *in casu* een echte arbitrale uitspraak,

die het voorwerp kan uitmaken van een vordering tot nietigverklaring of tot uitvoerbaarverklaring.

Aan de andere ADR-procedures (vb. deskundigenonderzoek, mini-trial...) werden geen wijzigingen aangebracht, behalve dan dat de gedragsregels voor het Cepina voortaan voor elk van deze procedures gelden.⁸

Diane STRUYVEN
Docent Vrije Universiteit Brussel

BOEKEN

G. VAN OVERWALLE, **The legal protection of biotechnological inventions in Europe and the United States**, in *Leuven Law Series*, nr. 10, ENGELS, C. (red.), Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1997, 78 p.

Met de in dit boekje gepubliceerde tekst tracht G. Van Overwalle zowel juristen als niet-juristen enigszins vertrouwd te maken met de moeilijke problematiek van biotechnologische uitvindingen en hun octrooierbaarheid.

Terwijl in het eerste hoofdstuk enige technische kennis wordt bijgebracht over biotechnologie, handelt het tweede hoofdstuk over de octrooierbaarheid van biotechnologische uitvindingen in Europa. Zowel het verkrijgen van Europese als nationale octrooien komt aan bod. Zo wordt bijvoorbeeld in dit tweede hoofdstuk aandacht besteed aan de uitzonderingen op de octrooierbaarheid die vervat liggen in art. 53 van het Europees Octrooiverdrag (EOV), en aan de toepassing ervan i.v.m. verschillende soorten biotechnologische uitvindingen. Zo wordt ook kort aandacht besteed aan de octrooiwetgeving en de rechtspraak in o.a. België, Nederland en Duitsland i.v.m. deze uitvindingen.

In het derde hoofdstuk komt kort het kwekersrecht in Europa aan bod. Aandacht wordt besteed aan het verdrag tot bescherming van kweekproducten, het kwekersrecht in België, Duitsland en Nederland, alsmede aan de verordening van de Raad van de E.U. van 27 juli 1994 inzake het communautaire kwekersrecht.

Het vierde hoofdstuk ten slotte is gewijd aan de situatie in de Verenigde Staten.

In het afsluitend hoofdstuk verdedigt de auteur het standpunt dat de uitzondering vervat in art. 53, b) van het E.O.V. afgeschaft kan worden, daar de octrooierbaarheid van biotechnologische uitvindingen vanuit juridisch oogpunt verdedigd kan worden, zowel op basis van tekstargumenten als op basis van inhoudelijke argumenten. Wel onderstreept G. Van Overwalle dat de uiteindelijke beslissing of deze bepaling ook daadwerkelijk zal worden afgeschaft, waarschijnlijk zal afhangen van de vraag of en in welke mate de wetgever gevoelig is voor o.a. ethische argumenten. In dit verband schrijft de auteur trouwens zeer terecht dat het Europees Octrooibureau niet bevoegd is om zich te mengen in een standpunt in te nemen in de ethische discussie rond de in deze studie besproken problematiek.

Het hier besproken boekje is wellicht interessant voor een eerste, vrij algemene kennismaking met de problematiek van de octrooierbaarheid van biotechnologische uitvindingen. Wanneer men met deze materie evenwel op een grondige wijze wil kennismaken, dan zal men naar diepgaandere studies moeten teruggrijpen. Hierbij mag men dan zeker het proefschrift van de auteur van het hier besproken werk niet uit het oog verliezen (Van Overwalle, G., *Octrooierbaarheid van plantenbiotechnologische uitvindingen*, in *Centrum voor intellectuele rechten*, nr. 10, Brussel, Bruylant, 1996, 745 p.).

Hendrik Vanhees

E. DIRIX en P. TAELEMAN, (red.), **Collectieve schuldenregeling in de praktijk**, Antwerpen - Groningen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1999, 306 p.

Dit boek bevat de uitgewerkte referaten die op studiedagen te Gent en te Leuven werden gehouden over de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling.

Aan al wie bij de daadwerkelijke toepassing van deze wet betrokken is, biedt dit werk een zeer goede houvast. De samenstellers hebben bovendien de praktische bruikbaarheid ervan aanzienlijk vergroot door een aantal modellen op te nemen. Het betreft akten die de verzoeker of de schuldbemiddelaar moet opstellen. Als bijlage werden eveneens de nieuwe wettelijke bepalingen, een overzicht van de belangrijkste voorrechten en de courante verjaringstermijnen opgenomen. Ook de barema's tot bepaling van het ereloon, de emolumenten en de kosten van de schuldbemiddelaar vindt de rechtspracticus in dit boek.

E. Dirix en A. De Wilde bespreken uitgebreid de materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling. P. Taelman en K. Broeckx behandelen op hun beurt uitvoerig de procedurele aspecten ervan. B. De Grootte biedt aan de schuldbemiddelaars een handig draaiboek. Het spreekt voor zich dat – alvast in de aanloopfase van de nieuwe wet – deze bijdragen vaak zullen worden geconsulteerd. Uiteraard bevatten zij niet steeds een accuraat antwoord op elke concrete vraag. Begrijpelijkerwijs konden de auteurs slechts in hoofdzaak refereren aan de parlementaire voorbereiding. De rechtspraktijk zal de collectieve schuldenregeling haar ware gestalte geven.

De actoren bij de overmatige schuldenlast komen in dit boek ook aan het woord. Ze bieden persoonlijke beschouwingen omtrent de schuldbemiddeling: de consumenten (G. Straetmans), de O.C.M.W.'s (A. De Bel), de gerechtsdeurwaarders (M. Briers), de kredietverleners (A. Van Ingelghem en M. Lambrechts) en de beslagrechters (L. Thabert). In deze lijst van actoren ontbreken echter de advocaten. Er rijzen nochtans in het raam van de collectieve schuldenregeling een aantal heikele deontologische problemen.

Jean Laenens

I. VEROUGSTRAETE, E. FORRIER (red.), **De Larcier Wetboeken, Aanvullingen**, Brussel, De Boeck en Larcier.

Wegens vertraging in de publicatie, dienen volgende correcties te worden aangebracht in de recensie van de Aanvullingen I van De Larcier Wetboeken (*R.W.*, 1999-2000, 936).

Buiten de besproken Aanvullingen I (bijwerking tot 1 januari 1999), verscheen in november 1999 de Aanvullingen II (4335 p.) en komen in april 2000 de Aanvullingen 2000, I (bijwerkingen tot 1 januari 2000) van de pers.

De selectieperiodes zijn dus zesmaandelijks en de aanvullingen verschijnen drie maanden later.

De basisprijs van de volledige collectie bedraagt thans 33.958 frank en omvat de *meest recente* Aanvullingen.

Abonnementen geven 15% korting op de basiseditie en op de prijs van de verdere aanvullingen.

Afzonderlijke delen van de wetboeken met aanvulling zijn ook te verkrijgen.

J.R.R.

J. CAEYMAEX en J. MATERNE, **Handelszaak en Overeenkomsten** (losbladige uitgave, twee delen), Luik, Caeymax en vennoten, 1999.

In deze losbladige uitgave trachten de auteurs een alomvattend overzicht te geven van de handelszaak en van de onderscheiden overeenkomsten waarvan zij het voorwerp kan zijn.

Het voorliggende werk is onderverdeeld in vijf titels. Titel I behandelt de definiëring van het begrip handelszaak en de elementen die ervan deel uitmaken. Ten slotte wordt ingegaan op de aard van een handelszaak.

⁸ Het nieuwe Cepina-reglement kan gratis worden verkregen bij het Cepina, Stuijversstraat 8, 1000 Brussel - tel.: 02/515.08.35 - fax: 02/515.08.75 - e-mail: info@cepina.be of worden geraadpleegd op zijn website <http://www.cepina.be>.

Titel II is het meest omvangrijke onderdeel, namelijk de overeenkomsten met de handelszaak als voorwerp. Hierbij komen achtereenvolgens aan bod: de overdracht van een handelszaak, de inbreng of quasi-inbreng in een vennootschap, de huur van een handelszaak, de huurkoop van een handelszaak, het vrij beheer van een handelszaak, het bezoldigd beheer van een handelszaak en de franchising.

In titel III worden diverse aspecten behandeld omtrent enerzijds de overdracht van een handelszaak door erfopvolging zowel *ab intestato* als ingevolge een testamentaire beschikking, en anderzijds de overdracht bij schenking onder de levenden.

Titel IV, genaamd «de bescherming van de handelszaak», omvat enerzijds de regeling ter bescherming van de huurder ingeval van vervreemding van het onroerend goed, anderzijds de bespreking van de belangrijkste aspecten van de Handelshuurwet en ten slotte een beknopte uiteenzetting omtrent de Wet op de handelspraktijken en de reglementering inzake mededinging.

In titel V gaan de auteurs in op de voornaamste aspecten inzake het pand op de handelszaak.

In een afzonderlijke map zijn de wetteksten opgenomen inzake enerzijds de inpassing van de handelszaak en anderzijds de Handelshuurwet.

In de inleiding (die om ongekende redenen is opgenomen achteraan in één van de beide ringmappen) stellen de auteurs dat dit handboek tot doel heeft een beschrijving te geven van de handelszaak en de onderscheiden overeenkomsten waarvan zij het voorwerp kan zijn. Zij zijn hierin zonder meer geslaagd. Terwijl deze voor de praktijk interessante materie in het voorliggend werk voornamelijk in de breedte wordt behandeld, mist deze uitgave vooral een grondige diepgaande bestudering van bepaalde onderdelen. In die zin moet dit werk worden beschouwd als een algemene inleidingscursus omtrent de handelszaak waarbij de lezer op een eenvoudige manier enkele algemeenheden kan terugvinden zonder diepgaande bestudering. Zo wordt door de auteurs soms, zonder enige verwijzing, melding gemaakt van het bestaan van uiteenlopende opvattingen in rechtsleer en rechtspraak, zoals inzake de problematiek van de verplaatsing van de handelszaak en de inschrijving op het hypotheekkantoor. Door de auteurs wordt dan zo maar zonder enige grondige motivering aangesloten bij de ene of de andere stelling, of wordt eenvoudigweg gesteld «*Het zou trouwens wenselijk zijn dat de wetgever het vraagstuk oplost, maar het is complex*».

Ondanks het feit dat deze uitgave een Nederlandstalige editie betreft en zich bijgevolg voornamelijk richt tot een Nederlandstalig publiek, zijn minder dan twintig procent van de verwijzingen inzake de (zeer schaarse) rechtspraak naar Nederlandstalige juridische tijdschriften opgenomen. Hetzelfde geldt voor de uiterst schaarse verwijzingen naar rechtsleer.

Het niet opnemen van de verwijzingen naar het *Belgisch Staatsblad* wanneer een of andere wet wordt opgenomen of behandeld en het louter vermelden van een rechtbank met een datum, als zeer ongebruikelijke citeerwijze van rechtspraak, terwijl voor de vindplaatsen hiervan moet worden gezocht achteraan in de andere farde, belemmeren een handig gebruik van deze uitgave voor de praktijkjurist die geregeld behoefte heeft aan een meer diepgaand en wetenschappelijk onderbouwd handboek.

Jan Byttebier

G. FRANCOIS en K. DEKETELEAERE (red.), **De uitoefening van een vrij beroep in vennootschapsvorm**, Leuven, Acco, 133 p.

Sedert het begin van de jaren '60 heeft de professionele vennootschap een ernstige evolutie doorgemaakt; meer en meer wordt de éénmanspraktijk door associatie verdrongen.

De wetgever kon voor dit probleem niet onverschillig blijven; vandaar het wetsvoorstel 1108 inzake de professionele en interprofessionele vennootschappen, waaraan in 1985 door een studiegroep van de Vrije Universiteit Brussel een studiedag werd gewijd, die gestalte kreeg in het boek «De Professionele en Interprofessionele burgerlijke vennootschap», P. De Vroede (red.), 276 p. Het is de verdienste van het hier besproken werk op duidelijke wijze te hebben aangetoond op welke wijze het gemene recht de mogelijkheid biedt om de nieuwe rechtsfiguur die de professionele vennootschap is, gestalte te geven.

Over de oprichting en werking van de professionele vennootschap handelt Marieke Wijckaert in een goed gestructureerde bijdrage, de langste van het boek. Per beroepsgroep wordt een overzicht gegeven van de toegelaten beroepsvormen, namelijk de accountants, de advocaten, de apothekers, de architecten, de bedrijfsrevisoren, de geneesheren, de gerechtsdeurwaarders, de notarissen en de tandartsen.

Wat de oprichtingsregels betreft, kunnen de burgerlijke vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid zich baseren op de al te vaak vergeten bepalingen van de art. 1832 tot en met 1873 B.W. Uiteraard kan ook worden geopteerd voor een associatie met rechtspersoonlijkheid wat, meteen een verwijzing naar het Wetboek van Koophandel inhoudt. M. Wijckaert bespreekt op degelijke wijze de voor- en nadelen verbonden aan elke keuze en steekt het vermanende vingertje op zo de keuze valt op een N.V., een rechtsvorm die trouwens voor beroepsgroepen zoals de advocaten en de bedrijfsrevisoren, uitdrukkelijk wordt uitgesloten.

Wat de inbreng betreft, is uiteraard het belangrijkste immaterieel vermogensbestand waarover een vrije beroeper beschikt, zijn cliëntèle. Wellicht had de auteur hier kunnen vermelden dat – m.i. ten onrechte – in het handelsrecht de cliëntèle als een «*res nullius*» wordt aangemerkt.

Ook het bestuur van de professionele vennootschap, de samenstelling van het aandeelhoudersschap, zijn wijzigingen, zeggenschap en winstdeelname worden niet vergeten. Uiteraard blijft het beperkt tot een eerder summier maar toch duidelijke uiteenzetting.

Ook de boekhoudkundige verplichtingen komen aan bod. Tenzij werd geopteerd voor een burgerlijke maatschap, dienen de andere associatievormen de bepalingen van de wet van 17 juli 1975 na te volgen. M. Wijckaert vermeldt het K.B. van 12 september 1983, dat voor sommige V.O.F.'s de boekhoudelijke verplichtingen vrij vereenvoudigt. Of een associatie die een B.V.B.A.-statuut heeft gekozen, aanspraak kan maken op de versoepelde regeling bepaald in art. 5 van voornoemde wet, wordt in het ongewisse gelaten.

Bepaalde deelaspecten van de professionele vennootschap worden niet vergeten, zo bv. de fiscale criteria bij de oprichting van een dergelijke vennootschap (auteur P. Laleman) en de fiscale aspecten bij winstuitkering (auteur Ph. Hinnekens). Beide uiteenzettingen komen over als een zeer degelijke *status quaestionis* geldend op het ogenblik dat de betrokken teksten werden geschreven. Of sindsdien de ijver van de wetgever daaraan wat gewijzigd heeft, is een vraag die ik niet kan beantwoorden.

Te vermelden is ook de behandeling van de gronden tot ontbinding van een professionele vennootschap (auteur B. Tilleman). Andermaal blijkt uit deze uiteenzetting dat het gemene recht, hetzij het B.W., hetzij de Vennootschapswet, de passende oplossingen aanreikt.

Het hier besproken boek eindigt met een vrij uitvoerige behandeling van de interprofessionele vennootschappen. Terzake zijn nog heel wat wettelijke en deontologische drempels te overwinnen. De verschillende inhoud die wordt gegeven aan art. 458 Sw. inzake het beroepsgeheim is daarvan een voorbeeld. Verwezen wordt ook naar de soms te vergaande deontologische regelgeving die de vraag naar de wettigheid ervan doet rijzen. Terecht wordt de aandacht erop vestigd dat de mededingingsregels, geformuleerd in de Belgische wet van 5 augustus 1991 of in art. 85 (nu 81) EG-verdrag ook voor een beroepsorde gelden. Een recent arrest van het Hof van Cassatie heeft zulks nog bevestigd (Cass., 7 mei 1999, *R.W.*, 1999-2000, 112, met conclusie van advocaat-generaal Dubrulle en met noot Y. Montangie).

Het hier besproken boek is een aanrader die in de bibliotheek van een beoefenaar van een vrij beroep niet mag ontbreken.

Paul De Vroede

Informatietechnologie en de kwaliteit van wetgeving

STIJN DEBAENE
BEA VAN BUGGENHOUT
(eds)

2000; ISBN 90-5095-119-8; 195 blz.; 1.750 BEF; 95 NLG

Reeds enige jaren is er een groeiende belangstelling voor de kwaliteit van wetgeving. De aandacht voor de kwaliteit van wetgeving manifesteerde zich eerst binnen het academische milieu maar verwerfde zich de laatste jaren ook een prominente plaats op de politieke agenda. Verschillende wetsvoorstellen en wetsontwerpen die de verbetering van de kwaliteit van wetgeving als bekommernis hebben, zagen het licht. Bij de laatste regeringsvormingen drong de zorg voor de wetgeving zelfs door tot enkele regeerakkoorden.

Aan de basis van deze belangstelling voor de kwaliteit van wetgeving ligt de consensus dat de kwaliteit van onze wetgeving, zowel op federaal als deelstatelijk niveau, ondermaats is. Symptomen daarvan zijn onder meer de ontoegankelijkheid van de wetgeving voor de rechtssubjecten en een groeiend gevoel van rechtsonzekerheid, recent verwoord als de kloof met de burger.

De ondermaatse kwaliteit van onze wetgeving noopt de verschillende overheden tot het voeren van een regelgevingsbeleid met twee doelstellingen: ten eerste de formulering van een aantal kwaliteitscriteria voor regelgeving en ten tweede de realisatie van deze criteria in de regelgeving.

Eén van de mogelijkheden voor de realisatie van de kwaliteitscriteria is het inzetten van informatietechnologie. De informatietechnologie kan de wetgevingskwaliteit op verschillende manieren ter hulp snellen. Voor de hand liggend zijn de geautomatiseerde databanken die de toegankelijkheid van de wetgeving verhogen. De informatietechnologie kan echter ook het ontwerpen van regelgeving zélf ondersteunen. Het grootste deel van dit boek is aan dit aspect van de informatietechnologie gewijd. Drie bestaande computersystemen in binnen- en buitenland worden beschreven.

Voorafgaand wordt ook aandacht besteed aan de kwaliteitscriteria voor regelgeving, het verband tussen deze kwaliteitscriteria en de informatietechnologie en de richtlijnen wetgevingstechniek van de Vlaamse regering die als een explicitering van bepaalde kwaliteitscriteria beschouwd kunnen worden.

Reeds eerder verschenen:

Patricia Popelier, *Rechtszekerheid als beginsel voor behoorlijke regelgeving*, ISBN 90-5095-027-2, 677 blz.; 3.950 BEF; 220 NLG

Bekroond met de Fernand Collin-prijs

M. Adams en P. Popelier (eds), *Wie waakt over de kwaliteit van de wet*, ISBN 90-5095-110-4; 316 blz.; 1.950 BEF; 106 NLG

Algemene theorie van de verbintenissen

L. CORNELIS

2000; ISBN 90-5095-130-9; 1032 blz.; 7.950 BEF; 433 NLG; gebonden boek met harde kaft

Vele juristen denken dat het verbintenissenrecht een aaneenschakeling is van rechterlijke beslissingen en/of wetgevende tussenkomsten, waartussen het onderlinge verband niet meer kan worden gezocht. Niets is minder waar.

Dit magistrale standaardwerk vertrekt van de wettekst en toont aan dat, om het verbintenissenrecht te kennen, een rechtstreekse dialoog tussen de wettekst en de jurist noodzakelijk is. Rechtspraak en rechtsleer zijn in dit handboek dan ook minder prominent aanwezig: eerder dan met de afgeleide producten van de jurisprudentie en de doctrine te werken, moet de jurist ertoe aangezet worden om met de grondstoffen, de wet, te werken.

In het eerste deel van dit eigenzinnige, maar vernieuwende boek bespreekt de auteur op een grondige wijze de aard en de draagwijdte van de verbintenis, de bronnen van verbintenissen, de geldigheidsvoorwaarden, de soorten verbintenissen, het bewijs, de interpretatie van verbintenissen, de overdracht en de schorsing van verbintenissen. In het tweede deel komen de nakoming en de uitdoving van verbintenissen aan bod: de vrijwillige en de gedwongen betaling, betalingsincidenten, de nietigverklaring van de verbintenis, de ontbinding, de verbreking, de herroeping, de rescissie en de caduciteit van verbintenissen, de schuldvernieuwing, schuldvergelijking en de schuldvermenging, de afstand van recht, het verval van recht en de rechtsverwerking.

Deze encyclopedie van het verbintenissenrecht is tegelijk reactionair en vernieuwend. En hij levert bij raadpleging ongetwijfeld stof tot nadenken op.

Uit de inhoud:

- Aard en draagwijdte van de verbintenis
- De bronnen van verbintenissen
- Geldigheidsvoorwaarden van verbintenissen
- Soorten verbintenissen
- Het bewijs van de verbintenis
- De interpretatie van verbintenissen
- De draagwijdte van de verbintenis t.a.v. de erbij betrokken rechtssubjecten
- De draagwijdte van de verbintenis t.a.v. derden
- De overdracht van verbintenissen
- De schorsing van verbintenissen
- De nakoming en uitdoving van verbintenissen:
 - De vrijwillige betaling: principes
 - De gedwongen betaling
 - Betalingsincidenten: de aansprakelijkheid en de vervangende schadevergoeding
 - Betalingsincidenten: de invloed van de vreemde oorzaak
 - De nietigverklaring van de verbintenis
 - De ontbinding van de verbintenis
 - De uitdoving van de verbintenis door vreemde oorzaak-risicoleer
 - De verbreking met of zonder opzegging van de verbintenis
 - De herroeping van de verbintenis
 - De rescissie van de verbintenis
 - Caduciteit of verval van verbintenissen
 - De schuldvernieuwing
 - De schuldvergelijking
 - De schuldvermenging
 - De afstand van recht
 - Het verval van recht
 - De rechtsverwerking

inter